BIBLIOTECA METROPOLITANĂ
BUCUREȘTI
Inventar Nr. 28786

Biblioteca Bucureștilor

10
Octombrie
2004

REVISTA ASOCIAȚIEI BIBLIOTECARILOR ȘI DOCUMENTARIȘTILOR DIN BUCUREȘTI • BIBLIOTECA METROPOLITANĂ • DIRECTOR FLORIN ROTARU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

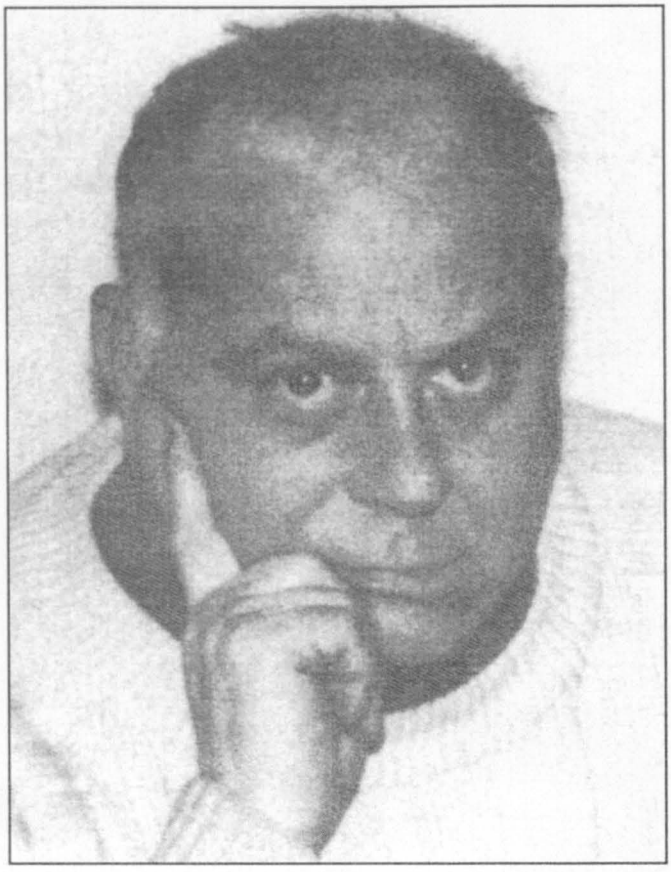

NICULAE GHERAN

75 de ani de la naştere

"În cultura română Gheran reprezintă cazul rar al devoţiunii exemplare pentru subiectul cercetat. O primă ediţie a nuvelisticii lui Liviu Rebreanu, «patriarhul romanului românesc», datează din 1963; a urmat «ediţia monumentală» (Şerban Cioculescu) **Opere** *[vol. 1, 1968 – vol. 21, 2002], o… acţiune de restituire în care, fără alte teoretizări, sunt cuprinse la modul cel mai general principii de valorificare ale literaturii române dintotdeauna. Ediţia se constituie astfel într-un act reprezentativ de receptare şi valorizare, întrucît nu o dată notele, variantele sau comentariile (mai multe sute de pagini) pot fi citite ele însele ca un mare «roman» al operei… Adăugînd creaţiei lui Rebreanu mereu alte contribuţii, Gheran reface pe alt plan şi în alt timp experienţa eminesciană a lui Perpessicius".*

Dicţionarul Scriitorilor Români

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Sumar

Ștefan cel Mare și Sfânt – 500

Ioan LUPAȘ – "Chronicon Dubnicense" despre Ștefan cel Mare 2

Bucureștii de altădată

Anton Pann – 150

Anton PANN – De la lume adunate și iarăși la lume date 5

Ana Maria ORĂȘANU – Începuturi edilitare 7

Patrimoniu 8

Istoria cărții

Lăcrămioara MANEA – Povestea unei cărți peste veacuri – Biblia de la Blaj 9

Aniversare

Școlile Blajului – 250 de ani de la întemeiere 10

Autografe contemporane

Ion Dodu BĂLAN – O altă ipostază a lui Cioran 18

Interferențe

Ion CONSTANTIN – Relațiile româno-polone (II) 21

Meridian biblioteconomic

EBLIDA – Orizonturi. Programe. Inițiative 27

Biblioteca Metropolitană București – Din viața filialelor 29

Edouard ROUVEYRE – Cunoștințe necesare unui bibliofil (IV) 31

Catalog 36

Agenda culturală

Simpozion aniversar 38

Lumină Lină – Gracious Light 38

Calendar 39

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Ștefan cel Mare și Sfânt – 500 –

Ioan LUPAȘ

"Chronicon Dubnicense" despre Ștefan cel Mare

Ștefan cel Mare reprezentat pe un epitrahil la Dobrovăț și pe dvera brodată pentru mănăstirea Putna

Interpretînd cu studenții mei la exercițiile de seminar din cursul anului școlar 1927 – 1928 vechile cronici ungaro-latine, din care se pot culege informații prețioase pentru istoria românilor, am ținut să le atrag îndeosebi atenția asupra unei cronici de la sfîrșitul veacului XV care, deși cuprinde aprecieri elogioase despre eroismul lui Ștefan cel Mare în lupta cu turcii la 1475, nu a fost pînă acum îndeajuns valorificată în literatura noastră istorică privitoare la epoca neîntrecutului domn al Moldovei.

E vorba de cronica cunoscută în literatura istoriografiei sub numirea de *Chronicon Dubnicense*, numire ce derivă de la comuna *Dubnic* (în fostul comitat al Trencinului, azi în Republica Slovacă) – odinioară proprietatea familiei Illésházy, în a cărei bibliotecă s-a păstrat pînă la 1838. De aici a trecut în proprietatea Muzeului Național din Budapesta, unde se păstrează și în timpul de față. […]

Chronicon Dubnicense este o compilație după mai multe cronici vechi ungaro-latine. În gruparea materialului, în titluri, în povestire urmează la început mai ales expunerea din *Chronicon Pictum Vindobonense*, lăsînd în text locuri goale, probabil cu intenția de a le înzestra mai tîrziu cu ilustrații potrivite. Dar locurile acestea rezervate pentru ilustrații nu se potrivesc cu cele corespunzătoare miniaturilor din *Chronicon Pictum*.

Autorul manuscrisului a copiat și din cronica lui Simon de Kéza, unele părți confuze și din *Chronicon Budense*, precum a inserat, pentru timpul regelui Ludovic de Anjou, și biografia acestuia scrisă de protopopul Ioan de pe Tîrnave (*Ioannes Archidiaconus de Kikilew, 1320 – 1395*) al cărui text nu l-a păstrat însă întocmai ca în *Chronicon Budense* sau ca în *Chronica Hungarorum* a lui Ioannes de Thurócz, ci l-a interpolat cu fragmente din altă biografie a lui Ludovic, scrisă probabil de un călugăr minorit contemporan (Ioan), tratînd aproape cu avînt poetic evenimentele dintre anii 1345 – 1355, pentru a se întoarce apoi iarăși la expunerea obiectivă a protopopului Ioan de pe Tîrnave. După ce se termină textul lucrării acestuia din urmă, *Chronicon Budense* continuă povestirea cu înșirarea seacă a cîtorva date cronologice relative la regii Ungariei, spre a o termina cu aceste fraze elogioase, dar puțin corespunzătoare adevărului istoric, despre lupta lui Matia contra lui Ștefan, domnul Moldovei: […]

În traducere românească: "Iar după aceea, adunînd oaste uriașe, a intrat în pămîntul Moldovei – o provincie supusă sfintei coroane, dar în timpul acela răzvrătită. Avînd aici o ciocnire foarte aprigă, a obținut biruință preavestită și memorabilă. De aici a dus la Buda mai multe steaguri, drept semne ale biruinții sale vestite, care se văd și în timpul de față așezate cu mare solemnitate în biserica parohială a preafericitei fecioare Maria. Iar celelalte fapte preavestite și memorabile ale prealuminatului și preaneînvinsului domnului nostru rege, deoarece sunt așa de multe, încît nu pot fi cuprinse pe scurt, trebuie amînate pentru altădată și arătate mai pe larg. Pentru acest ilustrissim și grațios domn al nostru, să rugăm pe atotputernicul Dumnezeu iar și iar, să se milostivească a-l ține, a-l păstra și a-l spori în liniște și în pace, în păzirea dreptății, în iubirea alor săi, spre creșterea țării și, în sfîrșit, spre îndelunga bunăstare a vieții sale. Isprăvitu-s-a în Buda la anul Domnului 1473 în Sîmbăta Rusaliilor prin Andreas Hess".

Considerînd că acest *Chronicon Budense* apăruse la 1473 (5 iunie), deci în timpul domniei regelui Matia, elogiile care i se aduc acestuia la sfîrșit sunt explicabile, fie că ele au fost aduse de tipograful german Andrei Hess, chemat anume în capitala Ungariei de către Ladislau de Kara, vicecancelarul lui Matia, fie că au fost scrise de însuși autorul necunoscut al acestei cronici, publicate ca cel dintîi produs tipografic al Ungariei.

Aceste laude la adresa lui Matia se găsesc reproduse întocmai și în

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Biserica mănăstirii Neamț

Chronicon Dubnicense. Dar imediat după ele urmează textul original al acestei cronici, povestind evenimentele de la 1473 – 1479 într-un ton foarte puțin cruțător pentru domnia trufașului rege Matia și plin de laudă dreaptă pentru vitejia lui Ștefan cel Mare.

În totală contrazicere cu laudele, pe care *Chronicon Budense* le adusese lui Matia, *Chronicon Dubnicense* continuă astfel: [...]

În traducere românească: "Așadar, în timpul acestui rege Matia, după întîmplări felurite și nefericite, a venit asupra acestei țări și următoarea nenorocire vrednică de plîns. Cîtă vreme adică regele acesta – Matia – pustia regatul Poloniei, față de care se purta cu atîta dușmănie, încît nu-i mai rămînea timp să cugete la binele și folosul țării sale, Ungaria însăși, *parcă ar fi fost văduvită de principele său*, își trăia zilele tihnite în pace și în tăcere. Dintr-o dată însă turcii, acești preaînfricoșați dușmani ai creștinătății, călcînd o parte a țării și trecînd pe neobservate Dunărea și Mureșul a doua zi după sărbătoarea sfintei Dorothea în anul 1474 (la 7 februarie) înainte de revărsatul zorilor năvălind în curs repede și pe furiș în cetatea foarte bogată a Orăzii, care era plină de cetățeni și de comori, încît abia i se putea găsi pereche între celelalte cetăți ale țării, o prădară cu totul și prinzînd atît din ea, cît și din ținuturile învecinate foarte mulți nobili, fruntași, cetățeni și locuitori ai acestui pămînt și prea cinstite și prea vestite fecioare și femei, fără să țină seamă de sex, pe cei prinși i-au dus fără milă în captivitate perpetuă... O, nefericită Ungarie sau mai bine te-ai putea numi nu Ungaria, ca mai înainte, ci *angaria*, a căzut scutul tău, inima cui mai poate fi acum sigură în tine? Ai putea vedea doar, în ce primejdie mare ești învăluită? De bună seamă, după alungarea tătarilor din această țară nici o putere, nici o stăpînire nu și-a mai bătut joc de tine în felul acesta, nici nu ți-a mai pricinuit pagube așa de mari, ca cele primite acum în chip așa de mizerabil". [...]

Dar autorul nu se mulțumește să critice numai politica greșită a regelui Matia, înfățișînd în culorile cele mai întunecate urmările ei pentru Ungaria, ci se dedă și la atacuri de ordin personal. Cînd trimite Matia în Italia oamenii săi de încredere pentru tratative matrimoniale în vederea căsătoriei cu Beatrix de Aragonia la anul 1476, autorul cronicii dă ca unic motiv al acestei acțiuni regale, următorul: [...]

("Într-aceea pomenitul rege Matia, *voind să-și stîmpere pofta sa tinerească*, a trimis la regele din Neapole, punîndu-și în gînd să încheie o căsătorie (cu fiica lui: Beatrix de Aragonia, la 1476) pe măriile lor Nicolae Bánfy de Lyndva și Ioan Pongrácz, voievodul transilvan, cu cîțiva credincioși"). [...]

Era deci firesc ca un contemporan cu astfel de păreri despre politica imperialistă, orientată precumpănitor spre Apus, a lui Matia Corvinul, să aprecieze în ton cu totul deosebit pe Ștefan, domnul Moldovei, considerîndu-l ca pe un "bun protector al patriei și al națiunii sale... gata să moară pentru ai săi".

Iată în întregime povestirea privitoare la Ștefan și la lupta lui victorioasă cu turcii: [...]

În traducere românească: "Așadar, în zilele acelea, turcii, acești preaînfricoșați dușmani ai noștri, poftitori de

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Triptic ce a aparținut lui Ștefan cel Mare. Muzeul mănăstirii Putna

pradă necontenită, au intrat ca niște vrăjmași, după cum am aflat din scrisori, cu una sută douăzeci de mii de păgîni în pămîntul Moldovei supus sacrei coroane – precum se zice – cu gîndul ca, dacă vor fi aici biruitori, să ia măsuri pentru a năvăli asupra întregului regat al Ungariei. Dar *Ștefan voievodul moldovean*, cu secuii noștri și cu valahii și rutenii adunați cît mai în grabă, punîndu-se în fruntea lor, s-a împotrivit turcilor în mijlocul țării sale, ca *un bun protector al patriei și al neamului său, fiind gata să moară pentru ai săi*, și avînd timp de trei zile și trei nopți cea mai grea ciocnire cu ei, ajutîndu-l și mila dumnezeiască, a biruit și a dat pe turci cu totul aproape pieirii. Atunci au fost prinși fără întîrziere și deținuți Pașa, viceîmpăratul, și alți opt voievozi mai vestiți, care se aflau în fruntea oștirilor turcești. Pentru toate acestea, binecuvîntat să fie numele Domnului, care pe cei mai de căpetenie dușmani ai noștri i-a dat în mîinile noastre, pentru ca să răsplătească nedreptățile ce ni s-au făcut. Cîți captivi, cîte comori și lucruri scumpe au ajuns la mîinile biruitorilor, poate știi oricine". [...]

Merită relevat faptul că italianul Antonio Bonfini, care trăia la curtea lui Matia, deși istorisește, ca un contemporan, cu amănunte îmbelșugate lupta aceasta, nu menționează cu nici un cuvînt participarea lui Bartolomeu Dragfi, după cum și strălucita biruință a lui Ștefan asupra turcilor și înfrîngerea grea a acestora la Vaslui în 1475 o tratează foarte laconic, fără să amintească măcar numele învingătorului. [...]

Cel ce a însemnat în *Chronicon Dubnicense* evenimentele din cursul anilor 1473 – 1479 subliniază tocmai rolul celor omiși din povestirea lui Bonfini: rolul important al lui Ștefan în lupta de la 1475 și pe acela al lui Bartolomeu Dragfi în lupta de la 1479. Dacă Bonfini era omul de curte al regelui Matia – întregitorul povestirii lui apare ca adversar hotărît al acestui rege și ca partizan al lui Bartolomeu Dragfi, indirect deci și al domnului Moldovei, Ștefan cel Mare. [...]

Faptul că *Chronicon Dubnicense* s-a păstrat de la sfîrșitul veacului XV pînă în jumătatea a doua a veacului următor la membrii familiei Dragfi, că în manuscrisul original se găsesc însemnări relative la decedarea unora dintre ei, denotă că partea originală a acestei cronici, anume ultimele ei capitole, trebuie să fi fost scrise de un om de la curtea voievodului transilvan Bartolomeu Dragfi, poate chiar de o rudenie a sa. Și, fiindcă Bartolomeu era de viță românească, descendent din acel voievod maramureșean "Drag meșter", care se dusese la 1391 la Constantinopol să închine patriarhului Antonie mănăstirea strămoșească din Peri ca o stavropighie, nu este exclus ca însuși scriitorul de la sfîrșitul veacului al XV-lea, care a înțeles să completeze și rectifice expunerea italianului Bonfini, să fi fost și el un român. Am avea, pentru cazul că ulterioare cercetări ar putea verifica această ipoteză, pe cel dîntîi cronicar român transilvan, adăpostit la curtea "voievodului Birtoc". Din felul cum scrie și mai ales cum încheie atît povestirea biruinții de la 1475, cît și a celei de pe Cîmpul Pînii, se vede că acest cronicar transilvan era preot sau călugăr cu bună cunoștință de carte latinească.

Dacă autorii moldoveni rămași necunoscuți pînă în timpul de față – ai Letopisețelor de la Bistrița și de la Putna – și-au dat silința să eternizeze în cuvinte slavone faptele memorabile din timpul domniei lui Ștefan cel Mare, cronicarul anonim de la curtea voievodului transilvan Bartolomeu Dragfi – cuscrul lui Ștefan – a înțeles să laude în pompoase fraze latinești eroismul acestuia din lupta de la Vaslui, făcînd o amintire și de participarea stăpînului său la biruința de lîngă Orăștie în capitolul cu care a ținut să încheie povestirea veridică din *Chronicon Dubnicense*.

(*Din istoria Transilvaniei*,
ediție îngrijită, note și comentarii
de Marina VLASIU,
cuvînt înainte de Florin CONSTANTINIU.
Editura Eminescu, 1988)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Bucureștii de altădată

Anton Pann – 150

De la lume adunate și iarăși la lume date

• *Fă şi tu ce face toată lumea.*

• *Ce se naşte pe-ntunerec trebuie să se vadă la lumină.*

• *Nu te aduna nici te întovărăşi cu oameni proşti şi nerozi.*

• *Numai miere zicînd, gura nu se îndulceşte.*

• *Amorul cînd se-ntăreşte*
Între cei ce se-nsoţesc,
Unul şi alt pătimeşte
Osebiţi cînd vieţuiesc.

• *Popa cu opinci încălţat,*
De puţini e ascultat.

• *Calul rîios se scarpină de copacul scorburos.*

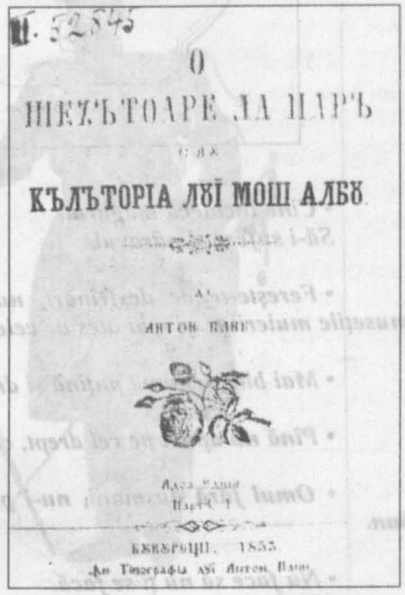

• *Banii nu aduc procopseala, ci procopseala aduce banii.*

• *E răsfăţat înaintea bătăii cu cîteva palme.*

• *Lupul dacă-mbătrîneşte, toate javrele îl latră.*

• *Una gîndeşte cîrciumarul şi alta beţivul.*

• *Cu binele de nu vei putea, cu răul nu faci nimic.*

• *De poţi cuiva să faci bine,*
Fă-i cînd se roagă de tine,
Nu-l purta de azi pe mîine,
Cu vorba ca pe un cîine.

• *O boală cînd vine la om strigă către celelalte: "Săriţi, că l-am prins".*

• *Lopata grămădeşte şi sapa risipeşte.*

• *Cerul limpede trăsnete nu aduce.*

• *Cine ştie carte, are patru ochi.*

• *Omul e născut ca să umble şi pasărea ca să zboare.*

• *Cine caută nevastă fără cusur, neînsurat rămîne.*

• *Oamenii proşti se ceartă ca ţiganii şi se bat ca orbii.*

• *Cinste la cinste merge şi darul la împrumut.*

• *Necăjita lui viaţă*
Se ţine-ntr-un fir de aţă.

• *Calul fără căpăstru cade în prăpăstii.*

• *Sita pînă e nouă se pune în cui.*

• *Capul să trăiască, belelele curg.*

• *Ce a făcut mama şi tata o să facă fiul şi fata.*

• *Orice lucru cînd e mai puţin e mai cu gust.*

• *Pînă nu pui cu omul în plug,*
Nu-i ştii boii cum trag la jug.

• *De-l voi mai vedea o dată, se face de două ori.*

• *Ursul de lătratul cîinilor nu să sperie.*

• *Cuvîntul e ca vîntul, nu se ajunge nici cu armăsarul, nici cu ogarul.*

• *De la un rău platnic, şi cu cenuşa de pe vatră sau cu un sac de paie să te mulţumeşti.*

• *La copaciul căzut, toţi alerg să taie crengi.*

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

• Cine încalecă măgarul,
Să-i sufere și năravul.

• Ferește-te de desfrînări, nu te fermeca de frumusețile muierilor, și mai ales de cele cu bărbat.

• Mai bine legumă puțină și dragoste multă.

• Pînă nu apuci pe cel drept, cel strîmb nu iese.

• Omul fără dușmani, nu-i plătește pielea nici un ban.

• Nu face să nu ți se facă.

• Or la unul, or la trei, tot o lumînare arde.

• Pămîntul pînă nu-l calcă,
Oale nu poate să facă.

• Fiecăruia îi pare că copilul lui e mai frumos, d-ar fi cît de urîcios.

• Lasă-i să-și scoată ochii că ei o da seamă.

• Toată pasărea își are odihna în cuibul ei.

• Nu mi-au nins ca să nu-mi degere, nici mi-au plouat ca să nu mă ud.

• Un înțelept făgăduiește și un nebun trage nădejde.

• Cu trupul în biserică și cu gîndul la dracul.

• Omul o nevastă și o pisică trebuie să aibă în casă.

• Bărbatul s-aducă cu sacul, muierea să scoață cu acul, tot se isprăvește.

• Pîine, la foame, udată
E cea mai dulce bucată.

• Omul fricos totdeauna umblă cu gheața în sîn.

• Cînd vedeți vrodată niscai frumuseți,
Nu vă pierdeți mintea în deșert și-n vînt,
Căci fără de vreme veți cădea-n mormînt.

• Cînd a dat să fugă, atunci s-a sfîrșit pămîntul.

• De multe ori tăcerea e mai bună decît răspunsul.

• Tot cîinele iese din iarnă dar numai pielea lui știe.

• Cine umblă pe drum cu gîndul acasă își pierde căciula în tîrg.

• Nimeni nu întreabă de casa frumosului, ci de casa harnicului.

• Cine are mînă lungă, pierde și ce are-n pungă.

• Omul trăiește cu ce bagă în gură.

• Carte nu știe dar calcă popește.

• Murătură din mură nu se face.

• Din gura corbului decît "Cra" auzi!

• N-o să cînte cocoșul meu pe gardul lui.

• Sunt firi după firi, de nu știi cum să te miri.

• De nu l-aș vedea, parcă aș mai trăi.

• Fiecare se leagă unde îl doare.

• Orbului degeaba îi spui că s-a făcut ziuă.

• Cu lingura îți dă dulceață și cu coada îți scoate ochii.

• Omul îndărătnic și pizmaș își mănîncă singur carnea.

• Fie și un lup mîncat de o oaie.

• Mai bine varză acră cu-nvoială,
Decît zahăr dulce cu cîrteală.

• Cu o bute de miere mai multe muște prinzi decît cu o bute de oțet.

• Ascultă cucul cînd îți cîntă.

• Mai bine e să te bată un înțelept decît să te laude un nerod.

• De multe-n lume am dat,
Și tot nu m-am învățat.

• Pune-ți căciula înainte și te judecă singur.

• Cine îmbrățișează multe, adună puține.

• Cercetează-ți vecinii, amicii și prietenii, dar du-te mai rar și șezi puțin.

• Dacă nemaiputirința, ce mai chichirezi gîlceavă?

(Anton PANN, *De la lume adunate și iarăși la lume date*, ediție îngrijită de Alexandru N. STĂNCIULESCU-BÎRDA, Editura Albatros, 1976)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

DIN VREMEA LUI ANTON PANN

Începuturi edilitare

Ana Maria ORĂȘANU

Înființarea Comisiei pentru înfrumusețarea orașului prin "ofisul de la 5 ale lui Martie 1830, supt no. 1689", precum și regulamentul special elaborat și devenit parte integrantă a Regulamentului Organic, reprezintă începutul activităților edilitare în București.

Comisia era formată din 8 mădulari (membri), între care doi doctori (Const. Estiotul și Gronau) și doi arhitecți (Hartl și M. von Ott).

Regulamentul cuprindea, la capitolul I "Regulament pentru starea sănătății și paza bunei orânduieli în poliția Bucureștilor", cu șase secțiuni și 36 articole, "Chibzuiri pentru câte privesc la ale sănătății, curățenia și buna orânduială". Era secțiunea care reglementa "poprirea întinderii orașului". Se stabilea perimetrul urban marcat pe teren cu pietre de hotar "fiecare piatră de 8 palme domnești lungul și latul o palmă în toate părțile, care să fie bătute în pământ de patru palme". Intrarea în și ieșirea din oraș se făcea prin zece bariere amplasate la capătul celor zece ulițe principale (Mogoșoaiei, Fierăstrăului, Târgul din Afară, Drumul Pantelimonului, Drumul Dudeștilor și Vitanului, Ulița Dobrotesii, Podul Șerban Vodă, Podul Calității, Podul de Pământ și Ulița Târgoviștei).

Repararea drumurilor, adică "dregerea tuturor ulițelor din oraș, așternerea lor cu piatră și curățirea Dâmboviței", urma să se execute în termen de patru ani, timp în care caldarâmul să înlocuiască podurile din bârne, renunțându-se și la ulițele lipsite de importanță. De asemenea, ținând seama de "neregularitățile și strâmtimea lor", se hotăra lărgirea ulițelor prin retragerea proprietăților cu "4 palme domnești" în cazul unor noi zidiri. Dâmbovița urma să aibă și ca o lărgime constantă, stabilită la 10 stânjeni, pe tot parcursul urban și să fie curățată de gunoaie și construcții utilitare anexe.

Un capitol aparte este dedicat primelor lucrări de canalizare, anume "cinci canaluri mari prin care să se scurgă în Dâmbovița toate lacurile și mocirlile". Sunt indicate locurile, traseele și detaliile tehnice de execuție și funcționare.

"Pentru curățenia și altele ce privesc la sănătatea orășanilor" se prevedea obligativitatea de a mătura "atât curțile, cât și dinnaintea caselor și prăvăliilor, până la jumătate din uliță, cât îi ține fața casei, însă de două ori pe săptămână, în zile hotărâte, Marțea și Sâmbăta, iar gunoiul să se strângă alături, în marginea ulițelor", precizându-se cum se transportă și unde se depune.

Se hotăra înființarea a patru piețe mari în afara orașului, la capătul a patru ulițe principale pentru "carăle ce vor veni cu lemn, fân, orz, cărbuni, varză ori alte felurimi de producturi".

Și în oraș se hotăra înființarea a șase piețe mari, în puncte stabilite, pentru "vânzarea de carne, zarzavaturi, poame, pește, mălai și orice altă felurime de product". Fiecare piață trebuia să aibă mai întâi "puț ghizduit cu piatră până la fund" și în viitor cișmea.

Regulamentul indica locurile stabilite în afara orașului pentru tăierea vitelor, pentru pescării și săpunării.

Se interzicea îngroparea morților în oraș, hotărând patru locuri de "simiteruri" cu câte 200/200 stânjeni, îngrădite cu scânduri și având paraclis.

"Pentru înfrumusețarea orașului" (secțiunea a V-a) interesează în mod special pentru că se referă la măsuri de dotare și estetică urbană.

Căpitan de barieră. Acuarelă de epocă

"Se vor monta felinare încrucișate, la 10 stânjeni unul de altul pe toate străzile, folosind untdelemn sau untură de pește, și nu lumânări, ca să poată lumina 12 ceasuri pe toată noaptea, iarna sau vara".

"Trei piețe oștești pentru primblarea publicului" urma să se amenajeze pe Podul Mogoșoaiei, "la capătul podului, unde a fost chioșcul lui Mavrogheni, în livedea lui Filaret și în locul din dreptul hanului lui Filaret". Acestea sunt locurile devenite ulterior Piața Victoriei, Piața Ateneului și Piața Teatrului Național.

La articolul următor se face referire cu privire la construirea unui teatru "fiindcă, după cum vedeți, trebuie a avea acest oraș un teatru, cu actori destoinici și neprisosind venituri pentru această cheltuială să se facă o condică și câți boieri și negustori vor voi să dea ajutor, și să se adune o sumă de bani cu care să se poată cumpăra locul, să se zidească și să se aducă la îndeplinire toate cele ce trebuiesc".

Ansamblul acestor reglementări impunea cheltuieli "ce trebuiesc a se face odată pentru totd'auna" în valoare de 1.684.488 lei.

Capitolul II al Regulamentului este dedicat "alcătuirii poliției și îndatoririlor sale". Orașul era împărțit în 5 plăși și fiecare plasă cu trei "popoară" (cartiere), activitățile fiind conduse de agă.

Iată că acest document administrativ includea măsuri de primă însemnătate pentru oraș, de la necesitățile edilitare la cele spirituale, un ansamblu de propuneri și probleme care au prins viață mai ales în a doua jumătate a secolului XIX.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Patrimoniu

Din Colecția de Memorie locală "N. Iorga" a Bibliotecii Metropolitane București

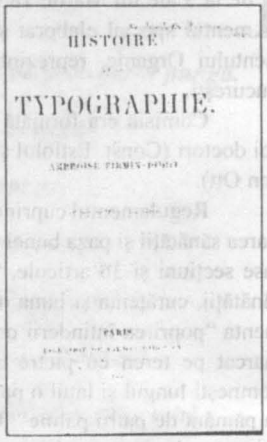

Histoire de la typographie **par Ambroise FIRMIN-DIDOT**
Paris, Librairie de Firmin-Didot et Cie, 1882

Cicéron, pour combattre l'opinion qui prétend que le monde est le résultat d'un assemblage dû au hasard, s'exprime ainsi:

"Pourquoi celui qui croit cela possible ne croirait-il pas que si l'on jetait à terre par milliers les vingt et une lettres de l'alphabet formées en or ou en une matière quelconque, elles pourraient tomber arrangées dans un ordre tel qu'elles permissent de lire les Annales d'Ennius*? Je doute que le hasard rencontrât assez juste pour en faire un seul vers".*

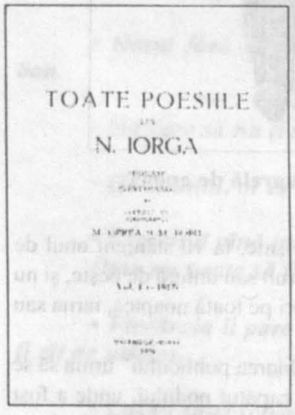

Toate poesiile lui N. Iorga **adunate de elevele sale și lucrate de misionarele M. OPREA și M. BOBU, vol. I (– 1917)**
Vălenii-de-Munte, 1939

Celui ce predică 'n pustiu / Și 'n jurul său tovarăși n'are, / Trăiască-i numele lui viu, / Căci tristă-i munca lui, și mare! // Când glasul tău răsunător / Și cald în inime străbate, / Nu-i greu a fi mântuitor, / Căci ceasul de trezire bate. // Dar să lucrezi, nebănuind / Izbânda stăruinții tale, / Să uiți prietenii zimbind / Și brațul tău să taie cale!... // Răbdare 'n noapte, muncitori, / Profeți cu ochi de foc, răbdare: / Lumina falnicilor zori – / Acum sau mai târziu – răsare! (Înainte...)

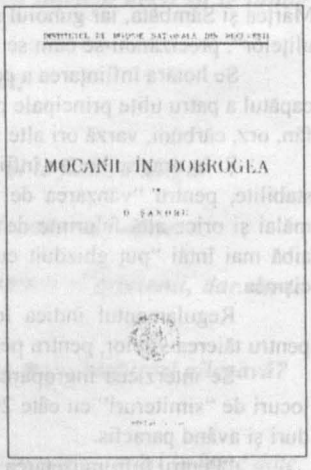

D. ȘANDRU, ***Mocanii în Dobrogea***
Institutul de Istorie Națională din București, 1946

... Urmaș al unui Mocan, care și-a petrecut câțiva din anii tinereții sale prin părțile nordice ale Dobrogei, am fost purtat, de sigur către cercetarea acestei probleme și de îndemnurile inimei, care pot duce uneori la lunecări pe povârnișul subiectivității. Am căutat, de aceea, să evit ușurința vorbelor, înlocuindu-le cu tăria faptelor, pe care le-am strâns, cu atenție și migală, din aproape tot ce s'a spus despre această problemă...

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Istoria cărții

Povestea unei cărți peste veacuri
– Biblia de la Blaj –

Lăcrămioara MANEA
Institutul de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea

Ca expresie a spiritului viu al poporului român, cărțile vechi prețuiesc nu numai prin vechime, raritate, ilustrație, conținut, dar și prin faptul că soarta lor s-a împletit peste veacuri cu destinul celor care le-au folosit ori păstrat. În ceea ce privește valoarea informațională a știrilor manuscrise, ea este indiscutabilă pentru istorie, pentru evoluția scrisului și a culturii, fiind în măsură să contribuie la stabilirea coordonatelor mentalității, a modului de gândire al oamenilor din trecut.

БИБЛІА

Biblia, tipărită la Blaj în 1795, cu o prefață "Către cetitoriu" semnată de Samuil Micu Clain, lucrare de căpătâi a românilor, cuprinzând Vechiul și Noul Testament, a circulat intens în Ardeal și în Țările Române, exemplare ale acesteia găsindu-se și în multe biblioteci din țară.

În colecțiile Institutului de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea se păstrează două exemplare ale valoroasei ediții, dar ne vom opri asupra însemnărilor existente pe unul din aceste exemplare (nr. de inv. 6240 – o achiziție anticariat din anul 1977), pentru a urmări și reliefa povestea peste timp a cărții, strâns legată cu destinul unei generații care a folosit-o și păstrat-o până în prima jumătate a secolului XX.

O primă însemnare datată 2 septembrie 1850 (la 55 de ani de la tipărirea cărții) ne arată că exemplarul se afla în posesia unui român din comuna Cernatu (jud. Brașov): "*Această sfântă Biblie este a mea Radu Halea din Cernatu; s-au cumpărat de mine cu preț/l/ lei... și întâmplându-să ca să o p/i/erz să o aducă la mine... dar cu multă milă. Dar de nu vo a da să a/i/bă păcat mare de la Dumnezeu și de la toți sfinții. Că am scris-o eu Radu Halea la anu/l/ 1850 septemvrie, dni 2. Și în anul acesta m-am călătorit la luna lui august: 26 de zile Amin*". (f. final 3-verso, scriere chirilică)

În următoarele luni cartea a fost probabil găsită, intrând din nou în posesia aceluiași Radu Halea, așa cum reiese din însemnarea, greu vizibilă (datată decembrie 1850), de pe foaia de gardă de la final: "*Această sfântă Biblie este a dumisalu Radu Halea din Cernatu...*"

După 19 ani, o însemnare de cumpărare a cărții cu 3 galbeni "împărățești", de la văduva Marina, ne-o arată în posesia lui "*Voicu V. Roșculeț de la Cernatu*": "*Cumpărată de mine supt însemnatul de la ved/uva/ Marina, soția răposatului Radu Halea de la Cernatu cu preț/l/ galbini împărățești trei la anul /1/869 iulie 12, eu Voicu V. Roșculeț de la Cernatu și am scris la august 14 întru acestaș/i/ (același) an /1/869*". (f. de gardă 1, alfabet latin)

Pentru anii imediat următori (1869 – 1874), apar două însemnări ale lui Voicu Roșculeț, care nu fac altceva decât să demonstreze credința curată și mentalitatea oamenilor simpli din secolul al XIX-lea:

- "*Însemn pentru Psalmi ce se citesc la vreme de primejdie când să ridică vrășmași asupra ta citește Psalmul 3, 19, 30, 31; când auzi de ceartă citește Psalmul 90; când ai căzut sub păcat citește Psalmul 45, 46, 50, 70, 72; când mergi la Domni să te judeci cu cineva citește Psalmul 20, 75..., Voicu Roșculeț*". (f. 3 final, alfabet latin);
- "*La anul /1/874 am visat vis că am trecut jumatate de jumatate din viața me, care face toți ani/i/ vieți/i/ mele șaizeci..., Voicu Roșculeț*". (f. titlu, alfabet latin)

La finalul cărții, pe o parte și pe alta a foii de gardă, se succed, începând cu anul 1900, o serie de însemnări ale unei noi generații, foarte probabil fiii și nepoții lui Voicu Roșculeț, însemnări care ar putea constitui o adevărată "cronică" de familie. Astfel:

- la 1900, într-un stil curgător, Ioan V. Roșculeț notează: "*Această Biblie este cumpărată de tatăl meu Voicu Roșculeț și dânsul s-a petrecut și noi am rămas și așa mă petrec și eu și cartea va rămâne iară la următori/i/ mei și această carte cuprinde toate minunele ce-au făcut D-zeu de la începutul lumi/i/ și până la D-l Iisus Christos și de la Iisus Christos și până s-au încheiat legea creștină și cine va ceti să spună și altora precum spui și eu; scris-am eu cel cu puține științe dintre cei din viața aceasta trecătoare, în anul 1900, luna febru/arie/, în 4*".
- în anul 1927, Roșculeț V. Gheorghe lăsa "*Ca amintire scris în 7 aprilie joi, anul 1927 în comuna Cernatu, jud. Brașov*".
- tot în 1927, Ioan Roșculeț menționa "*Ca amintire din ziua de 7 a IV-a 1927, când eram elev de clasa a V-a liceală, la Lic. Andrei Șaguna, Brașov*".

Din acest an nu mai știm care a fost soarta cărții până la a ajunge în anticariat, dar însemnările pe care le poartă ne-au oferit date despre păstrarea cu sfințenie a *Bibliei* din tată-n fiu, ca pe o pilduitoare moștenire, despre păstrarea ființei naționale prin limba și credința neamului românesc, în condițiile vitrege ale instaurării Dualismului austro-ungar în Transilvania.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Aniversare

ȘCOLILE BLAJULUI

– 250 de ani de la întemeiere –

Vechile şcoli ale Blajului la începutul secolului XX

Teodor SEICEANU

Istoria şcolilor blăjene începe, de fapt, odată cu iniţiativele neobositului şi neînfricatului luptător pentru recunoaşterea naţiunii române şi a drepturilor sale politice şi civile, episcopul Inochentie Micu (1692 – 1768), care, într-un memoriu din 1732, înaintat împăratului Carol al VI-lea, scria: "Întrucât articolul 8 din Diploma sfintei uniri îngăduie să se ridice şcoli pentru fiii neamului nostru ca de la ele să nu poată fi constrânşi de domnii pământului, am găsit de cuviinţă să ne străduim, deoarece până acum în Transilvania nu a fost îngăduit acest lucru". Urmaşul său, Petru Pavel Aaron (1709 – 1764), prin circulara din 11 octombrie 1754, anunţa înfiinţarea şcolilor din Blaj, acele "fântâni ale darurilor", la care vor primi lumina cărţii, ca dintr-un izvor nesecat, miile de fii ai iobagilor români şi orăşenilor săraci din Transilvania. Cursurile s-au deschis oficial la 1 noiembrie 1754, cu care prilej şi-au început activitatea: 1) Şcoala de obşte *(elementară) care "va fi a tuturor de toată vârsta, ... nici o plată de la ucenici aşteptându-se", cu limba de predare românească; 2)* Şcoala latinească *(de grad mediu) – viitorul liceu – iniţial cu două clase, în care se predau cunoştinţe mai dezvoltate ("tâlcuirea limbilor şi ceva cunoştinţă a ştiinţelor") şi 3)* Şcoala de preoţie, *destinată pregătirii clericilor (transformată, ulterior, în Seminar şi apoi Facultate de teologie).*

Cu toate greutăţile inerente începutului, având în vedere condiţiile economice şi social-politice în care se afla poporul român din Transilvania, naţiune tolerată, fără drepturi politice, fără o clasă conducătoare bogată, cultă şi puternică, fără averi şi privilegii, Blajul va deveni, în scurtă vreme, o vatră de cultură nu numai pentru tinerii de pe văile Mureşului şi Târnavelor, ci şi din Banat, Sălaj, Maramureş, Ţara Oltului şi chiar de peste munţi. Această afluenţă (în primul an o sută şaptezeci şi opt de elevi, apoi, în curând, peste 300), îşi are explicaţia, pe de o parte, în setea de învăţătură a oamenilor, iar de pe altă parte, în vrednicia dascălilor şi avantajele materiale create de ctitorul lor. În această direcţie sunt de amintit vestiţii "ţipăi" (pâini în greutate de 3 kg, ce se distribuiau din 5 în 5 zile, începând din anul 1773, cu mici întreruperi, până în 1940) şi numeroasele fundaţiuni întemeiate de foştii profesori şi elevi, de-a lungul timpului, din care se acordau burse în bani elevilor săraci, dar buni la conduită şi învăţătură. Unii dintre elevii care se distingeau la studii erau trimişi, ca bursieri, la şcolile din străinătate: Viena, Târnavia şi Roma. Aceştia, reîntorşi în patrie, luau locul vechilor dascăli şi pregătegu alte generaţii de elevi [...]

Zenovie PÂCLIŞANU

Vestitele şcoli blăjene, deschise la 1754 de milostivul şi postelnicul vlădică Petru Pavel Aaron de Bistra, au atras, din cel dintâi an chiar, o mulţime de elevi din toate părţile locuite de românii de sub stăpânirea ungurească. Vestea lor a străbătut departe şi de aceea vedem adunaţi în Blajul foarte modest de-atunci tineri din Banat, de pe ţara Oltului, din Sălaj, Chioar şi din Maramureşul lui Bogdan-Vodă, dornici de învăţătură şi carte românească. [...]

Ionel POP

Dar, care era, oare, viaţa miilor şi miilor de copii şi tineri români, care alergau tot mai mulţi să primească lumina şi puterea de rezistenţă naţională care se revărsa din umilele lăcaşuri şi din inimi care îşi ardeau căldura vieţii mistuind-o în jertfă pentru neamul lor? Ar trebui să începem şi să zăbovim mai mult la copiii de ţăran, care veneau la şcoala statului vara desculţi, iarna – aducând pe lângă tăbliţă şi abecedar şi două-trei despicături de lemn, şcoala neavând lemne de foc. Ar trebui să încadrăm în zeci de imagini şi pe liceanul din Năsăud, care până a ieşit pe poarta liceului, cu diploma de maturitate, ca apoi să ajungă un mare savant al Universităţii din Cluj, devenită românească, în toţi cei opt ani de învăţământ liceal, a purtat cămaşa cusută de maică-sa, cioareci şi suman din lâna oiţelor de acasă, toarsă şi lucrată la războiul străvechi. În clasa a treia a liceului din Năsăud – cea de pe urmă pe care am urmat-o eu acolo la începutul veacului, jumătate dintre elevi purtau hainele "de acasă", unii chiar opinci.

La Mitropolie era o Fundaţie veche şi ciudată, care se răzima pe cea care a rămas după ordinul călugăresc Bazilitan. Mai adăugăm şi moşioara Mitropoliei. În curtea acestei Mitropolii era o brutărie unde vreo patru meşteri nu frământau şi coceau altă ce – ziua-noaptea – decât nişte pâini în formă lungureaţă, din făină de grâu curat. Această pâine care – mărturisesc – avea un gust special şi foarte bun era "ţipăul". Fiecare elev al liceului care nu avea altunde asigurată mâncarea, tot la cinci zile primea gratuit un ţipău în greutate de trei kilograme. Cu acesta era asigurată pentru ei temelia meselor.

Tot străveche era şi "zeama lui Sebasta", devenită instituţie şi păstrând numele unui bucătar de odinioară al seminarului teologic. În bucătăria acestui seminar era la foc, zi de zi, o căldare încăpătoare în care se prepara, deosebit de masa teologilor, o supă, aceeaşi, de carne şi legume, în ea cu tăiţei. [...]

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Inocențiu Micu Clain

Scrisoarea lui Ioan Inocențiu MICU CLAIN către P.P. AARON
Roma, 27 noiembrie 1756

Nu știu prin ce dulceață ne atrage pământul natal și nu ne îngăduie să-l uităm. Zilele mele sunt spre asfințit și aș vrea ca sufletul meu în timpul când se va despărți de corp să fie încredințat Creatorului prin rugăciunile și liturgiile săvârșite de voi pentru mine și oasele mele să aștepte obștească învierea în mânăstirea voastră din Blaj. Fiindcă este cunoscut că, după bunătatea divină și a maiestăților lor imperiale, eu am fost cel care am pus prima piatră și, până la promovarea Domniei voastre preacucernice, mult am asudat și am obosit.

Lucian BLAGA

În prima jumătate a veacului al XVIII-lea a început în Transilvania lupta românilor pentru dobândirea egalei îndreptățiri, pentru recunoașterea lor ca "națiune politică". Cel ce a creat programul și armele ideologice ale acestei lupte a fost vlădicul de la Blaj – Inochentie Clain, poate că cel mai de seamă om politic pe care l-a dat neamul românesc din această țară transilvană. Când Inochentie s-a așezat în scaunul vlădicesc, românii din Transilvania erau încă, din punct de vedere juridic și social-politic, o masă informă egală cu neantul. 15 ani mai târziu, când Inochentie a fost nevoit să plece în surghiun chiar la Roma, românii din Transilvania au rămas cu un program de acțiune care trasa pentru o sută cincizeci de ani linia lor de conduită. O energie și o luciditate cu totul de admirat pusese Inochentie în acțiunea și în programul său. El a îndrăznit, punându-și orânduiri și opreliști ca o hotărâre, ce avea să-l ducă de-a dreptul la martiraj. O mare iubire de neam, o iubire fără pereche, l-a înflăcărat. S-au apropiat de el toate ispitele măririi feudale, dar niciuna n-a putut să-l orbească. Inochentie era chinuitul unei singure obsesii: el dorea să obțină recunoașterea națiunii sale la nivel de egalitate cu națiunile politice. El dorea să-și vadă neamul reintrat în destinul care de veacuri a fost tăiat. Temerarul episcop era aproape singur; încurajat de-o masă încă neatinsă de vreo conștiință, el trebuia să lupte singur. Cu cine? Cu celelalte națiuni. Cu națiunile privilegiate ale Transilvaniei, cu o întreagă dietă alcătuită din nobili maghiari îngâmfați peste măsură, sau de cetățeni sași prea geloși să-și păstreze libertățile lor doar pentru ei. Urmărit de ura celor mari, Inochentie a fost silit să fugă din imperiu. El s-a refugiat la Roma, unde a mai trăit ca prizonier al Papei într-o mânăstire încă 24 de ani, măcinat de grija pentru ai săi, și tânjind de dorul "patriei". Despre suferințele morale, sufletești și fizice, ale episcopului încarcerat în lăcașul închinării de la Roma, ne dau o icoană scrisorile sale. Despre dorul său de țară, despre intensitățile acestei cunoscute boli românești, ne putem face o idee citind aceste scrisori.

Într-una din aceste scrisori trimise din surghiunul călugăresc de la Roma, Inochentie și-a exaltat dorul de țară într-atâta că și-l integra în viziunea ce-o nutrea cu privire la sfârșitul lumii. Ca bun creștin ce era, el se purta mereu cu nădejdea că se va întoarce cândva ca să se odihnească pe pământul țării sale. Exilatul este patetic frământat de gândul că la Judecata de apoi nu poți "învia" decât din pământul "patriei". Inochentie a dus o viață cu totul închinată intereselor și năzuințelor de emancipare ale națiunii. Sentimentul ce i-a întreținut focul ia în cele din urmă forma acestui patriotism escatologic. Un patriotism de atari adâncimi, și care cere perspective escatologice spre a se rosti, rămâne o pildă de simțire și gândire. Îl vedem prin zări și ziduri pe acest chinuit călugăr, zbuciumându-se în chilioara sa de la Roma, în suferințele exilului. Îi auzim suspinul: "Nu poți învia din morți, decât din pământul patriei!" Prin ce disperări ale spiritului a trebuit să treacă Inochentie spre a-și rosti în acest chip iubirea de neam! Ce energie de simțire, ce putere de viziune! [...]

N. IORGA

Întrebuințez ziua ca să văd bisericile Blajului și acele școli de preoție și de învățătură a mirenilor, care, venind tocmai la ceasul lor, când se închideau izvoarele de lumină mai umilă ale mânăstirilor, au dus mai departe grija pentru cartea românească și, statornicind legături nouă cu cultura conștientă a Apusului, au deschis largi orizonturi cugetării neamului. Aici e pământul sfânt al Blajului, în locurile unde au scris cu sângele inimii lor și au învățat pe alții cu toată căldura credinței ce stătea întrânșii acei înainte-mergători ai culturii naționale românești cari au fost blândul călugăr Samuil Clain, asprul muncitor fanatic Șincai și cumintele alcătuitor de teorii Petru Maior. Acești trei oameni mari ai unui popor mic trăind în împrejurimile cele mai grele au plecat pe rând din această reședință episcopală, unde ei nu puteau fi înțeleși pe deplin, și nici măcar îngăduiți, cu întregimea firii lor, dar asupra Blajului fără recunoștință din timpurile vlădicăi Bob se întoarce totuși o rază din marea lumină ce se înalță necontenit deasupra mormântului lor. [...]

Lângă biserică, la dreapta, era mânăstirea cea mare a Sfintei Treimi. Și astăzi te plimbi încă prin coridoarele ei boltite, fără mult aer și lumină, în care se deschid uși de chilie. Dar, afară de un singur basilitan, vechii monahi ai rugăciunii necontenite s-au dus, și în alt fel se face astăzi în mânăstirea Blajului închinarea către Dumnezeul luminii. Gimnaziul ce s-a dezvoltat din învățământul călugărilor de odinioară a luat în stăpânire odăile celor două rânduri ale clădirii, și pentru el s-a alipit și o aripă nouă, zidită supt mitropolitul Ioan Vancea. O grădină botanică mărișoară își întinde copacii deși spre acel țărm al Târnavelor, unde o cruce, oropsită de cârmuirea străină, arată și astăzi locul unde miile țărănimii noastre s-au strâns în acea zi de mai a lui 1848, pentru a primi solia de libertate și chemare la lupta prin care ea se întărește și rămâne. Este și un mic muzeu și o bibliotecă destul de bună.

În față, aceiași copii puternici, cuviincioși și harnici ai satelor noastre au un internat, ținut cu o deosebită îngrijire. Și el e o zidire nouă, deși tocmai prin acele locuri au făcut școală pentru mireni vechii apostoli ai culturii blăjene. În același șir se află preparandia de învățători și școala "normală" sau primară a băieților.

La stânga catedralei, vine la rând seminarul, în care intră tineri cari au făcut gimnaziul întreg și au dat examenul de "maturitate", asemenea cu bacalaureatul nostru. Ei au odăi curate, bune săli de studii și o frumoasă grădină de primblare, unde cutare frasin bătrân amintește pregătirile, în convorbiri aprinse, de tineri visători, a întâmplărilor de la 1848. Crescuți în respectul unui trecut cultural care a fost mare, însuflețiți de amintirile înălțătoare pe care le deșteaptă aici orice unghi, amintind de oameni săraci și prigoniți cari au cheltuit toate puterile lor pentru trezirea și înaintarea unui biet popor desprețuit, teologii aceștia nu pot fi decât niște adevărați râvnitori ai neamului lor, niște închinători călduroși ai idealelor românești și niște cetitori plini de înțelegere și de iubire ai scrisului nostru. Ce inimi bune și cinstite bat supt lungile reverende negre ale viitorilor preoți de sate, aici ca și dincolo, la frații lor de altă confesiune din Sibiu! [...]

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Seminarul teologic arhidiecezan la 1900

Al. ODOBESCU

La Blaj – abia smuls de la sânul maicei sale țărancă din Pănade –, la Blaj a trăit Timotei Cipariu, cu foarte rare, foarte scurte și totdeauna silite lipsuri, acei 82 de ani ai vieţuirei sale; şi-a trăit viaţa regulat, împărţită între clasele mult populoase ale şcoalelor, şi singuratica lui casă de studii izolate. Şi una şi altele se aflară întrunite în acest modest şi răcoros orăşel, aşezat pe priporul domol, sub care se îmbucă ambele Târnave.

Locuinţa lui, acum de cinci sau şase ori zecenară, era una din acele simple şi tăcute căscioare ale capitulului arhidiecezan, puse printre grădini, în laturea palatului mitropoliei, care se desfătează, larg şi arătos, printre umbroase livezi de pomi roditori. [...]

Inima, fala Blajului, sunt şcoalele, şcoale religioase şi şcoale civile, seminariu mitropolitan şi mare gimnaziu românesc, proptit şi acesta pe numeroase şi îndesate şcoale primare. În toate acestea, de un secol şi mai bine, furnică, fierbe şi colcotă fără încetare viaţa didactică. Ea circulă ageră, regulată şi nezdruncinată, de la un capăt la altul în sânul tuturor acelor numeroase şi lungi clădiri, cari, rânduite fiind împrejurul bisericei catedrale, celei acolo numită *Mănăstirea* şi împodobită cu gemene clopotniţe predomnitoare, se disting pe o întreagă lature a pieţei, mândră de a lor înfăţişare veche, greoaie şi monotonă ca a tuturor edificiilor ce, în zilele binecuvântate ale Mariei Tereza şi mai ales ale lui Iosif al II-lea, au pus, cum am zice, la şireag orăşelele şi târgurile cele mai de frunte ale Ardealului.

Aici, pe piaţa Blajului a fost, încă de pe atunci şi va fi poate şi de acum înainte, tăria cea mare a românimei luminate de peste munţi. Ca o adevărată cetate întărită, dând piept tocmai în mijlocul Ardealului, stă acea mare mănăstire creştină care, pentru ochii lumei celei rele, adăposteşte, dar care, în conştiinţa luminată a românilor de astăzi, dânsa este adăpostită de şcoalele naţionale, ce o împresoară şi se umbresc sub ea.

Totuşi, în Blaj, unde încă se tot dospeşte aluatul românimei viitoare, pururi au domnit şi domnesc tăcerea, liniştea şi pacea. De-a lungul zilelor din an, pe piaţa cea mare, se văd numai, la timpuri regulate, păşind către şcoală sau către biserică, lungile reverende negre ale canonicilor şi ale preoţilor, profesori sau oficianţi; iar la orele de recreaţiuni, gloata colcotoasă a şcolarilor mireni se răspândeşte deodată şi îndată se şi risipeşte, ca o spuză, unii purtând încă pe umeri şi pe gaibe, ţundra şi cioarecii albi de la părinţi, alţii căpătuiţi, încă de pe acum pentru un viitor mai ambiţios, cu haina civilă a civilizaţiunei apusene.

Într-o zi însă, sunt de atunci ca şi patruzeci de ani, într-o zi, Blajul, ca prin minunea unei Schimbări-la-faţă, îşi adună în sânu-i toate semințele de viaţă, şi reculese în sine toate puterile, câte el de un secol sădise şi prefirase prin sufletele româneşti, din toate ţinuturile împrejmuitoare. Câmpul cel larg din poale-i deveni atunci, la un 15 Mai, pentru toţi cei ce-şi hrănise şi-şi adăpase minţile într-însul, o adevărată vale a lui Iosafat, în care se făptui Învierea şi Judecata cea mai de apoi a neamului românesc de peste Carpaţi.

Mircea ELIADE

Aţi avut bunăvoinţa, Monseniore, să-mi cereţi şi prinosul meu la comemorarea Şcoalelor dela Blaj, pe care o sărbătoriţi astă-seară. V'aţi gândit, fără îndoială, că orice scriitor român, oricât ar fi el de umil, se naşte cu o mare datorie de recunoştinţă faţă de Inochentie Micu, întemeietorul Şcoalelor. Cât este de mare datoria aceasta, au spus-o – aşa cum ei ştiau s'o spună – toţi luceferii culturii şi literaturii româneşti. Ar fi prea cutezător din parte-mi să mai adaog ceva. Făclia aprinsă la Blaj acum 200 de ani n'a mai putut fi stinsă de atunci, – şi nici nu se va stinge vreodată. Episcopul Inochentie Micu n'a trecut-o numai în mâinile vrednicului său urmaş, Petru Pavel Aaron; el a încredinţat-o sutelor şi miilor de tineri ardeleni care au învăţat de-atunci în Şcoalele Blajului. Odată trezită conştiinţa latinităţii noastre, nimeni şi nimic n'a mai putut-o nimici; de generaţii, ea face parte din însăşi conştiinţa noastră de Români. Limba, literatura şi cultura românească modernă poartă pecetea făurită de Blaj – cu câte lacrimi, cu cât sânge şi cu cât geniu o ştie numai istoricul care şi-a închinat viaţa cercetând această epocă eroică.

Asemenea creaţii spirituale n'au moarte, căci ele s'au identificat cu însuşi geniul neamului care le-a dat naştere.

Îngăduiţi, deci, Monseniore, unui scriitor născut din mamă olteancă şi tată moldovean, să-şi revendice şi această tradiţie fundată de Episcopul Inochentie Micu, la Blaj, acum două sute de ani. Nu cred că e nevoie să mai adaog ceva.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

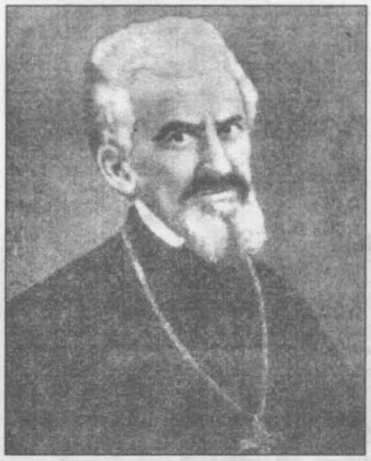

Timotei Cipariu

Timotei CIPARIU către G. BARIȚ
Blaj, 12/24 mart. 1846

... Blajul mai mult au tăcut decât au strigat, dar Blajul tot au făcut măcar cât de puțin, că în Blaj au fost oamenii cei mai aprinși cu zelul neamului său, carii n-ai lipsă să ți-i număr. Acel duh cred că încă n-au pierit din Blaj și va lucra tot așa cum au lucrat acei de la care l-au luat, măcar că formele și obiectele din afară se schimbă și măcar cât vor striga cei ce numai atâta le e tot meritul. Drept, blăjenii, ca sătenii, n-au manirurile cuprinzătoare și orbitoare ale secolului ca orășanii. De-acia nici nu știu acoperi așa ușor și cu așa finețe greșealele lor, dar ei sunt născuți și trași din popor, știu lipsele neamului și clerului său și le simt adânc și amar, încă mai mult decât cei ce îmblă în mănuși galbine. Și asta va face totdeauna din Blaj cel mai înflăcărat corp pentru norod, în care li se află părinții, rudele, prietenii și sângele lui. De-aici nici se va rușina niciodată de ce au făcut pentru naționalitatea sa, nici se va trage înapoi ca iepurii căci au făcut din convingere, și Blajul poate arăta bărbații carii s-au jertfit pentru public (nota bene: cel românesc) [...]

Ștefan MANCIULEA

Vlădicii Blajului au purtat totdeauna la inimă nu numai gândul de a da o educație morală, științifică și literară tineretului școlăresc, ci și grija de hrană și de îmbrăcămintea lui cea trupească. Un mare număr de fundațiuni [...] au ajutat an de an cu modeste sume bănești – de mare preț pentru acele vremuri – pe atâția dintre tinerii harnici ai școalelor din orășelul nostru, până la terminarea studiilor făcute în institutele de cultură de aici, și uneori chiar și atunci când apucau calea învățăturilor mai înalte, spre școlile superioare din Ungaria ori alte țări. Dragostea față de tineretul școlăresc a arătat-o ctitorul instituțiilor de cultură blăjene, vlădicul cu viață de mucenic, P. P. Aaron, *care a căutat să dea carte și învățătură fiilor de iobagi ai obiditului său neam românesc din Ardeal: "fiindcă mai toți sunt însătoșați și flămânzi de hrana sufletească, pentru aceea tuturor fiilor noștri, ori cari vor cere, trebuie după putință să li se frângă sfânta pâine, și a-i cuprinde la învățătură".*

Elevii școalei de obște, care era destinată "tuturor de toată vârsta, de cetanie, de cântare și de scrisoare, nici o plată de la ucenici așteptându-se", puteau urma cursurile indiferent de vârstă, câștigându-și cunoștințele scrisului, cititului și învățând unele cântări bisericești [...]

Majoritatea elevilor acestor școale era alcătuită din fii de preoți și de țărani români iobagi, ai căror părinți nu aveau cine știe ce bunăstare materială. Cei mai mulți cu puțină dare de mână, aduceau în desagi merindea pentru copiii lor de la mari depărtări, întâmpinând nespus de multe greutăți din pricina drumurilor lungi și greu de străbătut, mai ales primăvara și toamna, când pământul era desfundat de ploi și de desghеț. Școlarii de multe ori erau siliți să rabde foame vreme mai îndelungată, neavând la îndemână nici măcar pâinea și mălaiul [...]

Începând cu anul 1756 [...] datează obiceiul de a se da elevilor săraci și merituoși de la școalele Blajului, pâinea, obicei care s-a continuat [...].

Cel care a pus temelie statornică și a sistematizat pentru viitor beneficiul de pâine sau "țipăi" școlarilor din Blaj, a fost episcopul Grigore Maior *[...] Ca să le fie asigurată pâinea lor zilnică, el a stabilit pentru vremea lui, și pentru viitor, ca la* Fondul țipăilor *să contribuie cu câte 200 feldere de grâu anual, următoarele fonduri: cel episcopesc, cel bazilitan și seminarul teologic [...]*

Țipăii se coceau la episcopie. Pentru pregătirea lor erau angajați anual "2 pitari", care erau plătiți în cote egale de către cele trei fonduri care vărsau beneficiului de pâine câte 200 găleți de grâu. Tărâțele provenite din măcinarea celor 600 găleți de grâu se vindeau, și din banii realizați se cumpărau sarea și lemnele pentru arderea cuptorului de pâine. Țipăii se împărțeau școlarilor merituoși, din cinci în cinci zile, sub supravegherea castelanului episcopesc și a unui profesor de la liceu. Începând cu anul 1848 – 49 din pricina revoluțiunii din Ardeal s-a suspendat împărțirea țipăilor [...]

Ioan BIANU

Tinerii de astăzi nici nu-și pot închipui ce era Blajul acum 30 – 40 de ani, Blajul copilăriei mele. Nici o piatră sau pietricică nu profana ulițele orașului întemeiat de eroicul și martirul episcop Inocențiu Clain. Toamnele ploioase și primăverile după dezgheț pe cele două uliți paralele cari duc spre piață unde sunt școlile, noroiul (tina) era atât de bogat și de subțire, încât eram mereu în primejdie să ne treacă peste cismele lungi până la genunchi. Nu erau atunci nici trotoare, nici pavaje, nici internat, nici multe din câte sunt astăzi și dau Blajului de acum aspectul unui bine orânduit orășel cu uliți largi și puțin măturate.

Zece ani am trăit în Blajul așa cum era atunci și multe amintiri mi-au rămas din acea viață de sărăcie simplă și sănătoasă pe care o trăiau vreo 400 de băieți români în vârstă de 7 – 8 până la 20 de ani, veniți din toate părțile Ardealului: din țara Oltului și a Hațegului, de pe Câmpie, de pe Someș și din țara Moților, pe lângă cei mai de aproape de pe Mureș și de pe Târnave. Toți ne purtam haine de acasă, fiecare cu portul din satul lui, căci erau băieți de popi și de plugari; puțini de tot erau *domnișori* îmbrăcați *domnește* (nemțește).

Multe amintiri plăcute mi-au rămas din acel aprilie al vieții. Văd ca acum mulțimea și varietatea românilor și a frumoaselor lor porturi, cari veneau la Blaj în căruțe și călări la sfârșitul lui august, aducându-și copiii la școală, din toate văile cele apropiate și cele mai depărtate ale Ardealului. O săptămână micul orășel de la împreunarea Târnavelor era atunci într-o neîncetată sărbătoare.

Atunci aveam o foarte plăcută petrecere: *târgul de cărți*. Ne grăbeam mai întâi să mergem cu părinții, cari umblau cu pas încet și grav, ca să ne înscriem la cancelaria școlii, apoi alergam la lădiță, căci fiecare școlar își avea acasă la gazdă lădița lui, în care își ținea împreună mâncarea, rufele, hainele și cărțile. Din această ladă scoteam cărțile clasei din care am ieșit și plecam cu ele la subsioară în piață, unde găseam alți zăci și chiar sute de școlari din toate clasele gimnaziale de la I – VIII. Acolo fiecare căuta să vândă cărțile de cari nu mai avea trebuință și să-și procure pe acele cari îi trebuiau în anul viitor. Vânzarea se făcea sau pe bani sau în schimb sau mai adese în amândouă aceste feliuri.

Acest târg de cărți era mare petrecere pentru școlari. Fiecare își striga ce avea de dat sau ce căuta: "Româna de clasa I", "Legendarul de clasa V", Liviu, Ovidiu, Naturale, Maghiara etc. etc. Târgul se încălzea câteodată și avea mare mișcare, care interesa mult pe școlari.

Astfel în câteva ceasuri de asemenea petrecere și cu foarte puțini creițari pe deasupra, școlarii își procurau cărțile trebuitoare pentru viitorul an școlar. Pe atunci nu era nici vorbă de librărie în Blaj. În lipsa librăriei un profesor – binefăcător general – suplinea la toate – el comanda de la Sibiu cărți și recusite de scris și le da unde erau de trebuință, după cum își împărțea tot el porțioarele de mâncare cu doi, trei școlari săraci, cari creșteau în jurul lui. [...]

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

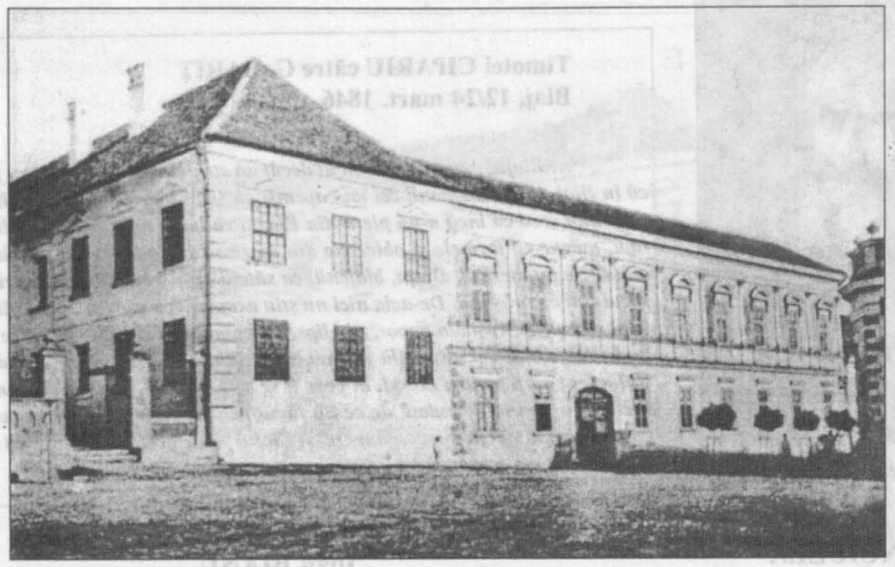

Gimnaziul superior (liceul) şi Preparandia (Institutul pedagogic) la 1900

Cardinalul Alexandru TODEA

... La sfîrşitul sec. al XVII-lea s-au ţinut mai multe sinoade şi s-a hotărît trecerea la catolicism, acesta avînd centrul la Roma, locul de care românii ştiau totuşi că sunt legaţi. Iar cei care treceau la catolicism erau desfăcuţi de iobăgie. Primul Episcop Unit Inocenţiu Micu, comasînd mai multe averi prin schimb de pămînt, a înfiinţat Episcopia de la Blaj. Încercarea lui de a deschide o şcoală aici a putut fi pusă în practică numai de episcopul următor, Petru Pavel Aaron la 1754 – "ŞCOALA DE OBŞTI", prima şcoală în limba română din ţară. În acel timp în Moldova şi Ţara Românească nu erau şcoli în limba română decât şcoli familiale, pentru cei bogaţi. Este adevărat că şcoala de la Blaj, fiind pentru ţărani, era foarte săracă. S-a ajuns pînă acolo încît, din lipsa rechizitelor şcolare elevii erau scoşi în faţa şcolii, în parc, şi scriau vara pe nisip şi iarna pe zăpadă. Şi cu toate acestea, dintre ei, cei mai buni au fost trimişi la Roma, la colegiul "De propaganda fide". Prezenţa lor acolo le-a înlesnit accesul la documentele din bibliotecile Romei de unde au extras argumentele latinităţii poporului român punînd bazele ideologiei Şcolii Ardelene – ideea romanităţii neamului românesc şi a latinităţii limbii române: Samuel Micu, Gheorghe Şincai, Petru Maior, Ion Budai Deleanu şi mulţi alţii. Tot din Şcoala din Blaj a plecat şi Gheorghe Lazăr, care a înfiinţat la Bucureşti prima şcoală cu adevărat naţională. Am undeva numele tuturor profesorilor care s-au răspîndit nu numai în Transilvania ci şi în Moldova, Muntenia şi Oltenia, chiar şi în Dobrogea, ducînd cu ei ideile ŞCOLII BLĂJENE, redeşteptînd sentimentul naţional la români. Trezirea conştiinţei naţionale a avut ca efect, în secolul XVIII, în popor, Răscoala lui Horea şi între intelectuali "SUPPLEX LIBELLUS VALACHORUM", document prin care s-a argumentat foarte documentat împăratului Leopold II al Imperiului Habsburgic, importanţa etniei române în Transilvania şi pentru care se cereau cel puţin aceleaşi drepturi ca ale celorlalte naţionalităţi. Aceste două evenimente au provocat mari suferinţe şi sacrificii românilor din Ardeal. Apoi, în sec. XIX a avut loc Revoluţia de la 1848 cînd Simion Bărnuţiu, care a fost şi el un produs al Şcolii Blăjene, a rostit înflăcăratul "Discurs de la Blaj". Mai tîrziu, cînd Budapesta a început maghiarizarea forţată în Ardeal, au fost chemaţi capii Bisericii Greco-Catolice, cerîndu-li-se ca, în cel mult doi ani să-i înveţe pe toţi românii limba maghiară, ei au răspuns că aşa ceva nu vor putea face nici în 10, nici în 100 de ani, niciodată! Ajungem astfel la punctul culminant de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918 care a încununat lupta de peste 200 de ani a Bisericii Române Unite din Transilvania pentru Reîntregirea Neamului. [...]

Ion AGÂRBICEANU

Ionică Albu, de când hotărâse tatăl său să-l dea la şcoală, voi să afle unele lucruri de la învăţătorul Strâmbu. Voi să ştie ce cărţi să-şi ducă cu el dintre celea pe care le avea, şi află că de nici una nu va mai avea nevoie acolo, afară de cărticica de rugăciuni, fiindcă va învăţa din alte cărţi. Voia să ştie cine va fi învăţătorul lui acolo şi află că la şcoala la care mergea el erau mai mulţi învăţători, care se numesc profesori, şi că mai mare peste ei este unul pe care-l cheamă domnul director. Află că este o clădire mare, unde sunt în cvartir peste o sută de copii, căreia îi zice internat, dar că acolo locuiesc şi au şi mâncare numai copiii cu părinţi mai bogaţi care pot plăti o sumă mai mare de bani la an. Mai află că locuinţe se pot găsi la locuitorii din oraş, unde stau câte trei-patru şi mai mulţi şcolari.

Învăţătorul Strâmbu îi dădu multe lămuriri pe care copilul nu ştiu să le ceară, dar pe care şi le însemnase pe toate în minte în zilele bune de după examen, până tăia tatăl său. Pe urmă le uită şi nu-i mai veniră în minte decât în ziua în care se sluji parastasul de şase săptămâni de la moartea tatălui său, când auzi pe preot şi pe învăţător vorbind iar cu mamă-sa despre trimiterea lui la şcoală la oraş.

De atunci îi păru lui a înţelege că mamă-sa era supărată greu nu numai pentru moartea tatălui său, ci şi pentru că nu-l mai putea trimite pe el la Blaj. În capul lui începu să sfredelească un gând: cum ar putea urma la şcoală fără să-i facă greutăţi mamei sale? El ştia că mamă-sa dorise mai mult decât tatăl său să înveţe el mai departe, să ajungă învăţător ori chiar preot cum îl alintase de multe ori şi cum îi vorbi de atâtea ori în vreme ce-i cosea hăinuţele pentru oraş. Îi făcuse şi saltea şi haine de pat, tot ce-i spusese preuteasa că e nevoie să ducă cu el. Dar, după moartea tatălui său mamă-sa le aşeză în fundul lăzii, ca pe nişte lucruri de care nu mai are nevoie.

Când îl chemă Ilie să vină şi el cu căruţa lor la Blaj, Ionică se gândi îndată: trebuie să merg să văd cu ochii ce-i pe acolo.

Acum Dinu, tatăl lui Ilie, după ce-şi duse căruţa în curtea unui cunoscut, porni după treburile lui, lăsând pe cei doi copii să aibă grijă de căruţă şi cai. Puteau ieşi la portiţă să vadă oraşul.

Ei ieşiră la portiţă ţinându-se de mână, dar nu rămaseră aici multă vreme. Nu vedeau de aici decât vârfurile turnurilor mănăstirii. Dinu trăsese în suburbia din marginea Câmpiei Libertăţii şi copiii de la portiţă nu avură de văzut mare lucru. O luară încet pe deal în sus, tot ţinându-se de mână. La capătul oraşului li se deschise în faţă strada lungă, mărginită de amândouă părţile de acăţii cu coroană rotunjită.

Copiii se mirară şi de lungimea străzii şi de tivitura aceea de verdeaţă. În stânga zăriră însă turnurile înalte ale catedralei şi, încet, încet ajunseră în piaţă. Ionică îşi însemnase bine pe unde veniră, pentru a se şti înapoia.

Cei doi copii rămaseră cu ochii duşi la catedrală, răsturnându-şi căpşoarele pe spate. Aşa biserică mare şi înaltă nu crezură că poate fi undeva pe pământ. Cu crucile din vârfurile turnurilor părea că străpunge albastrul cerului. [...]

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

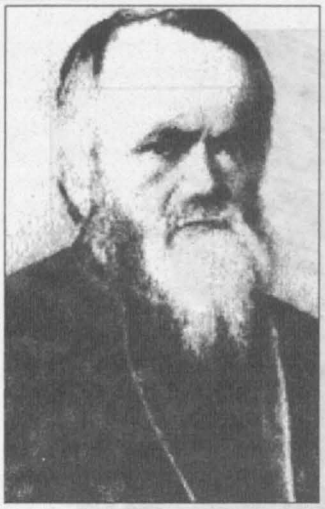

Ioan Micu Moldovanu

N. IORGA

Într-o cămăruță, în care erau numai cărți și scânduri goale, s-a stins la adânci bătrânețe, canonicul "Moldovănuț", ucenicul și prietenul lui Cipariu. Bătrânul cărturar care știa de o mie de ori mai mult decât a scris și a spus, a murit de greutatea celor optzeci și trei de ani, pe cari i-au socotit alții, dar pe cari până deunăzi el nu-i simțea. A murit pentru că, precum face numai cu cei pe cari-i iubește mai mult, Domnul îl chemase, fără amestecul suferinții, la sine pentru a se învrednici de răsplata ostenelilor lui pe pământ. Dar călugărul din Blaj nu va fi murit zâmbind, ca aceia cari nu mai au cu viața nimic, fiindcă i-au dat tot ce ea a putut cere.

Nu, acest suflet nu era al unui sfânt: era al unui viteaz. Împrejurările au pus pe trupul lui de fecior de țăran rasa monahală, dar ochii lui, cari erau numai foc aprins, scânteind de o sălbatică hotărâre, fața lui tăiată în linii tari și aspre, barba rară în care parcă se sprijinea, ghemuirea ca pentru asfalt a trupului său mărunt și vânjos vădeau pe acela care ostaș trebuia să fie...

Nicolae BALOTĂ

... Urbe a cărților și cărturarilor. Cărțile erau pretutindeni, și reverenda cărturarilor așișderea. Cărți vechi, bine rostuite prin biblioteci, temei de nădejde al Școlii. În folii latinești, tomuri de istorie și filozofie. Tot ce puteau să privească limba și istoria românilor. Iar cărturarii – chiar și aceia demult îngropați – erau prezenți și vii ca niște păstrători ai trecutului. Luam în mână cu pietate manuscrisele lui Timotei Cipariu, și râvna întregii Școli Ardelene mă cuprindea și pe mine. Cum să nu înțeleg acea mărturie de recunoștință pe care, în veacul trecut, un alt fost elev al Blajului, George Bariț, o aducea școlilor blăjene! Spre sfârșitul vieții, pașoptistul ardelean, luptătorul și gazetarul își va lăsa cu limbă de moarte condeiul de aur – primit drept omagiu pentru strădaniile sale pe tărâm publicistic – muzeului de la liceul din Blaj "în semn de recunoștință că acolo la liceu am învățat – scrie el – să rămân român și să scriu românește, patru ani ca școlar, 4 ani ca seminarist în facultatea teologică și un an ca profesor".

La Blaj înțelegi prea bine în ce fel Transilvania este o provincie pedagogică în sensul înalt, goethean, al expresiei. O matrice de cultură alimentată prin virtuți "pedagogice" formatoare se manifesta aici. Și auzi pe dascălii Școlii Ardelene mărturisindu-și strădania de o viață. Pe Gheorghe Șincai care, pe lângă grija pentru școlile din Blaj, a înființat peste trei sute de școli sătești. Ca "director peste școlile românilor din Ardeal", el va mărturisi: "Ani 12 mereu ostenit-am fără încetare, școlile să le sporesc și apoi să le așez mai temeinic". Tot astfel Petru Maior, care cerceta satele prinzând orice prilej pentru a lumina poporul: "Mergea Petru Maior prin sate – spune o mărturie – unde adunând pruncii făcea examen, pre cei ce știa îi lăuda, pre ceilalți părintește îi dojenea și rândui mijlociri ca să învețe".

... Văd băncile neînchipuit de vechi, scrijelate de bricegele generațiilor de elevi, în clasele Liceului Sfântul Vasile, printre care o bancă legendară în care se spunea că ar fi șezut Eminescu. Salutul pe care îl rostise el, copilandrul peregrin privind spre Urbea școlastică de pe deal, în care vedea oglindirea urbei și Orbitei romane, era cea dintâi frază pe care ți-o împărtășeau blăjenii când ajungeai în mijlocul lor. [...]

Ion BRAD

... Deși nu mi-a fost dascăl "la clasă", cel pe care l-am iubit cel mai mult, cum bine știi, a fost Ștefan Manciulea. M-am întrebat mereu de ce? Doar nu studiasem, la liceu, nici istoria, nici geografia – specialitățile sale – cu acest om înalt, sobru, sfios, aproape uscat, cum era și scrisul său, spre deosebire de vorba lui sfătoasă, plină de înțelepciunile țăranilor și cărturarilor ardeleni. Singura explicație reală este aceea că viața mea s-a intersectat, de câteva ori, cu viața și preocupările lui. Prima oară a fost în vara lui 1947, când Ștefan Manciulea, la recomandarea profesorului meu de română, Gh. I. Biriș (poetul Radu Brateș), m-a luat colaborator la catalogarea colecțiilor de carte și publicații ale "Bibliotecii Centrale Metropolitane" din Blaj, pe care, parțial, o moștenești dumneata. El era directorul și îndrumătorul nostru. Am înghițit enorm de mult praf în vara aceea. Nouă, ucenicilor, ne înfunda nările. Lui și lui Radu Brateș, pe deasupra, le aburea și ochelarii cu lentile groase. Manciulea mă invita, uneori, dumineca, la prânz. Eu refuzam sistematic, pretextând că trebuie să merg la Pănade, să-mi aduc rufe curate și de mâncare. De fapt, o făceam din alte motive: știam că are două fete aproape de vârsta mea, înalte, frumoase, deștepte, iar eu eram prost îmbrăcat. Timid, complexat. Ba, pe deasupra, și îndrăgostit lulea de o altă fată din Blaj, cu care vagabondam prin cartierele "Berc", pe "Sub curte", pe "Calea Clujului". Nu pot să uit, apoi, că Manciulea aranjase la Mitropolie să primesc o pâine mare pe săptămână – un "țâpău" – și, la sfârșitul verii, o sută de lei "stabilizați", scutindu-l, astfel, pe tata de o parte din taxele noului și ultimului meu an de liceu.

Atunci, în vara aceea, mi-a vorbit despre Timotei Cipariu cu atâta putere evocatoare, ca și cum l-ar fi cunoscut în carne și oase, încât portretul lui, reconstituit intelectual din atâtea studii și cărți pe care i le-a dedicat, îmi indica mai precis, mai convingător, ceea ce străbunicul meu arăta doar cu degetul, prin ceață, spre dealul pustiu din Pănade, unde fusese casa "părintelui filologiei române": "Și un copil de țărani poate ajunge departe, dacă...". "Precum Ștefan Manciulea", îmi venea mie să adaug, pe-atunci, admirând nu numai răbdarea lui "cipariană" în descifrarea manuscriselor și îngrijirea cărților rare, dar și simplitatea și modestia omului, bunătatea unui suflet care îi înflorea pe buze, în vorbe de duh și autoironie simpatică. Nu puteam bănui, în vara aceea fantastică pentru mine (locuiam la liceu într-o chilie din spatele Catedralei), că numai peste un an Biblioteca avea să fie închisă, cărată la Cluj, iar Ștefan Manciulea hăituit, judecat, trecut prin cele mai grele închisori [...]

De la Ștefan Manciulea mai am multe alte scrisori, aproape toate legate de Bibliotecă, de patima lui pentru istoria Blajului, de soarta pusă mereu la încercare a Transilvaniei. Acum, când mulți trăiesc numai pentru gloria lor, de parcă tocmai cu ei a început istoria asta, iarăși și iarăși însângerată, figura de cronicar și de ascet a dascălului nostru devine emblematică. Puțină lume va ști toate ostenelile și umilințele lui, de care nu se văita nici pe patul de suferință, cu oasele frânte, la vârsta de 90 de ani, când l-am vizitat ultima oară acasă. Vorbea rar, stins, ca din pragul altei lumi, acest om și cărturar strălucit al altor timpuri... Cred că ar fi bine să caut toate scrisorile și manuscrisele primite de la el, să fac fotocopii și să ți le trimit pentru arhiva Bibliotecii sau pentru viitoarea casă memorială, pe care, sper, cele două fiice ale sale, care l-au îngrijit cu atâta devoțiune, până la 91 de ani, o vor deschide publicului. [...]

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

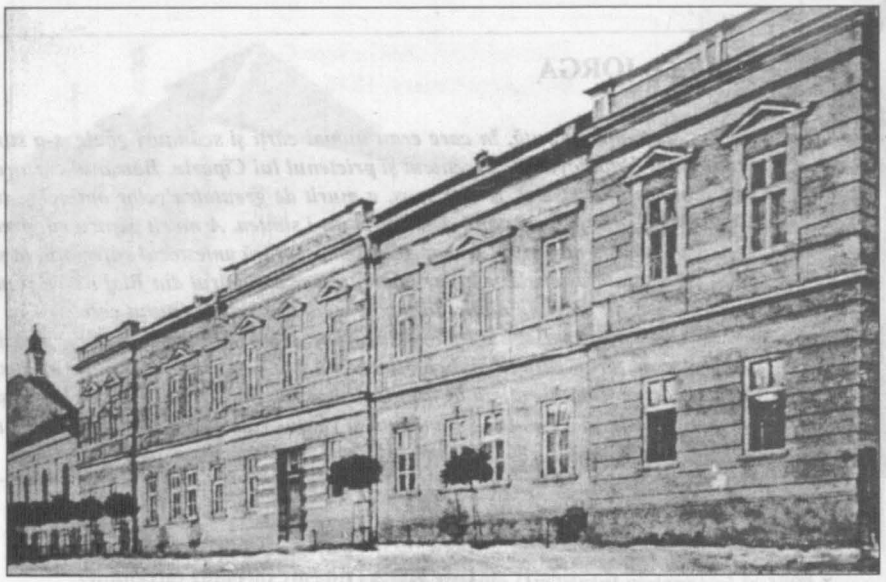

Internatul de băieți la 1900 (întemeiat de mitropolitul Ioan Vancea)

David PRODAN

... În noțiunea de națiune română Inochentie Micu cuprinzând întreg poporul român, depune o insistență care nu cedează nici un moment pentru aplicarea punctului al treilea al Diplomei leopoldine, pentru numărarea și a celor de jos (plebei) între Stări.

Revendicările lui, în consecință, se extind mereu și asupra maselor populare, orășenești sau sătești, libere sau dependente deopotrivă; se extind astfel adesea și asupra iobăgimii. Nu numai abstract, în formulele generale naționale sau constituționale, ci și concret. Ridică revendicări directe și în favoarea ei. Revendicările lui pentru iobăgime sunt puse în directă legătură cu cele pentru națiunea română, se confundă obișnuit cu ele. Acuzând asuprirea națiunii, acuză grav servitutea celor de jos, serviciile, robotele excesive la care sunt supuși. Unii stăpâni îi muncesc pe iobagi câte trei-patru zile, ba și toate zilele săptămânii, tot timpul bun de lucru. Cere, prin urmare, ca supușii în genere, să nu mai fie încărcați cu sarcini expresive, ele să li se repartizeze echitabil. [...]

... În lupta pentru ridicarea poporului român, Inochentie Micu e preocupat cu deosebire de școală, de cultură. El inițiază școlile din Blaj, care vor juca un rol atât de însemnat în istoria poporului român. Sub episcopatul lui pleacă și primii bursieri la Roma. Blajul, reședința sa, în intențiile lui trebuia să fie centrul cultural al românilor din Transilvania. Cere ca fiii iobagilor și ai preoților să nu mai fie opriți de stăpânii lor de la școală, și nici închiși pentru aceasta; stăpânii care-i opresc să fie pedepsiți cu 100 fl. Celor capabili să li se dea posibilitatea să urmeze școli mai înalte. E preocupat și de învățământul sătesc: insistă pentru ridicarea de școli în sate, pentru dreptul de a le ridica. În lipsă de școală, îndeamnă pe preoți, pe dascăli la instrucție "privată" [...]

Inochentie Micu e deci primul care cuprinde într-un ansamblu coerent problema poporului român din Transilvania, concepându-i obiectivele politice și argumentele fundamentale. El așază temeliile pe care se va clădi întreaga luptă politică românească de aici, inclusiv Supplex Libellus Valachorum. Cu el începe lupta programatică împotriva asupririi naționale.

Ștefan PASCU

... Generația ctitorilor, generația luminilor, generațiile lui Cotorea sau ale lui Șincai, Samuil Micu și Petru Maior au fost într-adevăr nu numai fiindcă ei au trăit în veacul luminilor, ci mai ales fiindcă au răspândit lumina prin ceea ce au făcut aici și prin ceea ce au făcut dincolo de Blaj și de zidurile școlii.

Șincai, știți bine, a fost ctitorul a peste 350 de școli, potrivit estimării cercetărilor mai noi, răspândite pe lunci și văi, în munți și pe câmpie. A fost o dăruire fără egal.

Ființa sa fizică și ființa sa morală au fost zidite în aceste ctitorii. Legenda Meșterului Manole sau legenda Curții de Argeș se găsește întruchipată în acești oameni care au înființat, care au conferit prestigiu, trăinicie și veșnicie ctitoriilor blăjene.

Generația de la 1848, în frunte cu Timotei Cipariu, Aron Pumnul și George Barițiu, care și el a trecut prin școlile acestea și a fost, temporar, profesor aici, a fost aceea care a formulat programe și a îndrumat o revoluție, aceea care a deșteptat o națiune din "somnul cel de moarte", cum spune poetul, autorul acelei Marseilleze românești, Andrei Mureșanu.

Generația următoare e aceea a Unirii din 1859, aceea a Independenței din 1877 și aceea a Memorandumului de la 1892, fiindcă și Unirea de la 1859 și Războiul de independență, cu toate că evenimentele se petreceau în România de dincolo de Carpați, au găsit, aici în Blaj, aceeași atmosferă, aceeași spiritualitate, același entuziasm. Avea dreptate Alexandru Papiu Ilarian, și el se numără între fruntașii generației de la 1848 și ai generației Unirii, când spunea că atunci când s-a proclamat Cuza Vodă domn în amândouă Principatele, entuziasmul a fost poate mai mare în Transilvania decât dincolo. N-a fost mai mare, dar a fost la fel, fiindcă evenimentele ce se petreceau în România aveau un răsunet tot atât de intens și dincoace de munți, după cum cele petrecute în Transilvania mișcau conștiința cu aceeași intensitate și dincolo de munți.

Generația de la 1918 care, fără îndoială, aici la Blaj a fost un simbol; aici s-a organizat mai bine poate decât în altă parte și Consiliul național și Garda națională. Spre Blaj se îndreptau ochii mulțimilor, ai milioanelor de oameni de pe toate meleagurile Transilvaniei și nu numai ale Transilvaniei, de pe toate meleagurile locuite de poporul român ca spre o busolă pentru a ști încotro să se îndrepte, ce au de făcut și ceea ce se cuvine să înfăptuiască [...]

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Simion Bărnuțiu

Simion BĂRNUȚIU

... Știm câtă împedecare a fost până acum pentru cultură limba latină, ca limba învățământului, și, afară de aceasta, pentru români lipsa școalelor naționale; cât asudau tinerii românilor și ne miram de unde vine, că au atât de puține cunoștințe și până acum românii tot au mai învățat și în limba lor, cel puțin în Blaj; dar dacă se vor propune toate științele în limba străină, ce lumină poate să aștepte națiunea noastră de la atari școale?... Ci să nu vă îndoiți cătuși de puțin, că dacă nu vor avea românii școale naționale, cu limba lor pentru toate ramurile cunoștinței omenești, nu vor avea în etern nici politici, nici juriști, nici advocați buni, nici oratori și poeți, care să răspundă numelui lor; literatura noastră încă nu va apuca niciodată peste mediocritate, ca și cunoștința limbilor clasice; și tot tezaurul cunoștințelor anticității și a lumii de astăzi numai cu ajutorul limbii naționale se poate câștiga...

Al. LUPEANU-MELIN

Blajul a fost totdeauna un oraș de cărți și de cărturari. Din clipa în care marele său ctitor, Vlădica Inochenție Micu, plecat de pe meleagurile făgărășene ale legendarului Negru-Vodă, descălecă în inima Ardealului, vechiul conac de vânătoare și de necurmate chefuri "nemețești" de la îmbinarea Târnavelor își schimbă fața și menirea, ca la un semn ceresc.

În chiliile boltite, unde odinioară slăbănogul Mihail Apafi al II-lea, principele Ardealului, își îneca plictiseala în vin, în locul magnaților fuduli și nesătui, se instalează călugări umili și osârdnici cari au degetele deprinse pe boabe de mătănii și pe slove. Garafele pântecoase coboară în pivnițî pustii și etajerele lor le ocupă bucoavnele și ceasloavele românești ale noului stăpân.

Blajul renăscut se încadrează în preocupările unui ideal nou: devine stâlpul de foc, prin cărți și cărturari, al neamului de opincari din țara lui Gelu, Menumorut și Glad.

Cele dintâi cărți care ne privesc în expunerile prezente le aduce la Blaj Inochentie Micu însuși, în primăvara anului 1738, când mută reședința episcopească de la Făgăraș pe malurile Târnavelor. Tânărul prelat aduce în gluga sa oltenească un număr de peste 200 volume, cărți rare și prețioase, pe care le lasă moștenire călugărilor baziliți din Mânăstirea Sfintei Treimi, întemeiată aci chiar de dânsul...

Ca dată a înființării Bibliotecii Centrale vom socoti deci anul 1747, când începe și adevărata cărturărie la Blaj prin mânăstirea cea nouă și prin școalele care vin și ele curând, la 1754.

La începuturile de mai sus se adaugă, în aceeași epocă, volumele grecești ale pribeagului arhimandrit bibliofil Leontie Mosconas, care venea tocmai din insula Naxos a arhipelagului răsăritean. [...]

G. CĂLINESCU

Când Eminescu sosea la Mureș-Oșorhei (T. Mureșului), dinspre Bicaz, veneau cu trăsura doi tineri seminariști: Ion Cotta și Teodor Cojocariu, îmbrăcați în straie naționale. Trecuseră pe sub munții Gurghiului, prin Reghin, prin Petelea, și acum se îndreptau înspre Blaj, cu scopul de a urma cursul de teologie. În vreme ce ședeau la masă într-o odaie a otelului "La Calul Alb", unde trăseseră, intră pe ușă un june ars de soare la față, în haine sărăcuțe și colbăite, cu două surtuce negre unul peste altul, unul mai scurt, de vară, și unul mai lung, de iarnă, și recomandându-se "Eminescu" se așează la masa lor. Le zise, când intrară mai în vorbă, că era mânat de *dorul fierbinte de a putea vedea Blajul, de unde a răsărit soarele românismului* și le povesti necazurile și lipsurile îndurate în lunga călătorie de la Cernăuți până la T. Mureșului. După ce se înzdrăveni bând un pahar de vin, Eminescu, reluându-și nobilele sale îndeletniciri de observator folclorist, își scoase carnețelul și notă de zor ce i se păru mai deosebit în vorbirea comesenilor. Fiindcă plecau tot spre Blaj, tinerii poftiră pe Eminescu în trăsură și-i făgăduiră, după ce aflară starea economică în care se găsea, și de-ale mâncării. Ba luând cunoștință că fumează ("Fumați d-le Eminescu? – Aș fuma, dau nu dispun de parale".), Cotta, generos, i-a oferit atunci un fiorin. De la Mureș-Oșorhei, călătorii au părăsit Mureșul și s-au lăsat pe Târnava-Mică spre Dicio-Sânmartin. Pe tot timpul mersului, Eminescu s-a arătat – cum se cuvine de altfel unui poet, fie și vagabond – foarte laconic și a umplut mereu carnețelul cu însemnări. La Dicio-Sânmartin, stând împreună cu seminariștii la masă, le-a declarat, în sfârșit, fără afectare: "Domnilor, eu sunt poet și vreau să-mi adun material", spre marea mirare a acestora, care, cu ochii, căutau să împace purtarea drumețului cu hainele sale.

Urmându-și călătoria, ajunseră în cele din urmă în vârful Hulei de unde se vede Blajul. Eminescu, ridicându-se, strigă atunci emfatic, cu carnetul într-o mână și cu pălăria într-alta: "*Te salut din inimă Romă mică. Îți mulțumesc, Dumnezeule, că m-ai ajutat s-o pot vedea*".

Din păcate, mica Romă nu fu nici ea cine știe ce prielnică scopurilor pentru care o căutase Eminescu. Călătorii traseră cu toții la baciul Văsălică Bugneriu (vlădicul) unde se mai aflau în cvartir frații Uilăcan, teologi și ei. [...]

Texte și imagini reproduse din volumele: Corneliu ALBU, *Pe urmele lui Ion-Inocențiu Micu-Klein*, Editura Sport-Turism, 1983; Ierom. dr. Silvestru Aug. PRUNDUȘ, OSBM – Clemente PLĂIANU, preot-profesor, *Cardinalul Alexandru Todea*, Ordinul Sfintul Vasile cel Mare, Provincia "Sf. Apostoli Petru și Pavel", 1992; *Blajul. O istorie în texte*, ediție îngrijită și note de Teodor SEICEANU și Ion BUZAȘI, Editura Demiurg, 1993; Cornel TATAI-BALTĂ, *Blajul în imagini*, Editura ALTIP, 2002; Ion BRAD, *Blajul nostru cel de toate zilele*, Editura Pegasus Press, 2004.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Autografe contemporane

Ion Dodu BĂLAN – 75

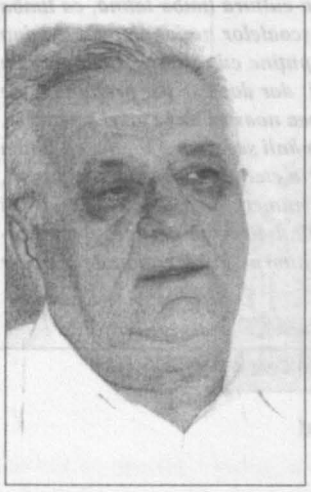

Bio-bibliografie

Prof. univ. dr. Ion Dodu Bălan, membru al Uniunii Scriitorilor din România din 1955, s-a născut în comuna Vaidei – Orăştie, jud. Hunedoara, la 5 octombrie 1929. A urmat Liceele Aurel Vlaicu din Orăştie şi Sf. Sava din Bucureşti, unde îşi ia bacalaureatul în 1949.

Redactor la "Viaţa Românească" (1953 – 1959) şi redactor şef adj. la "Luceafărul". În paralel a predat cursuri de Istoria literaturii române la Facultatea de Filologie (şef de catedră 1984 – 1990) a Universităţii din Bucureşti, al cărei Rector a fost (1989 – 1990). Actualmente predă la Universitatea "Spiru Haret". A publicat volume de poezie, proză, critică şi istorie literară.

Lucrări

- *Influenţe folclorice în poezia română actuală*, E.P.L., Buc., 1955
- *Manual pentru clasa a X-a, Culegere de texte literare*, Editura Didactică şi Pedagogică, Buc., 1957 (în colaborare cu Dan Hăulică)
- *Delimitări critice*, E.P.L., Buc., 1964
- *Valori literare*, E.P.L., Buc., 1966
- *Condiţia creaţiei*, E.P.L., Buc., 1968
- *Cuvintele au cuvântul*, Editura Junimea, Iaşi, 1971
- *Ethos şi cultură*, Editura Albatros, Buc., 1972
- *Octavian Goga*, Editura Meridiane, 1970 (în limba franceză, trad. G. Boeşteanu)
- *Octavian Goga, Monografie*, Editura Minerva, Buc., 1971, ediţia a II-a 1974, premiată de Academia Română cu premiul "Bogdan Petriceicu Hasdeu", ed. III 2000
- *La politique culturelle en Roumanie*, Ed. Les Presses de l'UNESCO, Paris, 1975 (a apărut şi o ediţie în limba engleză)
- *Artă şi ideal*, Editura Eminescu, 1975
- *În focarul timpului*, Editura Eminescu, 1977
- *Constelaţii diurne*, Editura Albatros, Buc., 1978
- *A Concise History of Romanian Literature* (Scurtă istorie a literaturii române), Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Buc., 1981. *Capitolul despre Eminescu* a fost introdus într-o *enciclopedie americană de literatură universală*

O altă ipostază a lui Cioran

Anumite scrisori au valoare nu numai de natură informativ-documentară, ci şi artistică, atunci când autorul lor izbuteşte să creeze atmosferă şi culoare locală, să picteze medii sociale, să creioneze portrete fizice şi morale, să caracterizeze personaje, raportate la propria sa existenţă. Acest tip de scrisori fac parte din *literatura subiectivă*, numită astfel de Tudor Vianu într-un eseu intitulat: "Din psihologia şi estetica literaturii subiective" (*Opere X*, Buc. 1982): "Memoriile, confesiunile, autobiografiile, jurnalele intime şi scrisorile alcătuiesc – spunea T. Vianu – o grupare unitară, mai întâi prin caracterul eului care se exprimă în ele".

Scrisorile către cei de-acasă de Emil Cioran, publicate de Editura Humanitas, fac parte din această categorie. În *Scrisorile* lui Cioran către părinţi, (tatăl Emilian, protopop al Sibiului şi Elvira, mamă), către fratele său, avocatul Aurel, sau către Jeni şi Arşavir Acterian, Wolf Aichelburg, Mircea Eliade, Petru Manoliu, C. Noica, N. Tatu, Bucur Ţincu, Mircea Vulcănescu şi Mircea Zapratan, – va fi surprins plăcut cititorul să întâlnească elemente de *memorii*, de *jurnal intim*, de *autobiografie* şi *confesiuni* – deci, din toate speciile care alcătuiesc "literatura subiectivă". Cititorul va descoperi, totodată, un alt Cioran, mai firesc, mai omenesc, mai asemănător cu răşinărenii şi sibienii de care se simte atât de puternic legat, un Cioran mai autentic decât cel din faimoasa şi mult controversata sa operă eseistică şi filosofică: *Pe culmile disperării*, 1934; *Cartea amăgirilor*, 1936; *Schimbarea la faţă a României*, 1936; *Lacrimi şi sfinţi*, 1937; *Amurgul gândurilor*, 1940, sau cea scrisă în franceză: *Tratat de descompunere*, Paris 1949; *Silogismele amărăciunii*, Paris 1952; *Ispita de a exista*, Paris 1956; *Istorie şi utopie*, Paris 1960; *Căderea în timp*, Paris 1964; *Dumnezeul cel rău*, Paris 1969; *Despre neajunsul de a te fi născut*, Paris 1973; *Sfârtecarea*, Paris 1979; *Exerciţii de admiraţie*, Paris 1986; *Mărturisiri şi anateme*, Paris 1987 ş.a.

Este benefic pentru cultura română că după anii de interdicţie, toate lucrările scrise de-a lungul timpului în limba franceză, la Paris, au fost traduse şi în româneşte, după 1989, şi publicate, în presă şi mai cu seamă de editurile româneşti. De remarcat, apoi, că nu există în acest volum nici o scrisoare (dintre 1931 şi 1990) care să nu fie literatură autentică, "*literatură subiectivă*", nu *literaturizare*. Dacă le-ar fi văzut editate, Emil Cioran ar fi putut declara ca şi Montaigne în cuvântul introductiv la celebrele lui *Essais*, din 1580: "*Je suis la matière de mon livre*".

Scrisorile din acest volum ni-l relevă pe Emil Cioran ca pe un foarte talentat epistolier, deşi acestea n-au fost scrise cu gândul de a fi publicate, precum acelea dintre Duiliu Zamfirescu şi Titu Maiorescu, dintre I.L. Caragiale şi A. Vlahuţă sau cele dintre Ion Ghica şi Vasile Alecsandri. Cu toate că au un caracter strict particular şi intim, scrisorile lui Cioran au toate atributele unei literaturi "*subiective*". De aceea epistolierul lui Cioran merită a fi preţuit în chip deosebit. El ne prezintă un Cioran în intimitatea casei sale din Paris cu gândul la *acasă în Ardeal*, la cei *de acolo* şi mai ales *de-atunci*. Ne aşează în intimitatea unui Cioran a cărui sănătate şubredă i-a curmat bucuriile tinereţii de boem, deprins să fumeze şi să savureze un pahar. Ne întâlnim cu *eternul student* Cioran, cu însetatul de lecturi, de liniştea mereu tulburată de la o vreme de agasanţii şi plicticoşii săi compatrioţi, de a căror prezenţă inoportună, nedorită, se plânge nu o dată. Scrisorile lui sunt scurte şi percutante, cu legături tainice între ele, în ciuda varietăţii adresanţilor, constituindu-se pentru ochiul atent într-un fel de *Poezie şi adevăr* de Goethe sau într-un fel de *Hronic şi cântec al vârstelor* de Blaga, faţă de care, curios, Cioran are la un moment dat rezerve. De... vorba lui Anton Pann "*nu se poate două săbii într-o teacă, doi domni în ţară săracă*". Şi Goethe şi Blaga şi Cioran sunt "*materia cărţilor pomenite*".

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Într-adevăr, Cioran este – să zic așa – materia primă a scrisorilor sale, în care își descrie traiul adeseori precar, suferințele, gândurile, și abordează fel și fel de probleme, estetice și filosofice, se interesează de diverse persoane din țară: neamuri, colegi, prieteni, scriitori, mărturisindu-se, în fond, pe sine. Experiențele sale personale, nu dintre cele mai plăcute, devin punct de plecare al reflecțiilor, preceptelor și sentințelor lui atât de insolite. De aceea, Cioran putea afirma ca Montaigne altădată: "*Eu vreau să fiu văzut în felul meu nedres, firesc și obișnuit, fără silire și fățuire, căci pe mine mă zugrăvesc*". Într-adevăr pe sine se zugrăvește în ipostaze, reacții, relații, gânduri și sentimente care ne înfățișează, parcă, *un alt* Cioran sau, în orice caz, o față nevăzută, necunoscută din cărțile sale, a fals știutului Cioran din fabulațiile epocii realismului socialist.

În *Scrisori...*, Cioran nu face afirmații categorice în legătură cu religia și credința, la care se referă discret printre rânduri sau în subtext. Cioran nu e, ca în eseuri, atât tulburat de obsesia morții, cât de *îmbătrânire* și boală, într-o viziune – aș zice – tradițional românească a existenței. Are reacții față de îmbătrânire ca omul din cântecul ardelenesc, care se revoltă împotriva a ceea ce s-a numit "bătrânețe haine grele...". Întâlnim un Cioran complementar filosofului "trăirist" sau pesimist și cinic; întâlnim un om firesc, în carne și oase, ce respectă valorile tradiționale românești, în primul rând munca, în care nu vede, ca în filosofia sa, un blestem, ci o terapie; adeseori mărturisește că a muncit vara fizic la un prieten la țară și că munca l-a reconfortat. Descoperim o ființă legată organic de plaiurile transilvane, de satul natal, Rășinari, de părinți, de neamuri și de casa părintească, de oamenii și locurile pline de vrajă ale copilăriei, care în memoria lui s-au transfigurat într-o *mitologie românească*, sui generis, și mai ales de forța de expresie a limbii românești pentru care, în ciuda faptului că a abandonat-o, manifestă un adevărat cult.

Iată de ce descoperim, în opera sa epistolară, *un alt Cioran.*

De fapt, în articolul "Manie epistolară", Cioran însuși declară că "*adevărul despre un autor e de căutat mai degrabă în corespondență decât în opera sa. Cel mai adesea opera sa e o marcă... cărțile sunt accidente; scrisorile evenimente: de aici și suveranitatea lor*".

Discutând aici despre "*literatura subiectivă*", fie-mi îngăduit să mărturisesc că această credință am nutrit-o și noi, editorii români, când, în urmă cu un sfert de secol, am inițiat la Editura Minerva colecția în care s-au publicat sistematic *scrisori de la...* și *către...* Titu Maiorescu, V. Alecsandri, B.P. Hasdeu, Ion Ghica, A.D. Xenopol, Traian Demetrescu, Al. Macedonski, Ovid Densușianu, Octavian Goga, N. Iorga, Ion Bianu, G. Călinescu, Al. Rosetti, Tudor Vianu și mulți alții.

Am crezut, nu atât în calitatea mea de atunci de vicepreședinte al Consiliului Culturii, ci ca istoric literar, și scrisorile publicate au confirmat-o, ca și cele ale lui Cioran, că prin ele reînvie o epocă și o lume, cunoaștem într-o viziune intimă locuri și oameni, mentalități tăinuite, destinele unor scriitori, opiniile lor despre țară și neam, despre limba și cultura națională, despre activitatea altor confrați etc. etc.

În lumina orbitoare a unei sincerități dezarmante, luăm cunoștință de asemenea aspecte din tulburătoarele scrisori ale lui Emil Cioran. În ele descoperim – cum spuneam – un alt Cioran, un nou Cioran, sau în orice caz, o altă ipostază a filosofului trăirist Cioran, în alte relații și ecuații, mai firești și mai nuanțate, cu poporul, cultura și țara în care s-a născut.

Cioran era conștient și de această dimensiune a personalității sale. Astfel, referindu-se, într-o scrisoare către Arșavir Acterian, la "*latura pozitivă a naturii*" sale, conchidea categoric: "*s-ar putea să am și o asemenea latură, dar eu nu mă împing niciodată la fapte*". (p. 313). Dar, viața l-a *împins* fără ca el să-și dea pe deplin seama.

În numeroase scrisori, Cioran ne apare un alt om, chinuit (în "*străina străinătate/rai cu porțile-ncuiate*", – cum o caracteriza Aron Cotruș) – de nostalgii și de dorul de-acasă.

Acasă pentru el e nu numai *acolo* la Rășinari și Sibiu, e și *atunci*, în copilărie și adolescență. *Acasă* e compus dintr-o contopire a unui adverb de loc și unul de timp, este îndeosebi casa părintească și satul natal, Rășinari, unde tatăl său a fost preot, ca și al lui Octavian și Eugen Goga; *acasă* e Păltinișul copilăriei sale și al senectuții lui Noica; e Dealul Boacii, e Șanta, de la Rășinari dar și Sibiul adolescenței sale – despre care îi scria lui C. Noica, în 1979: "*nu e zi să nu-mi aduc aminte de un colț, specialist în nostalgii*", și fratelui său Relu, în 1978: "*Ataşamentul meu față de străzile Sibiului a rămas neschimbat. Când îți vine să-ți blestemi soarta, spune-ți că locuiești într-unul din cele mai frumoase orașe din câte există. Parisul a devenit un garaj, apocaliptic. Ce coșmar!*" (p. 161). Și tot fratelui său îi scria la 28 ianuarie 1981: "*Locul de care mi-e dor cel mai tare pe lumea asta e Șanta*" s.n. (p. 187), pentru el "*un adevărat paradis pierdut*" (176), precizându-i

• *Resurecția unui poet: Aron Cotruș*, Editura Minerva, Buc., 1981, ed. II la Editura Demiurg, 1994

• *Ioan Slavici – monografie*, Editura Albatros, Buc., 1985

• *Octavian Goga – Viața și opera*, ed. II, Editura Biblioteca Bucureștilor, 1999

• *Istoria literaturii române. Epoca veche și premodernă*, Editura Fundației România de Mâine, Buc., 2001

• *Momente ale liricii românești din secolul XX*, Editura Fundației România de Mâine, Buc., 2000

• *Istoria literaturii române de la începuturi la epoca marilor clasici* (în colaborare cu lector dr. Luiza Marinescu), Editura Fundației România de Mâine, Buc., 2002

Beletristică. Poezii

• *Neliniștea fântânii*, Editura Eminescu, 1978

• *Arbori pentru veșnicii*, Editura Eminescu, 1981

• *Peisaj interior*, Editura Cartea Românească, 1986

• *Cutremur de suflet*, Editura Fundației România de Mâine, 1996

Proză

• *Copilăria unui Icar* (premiul Uniunii Scriitorilor), Editura Albatros, 1974

• *Făt frumos din aer*, Editura Viitorul Românesc, 2003

Traduceri

• Andrej Otrebski, *Meandre*, traducere I. D. Bălan și Pavel Mocanu, prefață de I. D. Bălan, Editura Albatros, 1989

• Wieslaw Myslinski, *Piatră peste piatră* (roman), traducere de Pavel Mocanu și I. D. Bălan, prefață I. D. Bălan, Editura Univers, 1987

Articole, eseuri, cronici literare publicate de-a lungul anilor în revistele:

"Viața Românească", "Tânărul scriitor", "Luceafărul", "Gazeta literară", "România literară", "Contemporanul", "Tribuna", "Tribuna României", "Cronica", "Orizont", "Limbă și literatură", "Cahiers roumains d'études littéraires", "Ateneu", "Steaua", "Pentru patrie", "Meridian", "Țara", "Galaxia românească", "Opinia națională", "Românul – magazin cultural", "Secolul XX", "Ordinea", "Dimineața", "Armonia", "Caiete critice", "Adevărul literar și artistic", "Eggytt", "Renașterea română", "Argeș".

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

altădată: "*Dacă mi-ai fi scris despre Veneția sau Florența nu mi-ar fi făcut mai mare plăcere ca de Gura Râului sau de Cisnădioara. Împotriva celor mai vechi impresii și a celor mai vechi amintiri nu poți lupta*". Mai devreme cu câteva luni (la 25.VI.1976), Cioran îi mărturisea fratelui său Relu cu un regret reținut și o suferință discretă dar și cu amintirea neștearsă a tinereții care-l ținea legat sufletește de țară: "*Îmi amintesc de excursia la Voineasa ca și cum ar fi fost ieri. Mai ales Râul Sadului mi-a rămas întipărit în memorie. Uite un loc pe care mi-ar plăcea să-l revăd*". (s.n.)

Ne răscolește afectiv conștiința pasiunea filosofului, de un excepțional rafinament intelectual, pentru limba neaoșă, de la sat, pentru idiotismele limbii române. El folosește cuvinte regionale ca "*asentare*" (recrutarea în armată), expresii precum "*de-un car de vreme*", "*nu vă faceți sânge rău*", "*boală fără crezământ*", după care adaugă entuziasmat "*Formidabil*". Tot un semn al legăturii cu spiritualitatea românească îl constituie, cred, formulări care amintesc de marii noștri scriitori Eminescu, Creangă, Coșbuc.

De pildă, la o zi după moartea tatălui său, survenită la 17 decembrie 1957, Cioran scria: "*Așa a voit soarta ca să nu pot revedea pe tata și să nu pot fi alături de voi în clipele marii despărțiri*", ceea ce mie îmi duce gândul la strofa din poezia *Mama* de G. Coșbuc: "*Așa vrea poate Dumnezeu/Așa mi-e datul sorții /Să n-am cu pe băiatul meu/La cap în ceasul morții*". Alte atitudini și formulări ne amintesc de Creangă: "*Uneori mă gândesc* – scrie Cioran – *că poate-i mai bine să fii preot la țară la noi, decât «scriptor» aici*". Creangă zicea: "*De cât codaș la oraș mai bine-n satul tău fruntaș*".

Cioran manifestă în *Scrisori* o mare admirație și un adevărat cult pentru limba română, despre care îi scria lui C. Noica, la 21 ianuarie 1970: "*Admirabilă această limbă a noastră, a ta în mod special! În zadar caut în limbile «de circulație» un echivalent pentru părelnicie, cuvânt care singur ascunde un Lebensgefühl (sentiment al vieții), o metafizică și tot ce vrei în materie de poezie*" (p. 298). Cioran, chiar dacă are rezerve "*față de semințiа noastră*", care-l constrânge să se întoarcă la pesimismul său primar, simte cum îi sporește entuziasmul pentru limba română, până la punctul de a o considera una dintre cele mai expresive din câte au existat vreodată. (p. 298).

Terminând de citit cartea prietenului său C. Noica, e vorba de *Rostirea românească*, Cioran afirmă: "*această limbă (de care atât de mult aș dori să mă despart!) are o conștiință de sine aproape «agresivă» fiind în același timp capabilă să vrăjească, încât în cele din urmă cazi răpus, fără putere, pradă farmecului ei*". (p. 299).

Prețuind entuziast frumusețea stilului lui C. Noica și "*seducătoarea, inepuizabila noastră limbă*" el crede că *rostire* e un "*cuvânt reabilitat pe vecie*" de prietenul său. (p. 297).

La 15.11.1974, îi scria fratelui său Relu... "*Ce limbă avem. Nu cunosc alta mai poetică. Din păcate, e intraductibilă*". Despre vorba "*caraghioasă*" observă, ca un mare stilist și filosof al limbii: "*ce perfect redă limba noastră nuanțele penibilului*". (p. 206).

Lui Petre Manoliu îi mărturisea în 1974: "*Uneori visez la o colibă, departe de lume unde să pot citi* ***Filocalia****, în românește, desigur. Ce limbă extraordinară avem*". (s.n.)

Într-adevăr traducerea lui Dumitru Stăniloae este un monument de limbă literară românească, din nefericire prea puțin cunoscut. Limba din *Filocalia* e o pildă a puterii ei creatoare și a forței ei de cuprindere, un model de expresivitate.

Constatând dificultățile de traducere a poeziei lui Eminescu și Goga, Cioran face din nou elogiul limbii noastre "*care e cea mai poetică din câte cunosc sau intuiesc*". (149). Pe Cioran, în ciuda faptului că a părăsit-o, îl obsedează frumusețea și expresivitatea limbii române: "*Îmi amintesc adesea versuri despre urâtu. Cuvântul scornit este extraordinar.* (Se referă, desigur, la versurile populare "*Cine a scornit urâtu*" n.n.). *În franțuzește: Qui a inventé l'ennui* sună ridicol. *Limba noastră este una dintre cele mai expresive. Am fost adânc mirat zilele trecute, când am dat peste «Căci te priveau cu ochi păgâni» – păgân e tulburător și nu are forță decât la românește. Ce absurditate să scrii în limbile astea «civilizate, convenționale»*". (p. 362). În ciuda gestului său personal, Cioran consideră că "*a-ți schimba limba e mult mai grav decât a-ți schimba țara*".

Cioran ne oferă surprinzătoare și îndrăznețe caracterizări etnopsihologice, evitând orice tentație de idilism, fie el și de nuanță națională. La Paris – ne spun multe scrisori – vizitele compatrioților îl plictisesc și-l obosesc. Mulți dintre ei se vor ruși na, – dacă au rușine – când vor vedea cât de mult se simțea agasat de vizitele lor nedorite. În zeci de scrisori, Cioran considera că e bine "*să trăiești fără telefon, fără vizite, fără compatrioți, fără nici un fel de întâlniri, ăsta e raiul*". Din multe scrisori transpare un fel de discret *rousseauism*, o dorință de întoarcere în natură, la sat, la Rășinari sau la Șanta. Căci, nu te poți împlini decât aproape de originile tale și "*a fi nu e cu putință decât înăuntrul propriei tale etnii*". (p. 298).

Și totuși, consecvent cu scrierile sale din tinerețe, nu-și cruță obârșia. Are rezerve față de ea: "*În privința neamului nostru cred că nici o iluzie nu mai este permisă, acum* (în 30 august 1979 n.n.) *mai mult ca niciodată. Am față de el un soi de dispreț disperat*". (p. 173). Spiritul contradictoriu și cinic se vede limpede că nu l-a părăsit de tot. Nu-i cruță nici pe români în caracterizările sale și nici pe apuseni. "*Atmosfera intelectuală din Occident îmi displace mai mult decât aș fi crezut. Sunt aici oameni foarte inteligenți, dotați, eruditi, rafinați etc., dar orientările lor, speranțele lor sunt de o naivitate incredibilă. Civilizațiile muribunde sunt atinse de infantilism. Toate acestea o să sfârșească rău. Ce dramă e să trăiești în mijlocul unora care știu totul fără să fi înțeles însă nimic!! La noi până și ultimul imbecil are mai multă maturitate istorică decât mințile acestea lipsite de orice vitalitate. E adevărat că au fost favorizați de soartă dar vor plăti scump*". Așa îi scria el lui Petru Manoliu la 22 august 1973.

Iată, deci, un alt Cioran sau o altă ipostază a filosofului *trăirist*, mai român, deși aparent înstrăinat, mai omenos și mai firesc, mai legat prin trainice fire de țară decât părea, un Cioran mai transparent decât "*cel din propria-i operă*".

Surprinzător este un Cioran cu un spirit practic, gospodăresc, grijuliu ca un părinte de soarta alor săi, cărora le trimite pachete cu haine vechi, cărți și medicamente, le dă sfaturi: "*Trebuie neapărat luat mult iaurt după fiece pastilă*", "*țigara e periculoasă*", "*nu te lăsa doborât de tristețe*", "*te sfătuiesc să renunți la cafea și la alcool (țuica și celelalte, chiar și vinul)*".

Alt sfat: "*nu citi în pat*", "*ia cât mai puține somnifere. Eu am abuzat de ele la tinerețe și asta a fost dezastrul vieții mele*". (p. 67). "*Cea mai bună metodă ca să dormi e o plimbare înainte de culcare și mai ales, să încetezi orice activitate intelectuală după 9 seara (afară de o lectură ușoară și agreabilă precum Guitry)*". Recomandă și leacuri spirituale: "*Nu pot decât să-ți recomand drept remediu pentru toate încercările vieții* ***Cugetările*** *lui Marc Aureliu*".

"*Dacă dormi prost, te sfătuiesc să faci exerciții de respirație înainte de culcare: în picioare faci mișcările înotului*".

În altă ordine de idei trebuie observat că oricât de intim ar fi fost caracterul scrisorilor lui Cioran, un scriitor de talia lui nu putea evita formulările aforistice, care-i leagă literatura subiectivă de opera filosofică. Iată câteva mostre:

"*Iluziile de la bătrânețe sunt cele mai rele*". (p. 139).

"*Drama cea mare în viață e lipsa de orice credință*". (p. 31).

– "*Orice participare la frământări temporale e timp pierdut și risipire inutilă*". (p. 43).

"*Bunăstarea naște mai degrabă revoluții decât mizeria*". (p. 94).

– "*O revoluție avortată nu se încheie niciodată*". (p. 65).

– "*Omul trebuie să aibă regrete de preferință nobile*". (p. 87).

– "*Copilăria ni se pare un paradis*".

– "*Te poți realiza la fel de bine prin minuscul ca și prin grandios*". (Cu referire la "*minunatul Voronef*") (p. 305).

– "*Cu cât înaintăm în vârstă, cu atât devenim mai frivoli*". (p. 191).

"*Viața nu e suportabilă fără o anumită doză de cinism*". (p. 294).

– "*A fi nu e cu putință decât înăuntrul propriei tale etnii*". (p. 298).

Ideile acestea străbat întreaga carte intitulată *Scrisori către cei de-acasă*. O carte răscolitoare, plăcută și folositoare pentru cunoașterea și a altei coordonate a personalității complexe și contradictorii a marelui Cioran, despre care putem spune cu vorbele lui Vergilius: "*Omne punctum tullit qui miscuit utili dulci*".

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Interferențe

Relațiile româno-polone

(II)

dr. Ion CONSTANTIN

Drama Poloniei din 1939 și sprijinul prietenesc al României

România și Polonia trăiau, în ajunul celui de-al doilea război mondial, momente dramatice, fiind amenințate de marile puteri totalitare din estul și vestul Europei: URSS și Germania.

Încheierea tratatului Molotov–Ribbentrop, la 23 august 1939, a creat o situație excepțional de grea pentru cele două țări. Prin semnarea pactului de neagresiune, însoțit de nefastul protocol secret, Molotov și Ribbentrop parafau de fapt împărțirea Europei Est-Centrale în sfere de influență germană și sovietică.

În condițiile în care se contura perspectiva apropiată a războiului, la 26 august 1939, Marele Stat Major polon a cerut, prin atașatul militar la București, sprijinul guvernului român pentru tranzitul de materiale de război prin România. Guvernul român a aprobat cererea, Marele Stat Major Român desemnând, pentru realizarea operațiunilor necesare soluționării cererii poloneze, portul Galați[90]. Acest fapt a atras, la 31 august 1939, protestul ferm al ambasadorului german la București, Wilhelm Fabricius, respins de primul ministru Armand Călinescu și regele Carol al II-lea. O nouă cerere de tranzit a 5.000 kg material de război spre Polonia a fost făcută de ministrul englez Hoare, la 1 septembrie 1939[91].

Refuzând să ia în considerare propunerile Angliei de a purta negocieri directe cu partea polonă, în zorii zilei de 1 septembrie 1939, fără declarație de război, Germania a declanșat atacul împotriva Poloniei. Două zile mai târziu, Anglia și Franța au declarat război celui de-al treilea Reich.

La câteva ore de la declanșarea agresiunii germane, ministrul Beck a înștiințat România despre cele întâmplate și a solicitat guvernului român adoptarea unei atitudini binevoitoare față de Polonia. Faptul că nu exista un aranjament tehnic între cele două țări în eventualitatea agresiunii germane a făcut ca, în această primă fază, să nu se pună problema asistenței militare românești[92].

În ziua de 4 septembrie 1939 guvernul român a proclamat neutralitatea țării, reconfirmată de Consiliul de Coroană din 6 septembrie[93]. Adoptarea neutralității nu contravenea tratatului dintre cele două țări, care prevedea numai o cooperare militară împotriva unei agresiuni din est.

În baza hotărârii Consiliului de Coroană, ministrul Afacerilor Externe, Grigore Gafencu, trimitea instrucțiuni oficiilor diplomatice ale României la Paris, Londra, Berlin și Roma, în care preciza: "Respectarea strictă a regulilor neutralității ne îngăduie să dăm Poloniei toate ajutoarele dictate de omenie și de prietenie, fără a comite imprudențe inutile și păstrând pașnice și corecte raporturi cu Germania"[94].

Adoptarea poziției de neutralitate nu a împiedicat guvernul român să inițieze acțiuni diplomatice pentru a contribui la restabilirea păcii europene sau, cel puțin, pentru a preîntâmpina extinderea conflictului. Astfel, în scopul întăririi raporturilor dintre statele din zonă, România a luat inițiativa constituirii *blocului neutrilor în Balcani*, acțiune care în final avea să eșueze.

Atât guvernul cât și opinia publică au apreciat că neutralitatea nu înseamnă câtuși de puțin refuzul ajutorului material și moral posibil de dat Poloniei în acele momente dificile ale existenței sale.

Prin intrarea trupelor sovietice în Polonia, la 17 septembrie 1939, s-au creat probleme deosebit de grave și pentru România. Ca urmare a răsturnării situației strategice, a apărut pericolul unei agresiuni și dinspre est și nord, în condițiile în care România se confrunta deja cu amenințarea dinspre Ungaria și Bulgaria. Situația creată a impus o reproiectare a dispozitivului militar, forțele și mijloacele, dispuse până atunci în partea de vest pentru respingerea unei ofensive ungaro-germane, fiind redislocate la est între Carpați și Nistru[95].

În studiile elaborate de cele două State Majore Generale nu se regăsea nici o ipoteză de acțiune împotriva sovieticilor pe baza unui scenariu care să presupună cooperarea militară și în condițiile atacului german împotriva Poloniei. În acea situație, când România își declarase neutralitatea, chiar dacă se puneau în aplicare planurile comune de apărare, acestea ar fi fost cu siguranță sortite eșecului, deoarece cele două țări nu puteau concentra forțele necesare opririi tăvălugului sovietic dinspre est, în condițiile agresiunii germane dinspre vest[96].

O intervenție românească, dacă s-ar fi produs, nu schimba cu nimic situația militară a statului polonez și ar fi dus la dezmembrarea rapidă a României. Acest lucru era contrar spiritului alianței româno-polone, care, în caz de aplicare, presupunea acordarea unor ajutoare reale.

Polonia a înțeles situația dificilă în care era pusă România, acordarea asistenței militare implicând un conflict atât cu Germania cât și cu URSS. Ca atare, guvernul polon nu a cerut îndeplinirea obligațiilor prevăzute în tratatul de alianță, convins de faptul că situația nu impunea acest lucru ca și de inutilitatea împingerii României în război[97].

Atacată din două părți, de către două mari puteri, Polonia se afla într-o situație fără ieșire, fapt ce a determinat conducerea politică și militară să adopte calea refugiului în România.

Exodul polonez a început încă din 10 septembrie, cu populația civilă, în condițiile în care, la nivelul conducătorilor de stat, nu exista o înțelegere oficială[98].

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Varşovia – Palatul Regal în 1941

Ca răspuns la solicitarea guvernului polonez din 13 septembrie 1939, Preşedinţia Consiliului de Miniştri român a dat un comunicat la 15 septembrie, în care erau reglementate măsurile pentru primirea refugiaţilor polonezi. Aceştia erau împărţiţi în trei categorii:

O primă categorie era formată din civili – "civili şi părinţi ce eventual ar veni în ţară", se spunea în comunicat, cărora urma să li se acorde "azilul impus de sentimentele de neutralitate".

A doua categorie era reprezentată de "orice trupe sau formaţiuni militare străine care ar trece frontiera", acestea urmând să fie dezarmate, fixându-li-se o anume regiune de locuit, până la sfârşitul ostilităţilor. De reţinut faptul că astfel cum era formulată, această prevedere avea un caracter general, ea aplicându-se oricăror formaţiuni militare străine, fără să facă distincţie între cele două părţi combatante.

A treia categorie era formată din persoanele care "au deţinut situaţiuni politice", care erau îndatoraţi a domicilia în localităţile anume indicate, "abţinându-se de la orice activitate de ordin politic"[99].

În noaptea de 17/18 septembrie 1939 preşedintele Poloniei, Ignacy Mościcki, premierul Felicjan Składkowski şi alţi membri ai guvernului au trecut graniţa în România, fiind primiţi cu ospitalitate la Cernăuţi. Ei au fost urmaţi de un mare număr de militari şi civili, vehicule şi materiale de război. Conform statisticilor, numărul total al refugiaţilor polonezi în România a fost de circa 100.000, dintre care 60.000 militari[100]. Acest aflux a creat o gravă problemă politică şi umanitară.

O problemă delicată pentru conducerea României consta în faptul că primirea oficialităţilor poloneze pe teritoriul ţării avusese loc nu în calitatea lor de persoane plenipotenţiare ale statului polonez, ci în aceea de persoane particulare, fapt ce nu a fost înţeles dintr-o dată de polonezi. Ajuns la Cernăuţi, preşedintele J. Mościcki a adresat un mesaj polonezilor, în care, între altele, a declarat că transferă "sediul preşedintelui Republicii şi al înaltelor autorităţi ale Statului într-o reşedinţă, unde există condiţiuni şi posibilitate de a veghea la interesele republicii"[101]. Declaraţii asemănătoare au făcut ministrul polon de Externe, J. Beck, şi mareşalul E. Rydz-Smigły[102]. Aşa, de pildă, ministrul polon de Externe a declarat că nu primeşte să fie găzduit pe seama guvernului român şi cerea să plătească toate cheltuielile. În legătură cu aceasta, preşedintele Consiliului de Miniştri al României a replicat: "Guvernul român îşi oferă ospitalitatea în mod cât mai larg personalităţilor polone refugiate, dar, bineînţeles, dacă ei ţin cu orice preţ să plătească cheltuielile necesare de găzduire a lor, aceasta este o chestiune care îi priveşte"[103].

Poziţia adoptată de oficialii polonezi a fost de natură să creeze o oarecare stare de nemulţumire la nivelul autorităţilor române. Într-o întrevedere pe care ministrul român de Externe a avut-o cu contele Poninski, consilier al Ambasadei Poloniei la Bucureşti, acesta, în numele ambasadorului Racinski şi al Ambasadei, a declarat că "atitudinea guvernului român a fost perfectă" şi că "mulţumeşte din toată inima" pentru tot ce au făcut autorităţile române. "Ambasadorul roagă să iertăm unele manifestaţii, pe care le regretă din toată inima"[104]. Contele a mai spus că "aceasta este în interesul României şi în interesul Poloniei, căci deasupra agitaţiilor şi intereselor individuale [ale] unor persoane care par a trăi în altă lume, există interesele permanente ale Poloniei"[105]. Aşa cum arăta istoricul Anatol Petrencu, diplomaţii polonezi înţeleseseră mai degrabă decât oamenii politici polonezi situaţia în care aceştia s-au pomenit: zilele guvernului condus de generalul F. Składkowski erau

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

numărate; reprezentanții Sanației au pierdut războiul cu Germania și, respectiv, peste puțin timp, la 20 septembrie, vor fi nevoiți să-și declare demisia. Rolul guvernului român în acest act este limpede. Forțele politice poloneze de opoziție vor prelua inițiativa formării noului guvern și continuării luptei împotriva cotropitorilor nazisto-sovietici[106].

În legătură cu statutul juridic al persoanelor oficiale poloneze, refugiate pe teritoriul național al României – stat neutru în războiul nazisto-sovietic împotriva Poloniei, Consiliul juridic al Ministerului român de Externe a emis un aviz în care se arăta că trupele unui stat beligerant, aflate în retragere, sunt primite de statul neutru numai cu titlu de refugiați, ele sunt dezarmate și internate, pentru a nu mai continua, sub nici o formă, lupta împotriva celeilalte părți beligerante; situația persoanelor oficiale refugiate pe teritoriul unei țări neutre era interpretată astfel: dacă ele renunță la calitatea lor oficială, vor fi tratate ca simpli supuși ai unuia dintre statele beligerante, care, pe teritoriul statului neutru, în limitele respectării legilor țării, se va bucura de toate libertățile, putând părăsi oricând teritoriul statului ospitalier pentru a merge în orice altă țară. Dacă însă aceleași persoane înțeleg să-și păstreze calitatea lor oficială de conducători ai uneia dintre țările beligerante, atunci, scriau autorii avizului, situația se schimbă: regulile esențiale ale neutralității obligă pe statul neutral care i-ar primi la luarea unor anumite măsuri fără de executarea cărora s-ar vedea expus la represalii din partea celuilalt stat beligerant[107].

În repetate rânduri, ambasadorul german W. Fabricius a protestat față de hotărârea guvernului român de a primi personalul polonez, declarând că autoritățile germane vor primi asistența acordată drept un act de inamiciție față de cel de-al treilea Reich[108]. Același lucru l-a făcut și Uniunea Sovietică, Viaceslav Molotov cerându-i explicații ministrului român la Moscova despre prezența "hoardelor înarmate" ale fostei armate poloneze pe teritoriul românesc[109].

În pofida presiunilor germane și a pericolelor iminente, România a asigurat în condiții bune tranzitul pe teritoriul său a tezaurului polonez[110].

În contextul măsurilor întreprinse pentru salvarea armatei, a bunurilor materiale și culturale ale statului, la 11 septembrie 1939, guvernul polon a înștiințat confidențial guvernul român despre intenția sa de a depozita în străinătate rezerva de aur a Băncii Poloniei, solicitându-i să autorizeze tranzitul acesteia prin România. El solicita, totodată, guvernului român să dea garanții depline, care să permită libera dispoziționne și posibilitatea de a efectua vărsăminte în favoarea unei terțe puteri. Cerea, de asemenea, să se asigure securitatea transportului și, în funcție de împrejurări, posibilitatea depozitării temporare a aurului la Banca Națională a României[111].

Transportul prin România al aurului polonez s-a desfășurat fără dificultăți. Pentru serviciile prestate, autoritățile românești nu au pretins nici un fel de compensație. Prin aceasta, așa cum scrie istoricul Henryk Batowski într-una din lucrările sale, România "a adus un serviciu enorm Poloniei"[112]. La 12 septembrie 1939, tezaurul polonez (80 tone de aur, în valoare de 45 milioane dolari) a fost îmbarcat în portul Constanța pe un vas britanic, ajungând, în cele din urmă, la Banca Engleză din Londra, Banca Federală din New York și la Banca Canadei din Ottawa.

În a doua decadă a lunii septembrie 1939, în România au continuat să sosească noi transporturi din Polonia. În după amiaza zilei de 18 septembrie și în prima jumătate a zilei următoare au sosit la Cernăuți 41 camioane și autobuze încărcate cu lăzi, baloturi, saci și suluri care conțineau aur în lingouri, monede de argint și aur, obiecte de argint și aur și opere de artă. Ele alcătuiau o parte a aurului Băncii Poloniei, valorile Fondului Apărării Naționale și tezaurul național cultural de la muzeul Wawel, cuprinzând, între altele, și celebrele Arras-uri (goblenuri). Acestea au fost transportate cu o coloană de mașini pe teritoriul țării, ajungând la București în ziua de 23 septembrie 1939. Mașinile au fost descărcate în fostul local al Băncii Marmorosch Blank, operație care a durat toată noaptea de 23 spre 24 septembrie[113].

În octombrie – noiembrie 1939, aceste valori au fost expediate în Franța, la dispoziția guvernului polonez din exil, unele dintre bunurile de tezaur fiind transportate apoi în Canada, unde au rămas până la sfârșitul războiului.

Statul român a acordat o atenție deosebită activității de primire și întreținere a refugiaților, în acest scop fiind înființat, la 27 septembrie 1939, Comisariatul general pentru refugiați, având în frunte pe col. (r.) magistrat Hagi Stoica și care a funcționat pe lângă Ministerul Afacerilor Interne, până la 1 ianuarie 1944, când s-a transformat în subsecretariat de stat, fiind desființat abia în 1945.

O atenție specială s-a acordat conducerii supreme politico-militare refugiate. Astfel, președintelui Mościcki i-a fost destinată o reședință în Piatra Neamț, unde va ajunge în seara zilei de 18 septembrie. Ulterior, la 5 noiembrie a fost mutat la Craiova, de unde în ziua de 25 decembrie 1939, în mare secret, a părăsit România stabilindu-se în Elveția, unde a decedat la 20 octombrie 1946[114].

Oficialitățile poloneze prezente pe teritoriul României au putut stabili contacte politice, s-au întâlnit cu ziariști, au efectuat liber convorbiri telefonice în interior și cu străinătatea, totul cu acordul tacit al autorităților române.

Dacă în ceea ce privește regimul demnitarilor polonezi din România se poate discuta între termenii *azil politic* și *internare* (cazul ministrului de Externe, Józef Beck), referitor la situația militarilor și civililor, autoritățile române, sprijinite și de gruparea etnică poloneză din țară, au dat dovadă de maximă flexibilitate, neagreând până în 1941, nici una din sugestiile venite de la Berlin[115].

La presiunea germană și sovietică, guvernul român s-a văzut nevoit să dispună încartiruirea membrilor guvernului polonez (primul-ministru F. Slawoj Składkowski, ministrul de Externe Józef Beck, mareșalul Rydz-Smigły și ceilalți miniștri). Primul ministru F. S. Składkowski a locuit la Băile Herculane, până când a primit permisiunea de a se reîntoarce la București, de unde a plecat în Turcia, la 22 iunie 1940, având spriijinul autorităților române. Singurul oficial de rang înalt polonez care a rămas în România a fost col. Józef Beck. Acesta a avut domiciliul în mai multe localități și a murit în iunie 1941, în satul Stănești, comuna Chirculești, județul Vlașca, fiind înmormântat în cimitirul Bellu (Șerban Vodă) din București[116]. În martie 1991 rămășițele sale pământești au fost predate statului polon.

În conformitate cu normele umanitare, cu prevederile Convenției de la Haga (1907) și în pofida presiunilor insistente ale germanilor, militarii polonezi au fost considerați

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

refugiaţi militari şi nu prizonieri de război.

Pentru cartiruirea militarilor polonezi, a fost destinată, iniţial, zona din nordul Dobrogei (Babadag – Tulcea). Numărul mare de militari şi necesitatea asigurării unor condiţii cât mai bune de trai au impus schimbarea zonei de internare şi cazarea acestora în cazărmi, hoteluri, sanatorii etc., în diverse localităţi din sudul ţării: Râmnicu-Vâlcea, Călimăneşti, Drăgăşani, Caracal, Slatina, Slănic-Prahova, Govora, Craiova etc. Generalii, împreună cu familiile lor, au fost cazaţi iniţial la Băile Herculane, iar apoi la Călimăneşti. Mareşalul Smigły cu suita sa au locuit, până la mijlocul lunii octombrie, în palatul Jean Mihail din Craiova, iar ulterior în comuna Dragoslavele, judeţul Muscel[117], de unde, la sfârşitul anului 1940, avea să plece în Ungaria.

Cimitire militare poloneze există la Craiova, Drăgăşani, Ocnele Mari, Turnu Severin, Câmpulung-Muscel, Târgu Jiu şi Suceava[118].

Plecările masive din rândul militarilor polonezi au determinat restructurări ale cantonamentelor, în februarie 1940, refugiaţii fiind grupaţi în două zone mai importante: Târgu Jiu şi Târgovişte-Comişani[119].

Hotărârea militarilor polonezi de a continua lupta pentru eliberarea patriei lor a fost, în unele cazuri, perturbată de excesul de zel al unor comandanţi locali ai lagărelor. Astfel, la Caracal, responsabilii locali i-au obligat pe militarii polonezi să semneze jurământul faţă de România, fapt ce a stârnit revolta ofiţerilor polonezi, care au adresat proteste la instanţele româneşti superioare, inclusiv regelui Carol al II-lea[120].

Sub aparenţa regimului de internare, militarii polonezi au beneficiat de o mare libertate, astfel că până în iunie 1940 aproximativ 14.000 dintre ei (printre care şi mareşalul Rydz-Smigły) au părăsit ţara cu sprijinul tacit al guvernului şi autorităţilor româneşti, îndreptându-se spre Anglia şi Franţa, Africa, dar şi Orientul Apropiat. Mulţi militari polonezi au ajuns în Siria, înrolându-se în armata generalului Weygand[121].

În urma convenţiei survenite între România şi Germania, din cei 6.825 de militari polonezi rămaşi în ţară după iunie 1940, 4.019 s-au repatriat în teritoriul polonez. Potrivit condiţiilor puse de guvernul român, repatrierea nu s-a făcut decât în baza consimţământului scris al fiecărui militar polonez şi al angajamentului luat de Germania ca aceştia să nu fie înrolaţi după întoarcerea în ţară[122].

Peste 3.000 de refugiaţi au rămas, totuşi, în România, pe toată durata războiului, fiind repatriaţi în Polonia în anii 1945 – 1947.

În taberele şi cantonamentele destinate refugiaţilor au fost asigurate toate condiţiile necesare pentru un trai civilizat. Ele posedau infirmerii şi aparatură medicală, erau înzestrate cu biblioteci, săli de spectacole, aparate de proiecţie şi de radio, se asigura presa română şi străină. Acest lucru a permis desfăşurarea a numeroase şi variate activităţi culturale, artistice, sportive[123].

Militarii polonezi au beneficiat şi de alte facilităţi: participarea la unele reuniuni ştiinţifice naţionale; asigurarea condiţiilor pentru ca unii specialişti să-şi poată continua cercetările ştiinţifice în ţară; organizarea de cursuri pentru cunoaşterea limbilor română, franceză şi engleză etc.

Începând cu 18 septembrie 1939 militarii polonezi de toate gradele, inclusiv funcţionarii civili, au primit alocaţii de hrană şi întreţinere corespunzătoare. Acestea se ridicau lunar la sume importante: 9.000 lei pentru generali; 8.100 lei pentru ofiţerii superiori; 6.000 lei pentru ofiţerii inferiori; 2.400 lei pentru subofiţeri. Soldaţii polonezi au beneficiat de aceleaşi drepturi ca şi soldaţii români – 13 lei pe zi[124].

În Bucureşti, numeroşi intelectuali refugiaţi au desfăşurat o bogată activitate culturală, în capitala României tipărindu-se publicaţii în limba română, piese de teatru poloneze, copiilor creându-li-se condiţii să înveţe în limba maternă, studenţilor să audieze gratuit cursurile universitare.

Ospitalitatea poporului român, a militarilor, condiţiile de viaţă optime asigurate refugiaţilor, solicitudinea faţă de nevoile lor au fost recunoscute de militarii polonezi de toate gradele, de personalităţi militare şi civile poloneze şi străine, de ziarişti, de organizaţii de asistenţă socială etc.[125].

Statul român a cheltuit sume importante pentru întreţinerea şi asistenţa refugiaţilor polonezi, în baza acoperirilor oferite prin aurul depus la Banca Naţională Română de către Bank Polski şi a valorii materialelor predate sau lăsate în România de fosta armată poloneză. Suma totală cheltuită pentru întreţinerea refugiaţilor polonezi a fost de 2.115.614.622 lei, din care 405.889.186 lei pentru militari (întreaga sumă este calculată la cursul monedei anului 1939)[126].

Ajutorul dat de România polonezilor în timpul celei de-a doua mari conflagraţii mondiale se înscrie ca un moment emblematic al prieteniei tradiţionale dintre cele două popoare[127].

Aşa cum arăta istoricul polonez Tadeusz Dubicki, "în pofida situaţiei dificile şi a riscurilor la care îşi expuneau ţara autorităţile române şi-au exprimat acordul să îşi ajute aliatul aflat într-o grea situaţie şi au încercat să găsească soluţii care ar fi putut să le ocrotească de amestecul direct al Germaniei" şi "în acelaşi timp, să le dea posibilitatea de manevră favorabilă faţă de partea polonă..."[128].

Sprijinul românesc faţă de Polonia vitregită – act de mare curaj în acele zile de tot mai accentuată izolare a României pe plan extern – venea în condiţiile în care eforturile depuse la Paris şi Londra de diplomaţii polonezi pentru a obţine ajutorarea aliatului care lupta singur împotriva invadatorului hitlerist rămăseseră zadarnice.

Într-un articol intitulat semnificativ "Omenie, ospitalitate, neutralitate", scriitorul Cezar Petrescu, dând glas sentimentelor de prietenie ale românilor faţă de Polonia îndurerată, scria: "Ni s-a cerut ospitalitate pentru şeful statului şi membrii guvernului polonez, care se refugiază pe pământul României. Ospitalitatea e în firea noastră... Răspunzând unei sacre datorii de umanitate care depăşeşte liniile hotarelor şi fronturilor, limanul de omenie la noi l-au căutat şi l-au cerut cei dintâi crunt loviţi ai războiului". La rândul său, marele prieten al Poloniei, istoricul N. Iorga, scria în "Neamul Românesc" din 27 septembrie 1939: "Tot ce putem să le dăm cu mâini largi acestor reprezentanţi ai unei naţiuni de care ne leagă veacuri de luptă le vom da"[129].

Atitudinea binevoitoare a României faţă de poporul polonez în acele zile de tragedie a creat o stare de nemulţumire la Berlin, urmată de presiuni, ameninţări şi sancţiuni. Primul ministru al României, care dovedise atâta solicitudine faţă de Polonia în restrişte, va fi ţinta ameninţărilor Berlinu-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

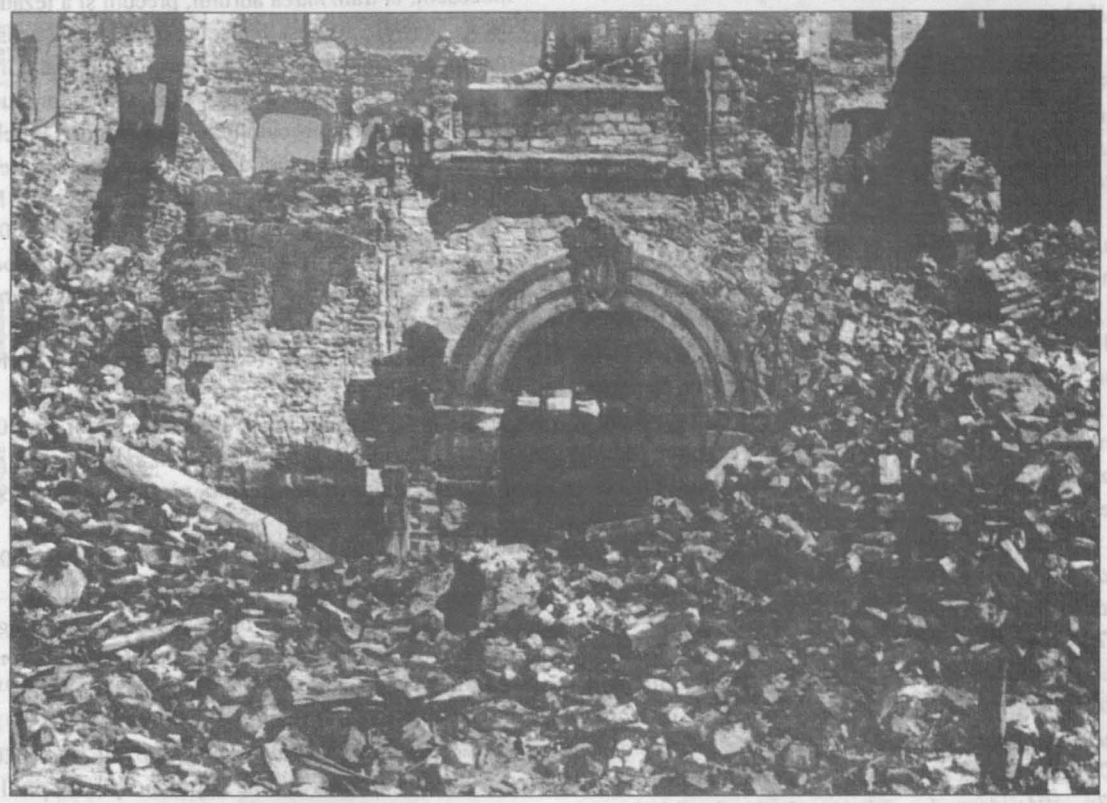

Varşovia, 1945 – Piaţa Centrală din Oraşul Vechi

lui. La 21 septembrie 1939 premierul Armand Călinescu a fost asasinat de către agentura hitleristă din România. Ca simbol al recunoştinţei poporului polonez faţă de sprijinul premierului român în acele momente dramatice, o stradă din Varşovia, situată lângă Ambasada României, poartă numele lui Armand Călinescu[130].

Autorităţile româneşti au asigurat facilităţile necesare pentru desfăşurarea activităţilor organizaţiilor de ajutorare autohtone şi străine. De asemenea, au sprijinit în mod tacit activitatea Ambasadei polone la Bucureşti de evacuare a cetăţenilor militari şi civili din România în Franţa, Anglia, Orientul Mijlociu etc.[131].

Aşa cum arăta în memoriile sale ministrul de Externe din perioada iulie – septembrie 1940, Mihail Manoilescu, însăşi menţinerea în funcţiune a Ambasadei polone până în toamna anului 1940 a reprezentat un act de curaj din partea României, având în vedere presiunile făcute de diplomaţia germană pentru desfiinţarea ei[132].

Unul din aspectele mai puţin cunoscute este cel privind activităţile speciale poloneze în România în perioada celui de-al doilea război mondial. Cercetări istoriografice relativ recente dovedesc faptul că şi în acest domeniu autorităţile române au aplicat un tratament special – în sensul pozitiv – cetăţenilor unei ţări prietene, veniţi în ceasurile de cea mai neagră restriştе în casa noastră[133].

Pe 28 octombrie 1940 relaţiile diplomatice dintre România şi Polonia au fost suspendate, fiind reluate la 11 noiembrie 1945.

Desigur, în perioada dramatică a anilor 1939 – 1940, au existat şi unele puncte de vedere deosebite în diverse probleme, nemulţumiri de o parte şi de alta, anumite necorelări în derularea unor acţiuni. Acestea au avut, în general, o motivaţie obiectivă, rezultând din situaţia deosebit de dificilă în care se găseau cele două popoare[134].

După 65 de ani de la acele evenimente, ceea ce prevalează este însă solidaritatea dintre cele două popoare, eforturile deosebite întreprinse de autorităţile româneşti şi opinia publică pentru ajutarea unui aliat şi prieten aflat la grele momente de cumpănă.

Aşa cum arăta preşedintele Republicii Polone, Aleksander Kwasniewski într-un interviu acordat, în octombrie 2003, revistei "22", "Polonezii şi românii sunt popoare apropiate. Timp de câteva veacuri s-au învecinat, iar în filele istoriei noastre se regăsesc multe exemple de simpatie şi conlucrare reciprocă. Este înscris adânc în memorie ajutorul românilor dat polonezilor în anul tragic pentru noi, 1939"[135].

Note:

90. Armand Călinescu, *Însemnări politice*, Bucureşti, 1990, p. 427; Arh. M.A.E., fond 71/Polonia, dos. 65, f. 277; Petre Otu, *op. cit.*, *loc. cit.*, p. 17 – 18.

91. Armand Călinescu, *op. cit.*, p. 427 – 428; Petre Otu, *op. cit.*, *loc. cit.*, p. 18.

92. Marian Chiriac Popescu, *op. cit.*, p. 105.

93. *23 August 1944. Documente*, vol. I, Bucureşti, 1984, p. 36; Petre Otu, *op. cit.*, *loc. cit.*, p. 18.

94. Apud Mariana Stoian, *Vespasian Pella despre situaţia juridică a refugiaţilor politici poloni aflaţi în România*, în *Polonezi în România...*, p. 46.

95. Petre Otu, *op. cit.*, *loc. cit.*, p. 18.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

96. Marian Chiriac Popescu, *op. cit.*, p. 106.

97. *Ibidem.*

98. Tema privind refugiul polonezilor în România a preocupat pe istoricii români în ultimele decenii. Dintre contribuțiile mai importante în acest domeniu menționăm: A. Petric, Gh. Unc, *Aspecte ale relațiilor româno-poloneze la începutul celui de-al Doilea Război Mondial. Studii*, în "Revista de Istorie", 1967, nr. 3, p. 554 – 559; idem, *Tezaurul Băncii Poloniei străbate România*, în "Magazin Istoric", 1968, nr. 7-8, p. 161 – 162; Aurel Loghin, Dumitru Tuțu, *Sprijinul acordat de România refugiaților polonezi în anii celui de-al doilea război mondial*, în Analele Institutului de studii istorice și social-politice de pe lângă C.C. al P.C.R., 1968, nr. 3, p. 41 – 50; I. Suciu, *Refugiați polonezi în România*, în "Magazin Istoric", 1969, nr. 9, p. 66 – 73; I. Vatamanu, D. Mîță, *Președintele Poloniei Ignacy Mościcki la Bicaz (septembrie 1939)*, în "Memoria antiquitatis", Muzeul arheologic Piatra-Neamț, 1970, vol. II, p. 545 – 549; A. Karetki, L. Eșanu, *Poporul român, în sprijinul refugiaților polonezi în anii celui de-al Doilea Război Mondial*, în "Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie A.D. Xenopol", Iași, 1970, nr. 7, p. 317 – 326; idem, *Ospitalitatea acordată în România Președintelui Poloniei Ignacy Mościcki la începutul celui de-al doilea război mondial – expresie a luptei împotriva Germaniei hitleriste duse de poporul român (septembrie – decembrie 1939)*, în "Cercetări istorice", Muzeul de istorie din Iași, 1974, nr. 5, p. 187 – 194; idem, *1oo zile pe pământul ospitalier al României*, în "Magazin Istoric", 1974, nr. 10, p. 14 – 18; Milică Moldoveanu, *Trei tezaure pribege și prima lor escală: România*, în "Magazin Istoric", 1977, nr. 10, p. 161 – 162; idem, *Contribuții privind relațiile româno-poloneze în timpul celui de-al doilea război mondial*, în "Revista de Istorie", București, 1979, nr. 32, p. 1037 – 1054; Florin Anghel, *Simpozionul științific internațional "Polonezi în România după anul 1939"*, în "Revista Istorică", 1995, nr. 1-2, p. 181 – 183; *Polonezi în România după anul 1939. Studii și comunicări*, Muzeul Olteniei, Craiova, 1996; Anatol Petrencu, *Polonezi în România (1939 – 1941). Unele considerații*, în "Cugetul" nr. 2 (22) 2004, Chișinău, p. 27 – 37.

99. Apud Mariana Stoian, *op. cit.*, *loc. cit.*, p. 46 – 47.

100. Arh. M.A.E., fond 71/Polonia, dos. 60, f. 341. Despre "momentul Cernăuți" al refugiului polonezilor vezi pe larg Alcea Valcini, *Tragedia Poloniei*, în "Dosarele Istoriei", nr. 2 (90), 2004, p. 12 – 17.

101. *Ibidem*, dos. 42, f. 201.

102. Constantin Botoran, *Atitudinea autorităților române față de demnitarii poloni refugiați în România*, în *Polonezi în România...*, p. 30.

103. Arh. M.A.E., fond 71/Polonia, dos. 69, f. 36.

104. *Ibidem*, f. 37.

105. *Ibidem.*

106. Anatol Petrencu, *Polonezi în România (1939 – 1941). Unele considerații*, în "Cugetul" nr. 2 (22), 2004, Chișinău, p. 31.

107. Vezi pe larg Arh. M.A.E., fond 71/Polonia, dos. 69, f. 25 – 29.

108. Armand Călinescu, *op. cit.*, p. 432.

109. Petre Otu, *op. cit.*, *loc cit.*, p. 19.

110. Cu privire la refugiul polonezilor în România și, îndeosebi, la tranzitarea aurului, precum și a tezaurelor artistice de la Wawel, au fost realizate două filme artistice de lung metraj, ambele după scenariile scriitorului Ioan Grigorescu.

Trenul de aur a fost realizat în coproducție româno-polonă, în regia cunoscutului regizor Bogdan Poreba, iar *Marea Sfidare*, a cărui premieră a avut loc în septembrie 1990, a fost ultimul film realizat de regretatul regizor Manole Marcus.

111. Arh. M.A.E., fond 71/Polonia, dos. 60, f. 326.

112. Henryk Batowski, *Agonia Pokoju i poczatek wojny. Sierpien – Wrzesien 1939* (*Agonia păcii și începutul războiului. August – Septembrie 1939*), Poznan, 1969, p. 321.

113. Biblioteca Academiei Române, Arhiva Istorică, fond X, dos. 2845, p. 1 – 14.

114. Marian Chiriac Popescu, *op. cit.*, p. 109.

115. Florin Anghel, *Câteva date despre polonezii din România, minoritatea polonă și refugiații, 1939 – 1940*, în *Polonezi în România...*, p. 67 – 68.

116. Arh. M.A.E., fond 71/Polonia, dos. 60, f. 341.

117. Petre Otu, *op. cit.*, *loc. cit.*, p. 20.

118. Vezi articolul mons. Jerzy Pawlik, *Mogily Zolnierzy Polskich w Rumunii* (*Mormintele militarilor polonezi în România*), în "Tygodnik Katolicki" din 21.03.1999.

119. Petre Otu, *op. cit.*, *loc. cit.*, p. 21.

120. Vezi Anatol Petrencu, *op. cit.*, *loc. cit.*, p. 33.

121. Marian Chiriac Popescu, *op. cit.*, p. 112.

122. *Ibidem.*

123. Petre Otu, *op. cit.*, *loc. cit.*, p. 21.

124. *Ibidem*, p. 21 – 22.

125. Vezi pe larg Petre Otu, *op. cit.*, *loc. cit.*, p. 22 – 23.

126. *Ibidem*, p. 22.

127. Dintre contribuțiile istoriografice poloneze consacrate acestui moment menționăm lucrarea prof. dr. Tadeusz Dubicki, *Woisko polskie w Rumunii w latach 1939 – 1941* (*Armata poloneză în România în anii 1939 – 1941*), Warszawska Oficyna Wydawnicza, Warszawa, 1994; Jerzy Kalinski, *Amintiri din perioada ședерii în România*, în *Polonezi în România...*, p. 108 – 112. Vezi și Rudolf Hoffman, *Na Linii Bukareszt – Warszawa* (*Pe linia București – Varșovia*), în "Trybuna" din 12 noiembrie 1999, Varșovia.

128. Tadeusz Dubicki, *op. cit.*, p. 287.

129. Apud Cristian Popișteanu, Florentina Dolghin, *Tragedia anului 1939 în revista de cultură "Magazin Istoric"*, în *Polonezi în România...*, p. 98.

130. Inscripția pe placa explicativă (instalată pe prima clădire a străzii) are următorul text: "Armand Călinescu, politician român, președintele Consiliului de Miniștri al României (martie – septembrie 1939), a susținut hotărât poporul polonez în momentul agresiunii naziste".

131. Petre Otu, *op. cit.*, *loc. cit.*, p. 25.

132. Mihail Manoilescu, *Memorii iulie – august 1940. Dictatul de la Viena*, București, 1991, p. 129 – 130; Petre Otu, *op. cit.*, *loc. cit.*, p. 25.

133. Vezi Cristian Popișteanu, *Activități speciale poloneze în România între 1939 – 1945*, în *Polonezi în România...*, p. 91 – 96.

134. Petre Otu, *op. cit.*, *loc. cit.*, p. 25.

135. Revista "22", nr. 157/7 octombrie 2003, p. 3.

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Meridian biblioteconomic

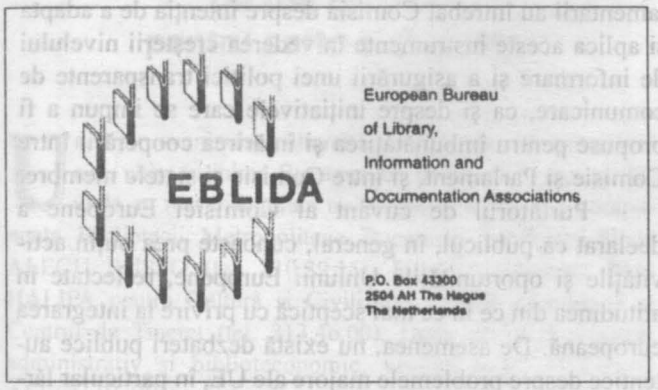

EBLIDA

Orizonturi
Programe
Inițiative

O nouă generație de programe culturale și educaționale

Programele "Erasmus", "Comenius", "Leonardo Da Vinci" etc. se vor încheia în 2006. Pe 14 iulie 2004 Comisia Europeană a anunțat că va înlocui cele patru programe principale cu un buget de trei ori mai mare. Propunerile vor trebui să fie examinate de Parlament și de Consiliu, în vederea adoptării lor la sfârșitul anului 2005.

Noua generație de programe va viza o perioadă din 2007 până în 2013 și va reprezenta un pas înainte pentru atingerea obiectivului stabilit la Lisabona, acela de a face Europa cea mai competitivă economie bazată pe cunoaștere până în 2010.

Consultarea asupra raportului final privind Managementul Drepturilor Digitale

Pe 31 mai 2004 Înalta Comisie pentru Managementul Drepturilor Digitale (HLG DRM) a convenit să identifice problemele acestui domeniu, să întărească punctele de vedere ale factorilor-cheie în luarea de decizii privind acest management și să identifice posibilitățile pentru viitor. La a doua întrunire din 8 iulie, HLG DRM a hotărât să inițieze o consultare asupra raportului final, care să reflecte un consens asupra principiilor de bază și a recomandărilor pentru acțiunile viitoare, fiind urmărite trei aspecte: operativitate internă, taxe pentru copierea particulară și opțiunea pentru servicii legitime. În scopul unei acțiuni eficiente, s-a propus, de asemenea, consultarea rezultatelor on line, organizarea unui seminar la sfârșitul lui 2004, precum și inițierea unei dezbateri la nivel înalt, prin Grupul de Consultanță eEurope. În plus, a fost prevăzută o altă întrunire la sfârșitul lui noiembrie 2004 pentru lămurirea și a altor probleme direct legate de DRM.

Ca răspuns la această consultație, EBLIDA a inițiat o Luare de Poziție și a invitat bibliotecile să își spună părerea via email la adresa INFSO-G1@cec.eu.int până la 15 septembrie 2004.

Poziția EBLIDA față de raportul final privind Managementul Drepturilor Digitale

Comisia Europeană a înființat în 2004 o Înaltă Comisie pentru discutarea problemelor privind Managementul Drepturilor Digitale. Deși EBLIDA nu a fost invitată la întrunirile acestei Comisii, problema a fost urmărită îndeaproape de Secretariatul EBLIDA și de membrii Grupului de Experți în Copyright.

Ca răspuns la solicitarea Comisiei Europene de a formula opinii bazate pe raportul final al HLG (iulie 2004), EBLIDA a inițiat o Luare de Poziție în care a expus cele mai relevante probleme ale bibliotecilor europene și ale arhivelor comunitare:

1. DRM și operativitatea internă;
2. taxe pentru copierea particulară și sistemul DRM;
3. promovarea opțiunii pentru serviciile legitime de pe Internet.

Alte probleme subliniate de EBLIDA privind sistemele DRM sunt:

1. protejarea informației;
2. ciclicitatea;
3. sistemul DRM trebuie să fie ușor de utilizat;
4. etichetare și ghidare clare. Folosirea admisă și restricționată a materialelor ar trebui să fie adusă la cunoștința cumpărătorilor înainte de achiziționarea lor.

Cum pot contribui culturile la formarea Europei Cum poate contribui Europa la problemele culturilor

Pe 12 și 14 iulie 2004 miniștrii Educației și Culturii au pus în discuție rolul educației și culturii într-o Europă nouă și lărgită. Au fost de acord cu promovarea transparenței activităților, a modurilor de exprimare și a facilităților din sfera educației și culturii, nu numai pentru statele membre ci și de-a lungul întregii Europe.

Miniștrii Culturii au aprobat propunerea președintelui olandez al UE privind structurarea unui plan de acti-

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

vitate în domeniul culturii, care va fi îndeplinit sub autoritatea celor patru președinții UE consecutive.

Miniștrii au subliniat posibilitățile existente în mobilitatea colecțiilor din muzee, a rețelelor artistice și tematice. Cu privire la mobilitatea colecțiilor din muzee, se vor avea în vedere îndeosebi costurile impuse de acestea. Digitizarea patrimoniului va asigura cetățenilor posibilitatea cunoașterii istoriei Europei.

În agenda de lucru a fost sprijinită relația dintre cultură și economie în scopul valorificării creativității, ca motor al creșterii economice. Comisia Europeană a anunțat că va fi realizat un studiu despre impactul economic al sectorului cultural. Vor fi abordate și alte teme adiacente, precum investiția în cultură și dialogul între culturi.

Calitatea și mobilitatea educației civice în dezbatere

Miniștrii Educației, reuniți în zilele de 12 – 14 iulie 2004 la Rotterdam (Regatul Țărilor de Jos), au evidențiat că educația civică trebuie să devină o parte importantă a programelor pentru educație "Socrates" și "Leonardo Da Vinci". Ei au subliniat că prin contextul oferit de 2005, Anul European al Spiritului Civic prin Educație, se poate afirma importanța educației civice.

S-a discutat, de asemenea, despre importanța calității și a mobilității prin schimbul de programe, cum ar fi învățarea limbilor străine și recunoașterea internațională a creditelor. Un grup de experți din Europa, cu sarcini bine definite, va studia posibilitățile stimulării și punerii în practică a acestor programe în cele mai bune condiții. Totodată, se impune o mai mare claritate cu privire la programele pe care le oferă cele 3.000 de instituții de învățământ superior din UE și la nivelul acestor programe.

Programul de Acțiune Integrată pentru Învățământul Permanent se va concentra asupra educației în școli (programul "Comenius"), în instituțiile de învățământ superior ("Erasmus"), asupra instruirii pe meserii ("Leonardo Da Vinci") și a educației pentru adulți ("Grundtvig"). Aceste programe vor fi îndeplinite prin măsuri radicale și li se va asocia un nou program ("Jean Monnet") care privește integrarea europeană.

Noul program, care beneficiază de un buget de 13.600 milioane euro pe o perioadă de șapte ani, va fi pentru Uniunea Europeană un instrument în sprijinul îmbunătățirii calității sistemelor de educație și instruire.

Strategia UE a informării și comunicării

La sesiunea în plen din 23 iulie 2004 parlamentarii Andreasen, De Clerq și Sanders-ten Holte au pus în discuție măsurile specifice privind politica de informare și de comunicare în scopul creșterii legitimității UE; modul în care Comisia Europeană își va implementa programele de informare și comunicare, asigurându-se că este descentralizată și aproape de cetățeni și modul în care aceste programe vor ajunge la toți cetățenii; felul în care își va diferența strategia de informare și comunicare între grupurile din societate.

În plus, cu privire la tehnologiile de informare, parlamentarii au întrebat Comisia despre intenția de a adapta și aplica aceste instrumente în vederea creșterii nivelului de informare și a asigurării unei politici transparente de comunicare, ca și despre inițiativele care se impun a fi propuse pentru îmbunătățirea și întărirea cooperării între Comisie și Parlament, și între Comisie și statele membre.

Purtătorul de cuvânt al Comisiei Europene a declarat că publicul, în general, cunoaște prea puțin activitățile și oportunitățile Uniunii Europene, reflectate în atitudinea din ce în ce mai sceptică cu privire la integrarea europeană. De asemenea, nu există dezbateri publice autentice despre problemele majore ale UE, în particular lărgirea, uniunea monetară și politica de apărare europeană.

Creșterea interesului în domeniul public

Domeniul public, cunoscut ca "partea cealaltă a dreptului de autor", se referă la toate materialele care pot fi reutilizate fără restricții care să privească dreptul de autor. Importanța sa este larg recunoscută de cei care se ocupă de conținutul digital, cum ar fi cercetătorii legali, comunitățile de cercetare și bibliotecile publice.

Un domeniu public dezvoltat poate spori interesul pentru accesul la informație și poate oferi creatorilor materiale neprelucrate pentru lucrări noi, în cele mai multe cazuri fără să prejudicieze posesorii dreptului de autor. În prezent, multe lucrări nu sunt pregătite pentru prelucrarea lor în această direcție; deseori, nu se știe clar cine sunt posesorii dreptului de autor pentru anumite materiale.

Directoratul E al DG INFSO a acordat o atenție specială domeniului public. În vederea alcătuirii unei baze de date cu studii de caz, EBLIDA a lansat un site, digicult@cec.eu.int, pentru discuții privind situațiile în care instituții sau utilizatori finali au obținut rezultate pozitive sau au avut dificultăți în acest context.

(Din buletinul EBLIDA "Hot News",
iulie – august 2004)
Traducere de Julieta MOLEANU

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

BIBLIOTECA METROPOLITANĂ BUCUREŞTI

DIN VIAȚA FILIALELOR

De trei ori "da" pentru carte și tinerețe

Un triplu eveniment cultural a avut loc joi, 16 septembrie a.c., chiar în inima Bucureştilor, pe strada Colţei nr. 27, unde au fost inaugurate trei unităţi distincte din componenţa Bibliotecii Metropolitane Bucureşti: Biblioteca-filială ALECU RUSSO (tel. 310.39.15), Filiala specializată PAN HALIPA pentru Cultură şi Civilizaţie Sud-Est Europeană şi Centrul de Tineret (tel. 313.46.00). După un efort conjugat administrativ şi biblioteconomic, vechiul sediu al Filialei ALECU RUSSO a fost redimensionat şi modernizat, astfel încât spaţiul să găzduiască acum cele trei servicii, fiecare cu profilul şi publicul său ţintă, dar aflate sub acelaşi semn magic al Cuvântului.

După cum sublinia şi dl. dr. Florin Rotaru, director general al Bibliotecii Metropolitane Bucureşti, primul atribut al Filialei specializate PAN HALIPA este acela de a transpune în practică obiectivele protocolului încheiat între Biblioteca Metropolitană Bucureşti şi Biblioteca Municipală B. P. HASDEU din Chişinău. Nu trebuie neglijat nici caracterul de specializare în culturi sud-est europene, filiala având deja în colecţia sa peste 1.000 de documente de bibliotecă. La rândul său, Biblioteca-filială ALECU RUSSO dispune de peste 16.000 de volume – fond enciclopedic (carte, periodice, casete video) pentru toate vârstele şi toate categoriile socio-profesionale. Centrul de Tineret nu este o noutate în peisajul cultural bucureştean, activităţile sale din ultimul an fiind deja cunoscute publicului tânăr. Noul sediu se doreşte a fi, din start, un spaţiu de emulaţie pentru proiecte culturale dintre cele mai diverse, probând astfel că Biblioteca Metropolitană Bucureşti a înţeles foarte bine necesitatea de a transforma biblioteca publică dintr-o instituţie cu funcţii "canonice" într-o instituţie dinamică, având şi importante funcţii comunitare. La deschiderea oficială au fost prezente numeroase personalităţi: Ileana Vulpescu, Ana Ciobanu-Stiopul, regizorul Savel Stiopul, publicistul Aristotel Bunescu, reprezentanţi ai Asociaţiei Pro Basarabia şi Bucovina, membri ai Fundaţiei ONISIFOR ŞI OCTAVIAN GHIBU, de asemenea, dna Constanţa Ghibu şi dna Traiana Halipa, nora marelui luptător pentru unirea Basarabiei. Cu acest prilej a avut loc şi vernisajul unei expoziţii semnată de Elena Moraru.

Subliniem efortul specialiştilor care au lucrat la acest proiect: Georgeta Cristea, Ana Lefter, Ion Constantin, Horia Frunză, Bogdan Iordănescu şi Sergiu Găbureac – coordonator, pentru ca aceste noi servicii să intre rapid în circuitul public.

Bucuria toamnei este împlinită şi prin redeschiderea, într-un spaţiu integral modernizat şi reamenajat, a Bibliotecii-filială IENĂCHIŢĂ VĂCĂRESCU (str. Bosianu, nr. 10; tel. 337.37.61), luni, 13 septembrie a.c.

Biblioteca Metropolitană Bucureşti continuă procesul de modernizare a filialelor şi în curând sediul central, aflat într-un amplu proces de consolidare, restaurare şi reorganizare va fi pus la dispoziţia tuturor bucureştenilor.

* * *

Sub semnul literei de plumb

Există câteva nume în cultura română pentru care nu trebuie aşteptată o zi anume să provoci o sărbătoare. Unul dintre acestea este cel al lui George Bacovia. Fiul său, Gabriel Bacovia, obişnuia să spună cu orice prilej, preluând o vorbă a unui istoric literar, că dintre scriitorii români "se disting cei trei mari B – Bacovia, Barbu, Blaga – cărora li se alătură marele A – Arghezi". Miercuri, 15 septembrie a.c., Biblioteca GEORGE BACOVIA (bd. Dinicu Golescu, nr. 11; tel. 224.81.85), filială a Bibliotecii Metropolitane Bucureşti, a cunoscut un eveniment cultural prin sărbătorirea patronului spiritual al instituţiei. Poetul şi publicistul Tudor Opriş, invitat de onoare al acestei manifestări, a evocat în cuvinte calde un chip mai puţin cunoscut al lui Bacovia – cel din intimitatea casei din Bucureşti (astăzi muzeu), unde poetul scria, iar "coana Agatha" îi construia gloria literară. Dar şi imaginea unui scriitor care îşi respecta şi îşi preţuia confraţii, mai cu seamă pe "vecinul" său din dealul Mărţişorului, Tudor Arghezi, care la rându-i recunoştea valoarea poetului născut sub cerul violet al Bacăului. La manifestarea organizată de Biblioteca GEORGE BACOVIA au mai fost prezenţi membri ai Cenaclului ION TECŞA al Ministerului Administraţiei Publice şi Internelor, actriţa Doina Ghiţescu, dna Constanţa Zavaidoc (care a încântat audienţa cu un miniconcert de romanţe), specialişti de la alte filiale ale Bibliotecii Metropolitane Bucureşti. Cu acest prilej a fost dezvelit un bust al poetului, realizat de sculptoriţa Aurora Strugar. Dl Nicolae Vengher, bibliotecar la această filială a Bibliotecii Metropolitane Bucureşti, a anunţat intenţia de a se reveni la o tradiţie a instituţiei, Cenaclul GEORGE BACOVIA, reimaginat pe o temă generoasă – Scriitori şi cititori – care să le permită autorilor un contact direct cu lectorii cărţilor lor. (*Simona LAZĂR*)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Deschiderea filialei Pan Halipa pentru cultură și civilizație sud-est europeană

În ziua de 16 septembrie 2004, la sediul Bibliotecii Metropolitane Bucureşti din str. Colţei nr. 27, a avut loc solemnitatea de deschidere a filialei specializate Pantelimon Halipa pentru cultură şi civilizaţie sud-est europeană, proiect care face parte din programul "Biblioteca Metropolitană din interior".

La manifestare au participat personalităţi culturale, profesori, cercetători, studenţi, bibliotecari, membri ai Asociaţiei culturale Pro-Basarabia şi Bucovina – dintre care menţionăm pe Doamna Traiana Halipa, nora marelui luptător pentru Unirea Basarabiei cu România, Pantelimon Halipa, Nina Boldur, fiica proeminentului istoric al românilor, Alexandru Boldur –, Doamna Constanţa Ghibu, preşedintele Fundaţiei culturale "Onisifor şi Octavian Ghibu", precum şi reprezentanţi ai mass media. De asemenea, au fost de faţă prieteni ai Bibliotecii Metropolitane, remarcându-se prezenţa unor intelectuali prestigioşi, precum Doamna Ileana Vulpescu.

În cadrul alocuţiunilor rostite de dl director general al Bibliotecii Metropolitane Bucureşti, dr. Florin Rotaru, şi de responsabilul coordonator al Filialei Pan Halipa, dr. Ion Constantin, au fost înfăţişate considerentele care au stat la baza constituirii acestei noi filiale, experienţa rodnică dobândită în colaborarea cu Biblioteca Municipală "B.P. Hasdeu" din Chişinău, necesitatea creării unei structuri specializate care să asigure coordonarea unitară a demersurilor întreprinse pe linia organizării şi gestionării activităţii de sprijinire a bibliotecilor comunităţilor româneşti din afara frontierelor ţării, în baza acordurilor la care Biblioteca Metropolitană Bucureşti este parte şi a celor care urmează a fi încheiate.

A fost prezentat, de asemenea, stadiul măsurilor întreprinse pentru constituirea fondului special de publicaţii şi documente pe tema istoriei şi culturii românilor din afara graniţelor ţării, fond ce va fi pus la dispoziţia tuturor instituţiilor şi persoanelor interesate pentru valorificare pe linia activităţii de cercetare ştiinţifică. Pentru realizarea fondului vor fi continuate măsurile atât de selectare şi

transfer al materialelor de profil existente în patrimoniul Bibliotecii Metropolitane Bucureşti, cât şi de achiziţii pentru dezvoltarea şi actualizarea permanentă a acestuia cu noile apariţii editoriale.

În viitorul apropiat, primul atribut al filialei Pan Halipa va fi transpunerea în practică a obiectivelor protocolului de colaborare încheiat între Biblioteca Metropolitană Bucureşti şi Biblioteca Municipală "B.P. Hasdeu" din Chişinău, urmând ca, în mod gradual, să se dezvolte caracterul specializării filialei în culturi şi civilizaţii sud-est europene. În acest scop vor fi iniţiate şi dezvoltate colaborări cu alte instituţii de profil din mediile comunităţilor româneşti din ţările vecine.

Cu ocazia deschiderii a fost receptat un viu interes din partea reprezentanţilor instituţiilor cu responsabilităţi în domeniul culturii sud-est europene faţă de noua filială creată în cadrul Bibliotecii Metropolitane Bucureşti, fapt care ne îndreptăţeşte să afirmăm că debutul activităţii acesteia a avut loc sub cele mai bune auspicii.

(*I. C.*)

S-a inaugurat Centrul de Tineret al Bibliotecii Metropolitane București

Joi, 16 septembrie 2004, a avut loc deschiderea oficială a Centrului de Tineret al Bibliotecii Metropolitane Bucureşti. Localul, aflat pe strada Colţei nr. 27, este dotat cu echipament tehnic modern (calculatoare, imprimantă color, scanner) pus la dispoziţie de Autoritatea Naţională pentru Tineret, partener al programului. Totodată, Centrul beneficiază de conectare la Internet, serviciu asigurat gratuit de firma Astral, pe baza unui contract de sponsorizare.

Centrul de Tineret este un program de implicare a elevilor şi studenţilor în activităţi artistice. Astfel, în perioada 2004 – 2005 se vor derula următoarele proiecte:

- KARTIER (implicarea grupurilor de adolescenţi din "găştile de cartier" în activităţi socio-culturale);
- FAN CLUB BUCUREŞTI (clubul tinerilor pasionaţi de istoria Bucureştiului);
- INFO-JUNIOR (festivalul liceenilor);
- TEATRUL FORUM (spectacole interactive de tip "tineri pentru tineri").

De semnalat faptul că elevii şi studenţii se pot înscrie ca voluntari în cadrul departamentelor Centrului: relaţii publice, organizări evenimente, grafică publicitară, marketing, precum şi ca animatori de petreceri sau fotoreporteri. Cei interesaţi pot suna la telefonul 313.46.00 (*Horia FRUNZĂ*)

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Bibliofilie

Cunoștințe necesare unui bibliofil

(IV)

Edouard ROUVEYRE

"Pe lângă plăcerea de a poseda cărți și de a te bucura de ele totodată ca simplu amator și ca om studios, nu cunosc o plăcere mai mare decât aceea de a vorbi despre ele".
Charles Nodier

În materie de îngrijirea cărților, părinții noștri au învățat din experiență și dintr-o lungă practică cum trebuie protejați acești "buni prieteni" de orice rană, de orice murdărie, de orice atingere distrugătoare.

După J. Janin, după Richard du Bury, după Darche, vom cita un articol din "Ziarul Bibliotecii" din New York având ca titlu "Ce nu trebuie să facem cu cărțile":

"Nu citiți în pat; nu faceți adnotări; nu îndoiți colțurile cărților; nu tăiați brusc cărțile noi; nu vă scrieți numele pe pagina de titlu; nu faceți unei cărți de un dolar o legătură de cinci dolari; nu udați vârful degetelor pentru a întoarce mai ușor foile; nu citiți la cină; nu încredințați cărți prețioase unor legători nepricepuți; nu tăiați paginile cărților cu degetele; nu puneți cu fața în jos cărțile deschise; nu lăsați să cadă pe cărți scrum de țigară; nu fumați când citiți, căci aceasta diminuează acuitatea vizuală; nu detașați gravurile de titluri din cărțile vechi; nu apropiați cărțile de obraz; nu uscați foile din cărți; nu așezați rafturile sub becuri cu gaz; nu țineți cărțile de învelitoare și nici de copertă; nu strănutați pe cărți; nu smulgeți paginile de gardă; nu cumpărați cărți de rebut; nu ștergeți cărțile cu cârpe murdare; nu umpleți cu cărți bufetele și sertarele; nu legați împreună cărți diferite; nu luați, sub nici un pretext, planșele și hărțile unei cărți; nu tăiați cărțile cu ace de păr; nu legați cărțile în piele de Rusia; nu așezați cărțile sub mese și scaune prost fixate; nu aruncați cu cărți după pisici și copii; nu rupeți cotorul cărților deschizându-le fără grijă; nu citiți prea aproape de foc sau de sobă, nici în hamac sau în vapor; nu lăsați cărțile să devină umede"[1].

Toate aceste precepte sunt precise și nete, ele sunt adevărate și nu putem să mai adăugăm nimic la ele!

Vom menționa în sprijinul acestor lecții de gust, de veritabilă dragoste de cărți și ca exemplu de ordine, bibliotecile echipajelor flotei, ale cărei cărți sunt bine întreținute, clasificate cu grijă și al căror scris se apropie de contabilitatea sumară, sunt întotdeauna în ordine și la zi.

Comisia centrală observă de altfel cu mare atenție informațiile care îi sunt furnizate prin rapoartele comisiilor locale despre preferințele care se manifestă la cititori și ține seama de ele în lucrărilor lor.

În afara acestei constatări a zelului oamenilor de a frecventa sala de lectură pentru a se distra există o tendință care se manifestă din ce în ce mai mult, și anume aceea că ei caută în sala de lectură nu numai distracția ci și mijloacele de dezvoltare a instrucției lor și în special a instruirii profesionale. Ei cer lucrări privind mașinile marine, pilotajul, navigația, ca și colecții de diverse manuale în folosință în cadrul echipajelor flotei și de hărți maritime.

După această inițiere asupra cărții, a manipulării sale și a grijii cu care trebuie să fie înconjurată, vom vorbi despre bibliotecă, despre aranjarea sa în exterior și în interior și de asemenea despre construcția sa.

Anticii își închideau bibliotecile în dulapuri lipite de pereți, așa cum sunt în mod obișnuit și la noi, sau erau bine așezate în mijlocul sălilor, astfel încât să poți să te învârți în jurul lor. Dulapurile-biblioteci, spune L. Lalanne, erau adesea din lemn prețios, cu ornamente din fildeș și din sticlă; marmura și chiar aurul erau folosite pentru a decora sălile unde erau plasate. Arhitecții pricepuți, după Isidor de Sevilla, nu aureau plafoanele bibliotecilor, pentru că strălucirea aurului poate dăuna ochilor; ei le pavau cu marmură verde, culoare care este salutară vederii. În bibliotecile mai considerabile dulapurile erau numerotate iar cărțile catalogate.

Dulapurile destinate cărților pătrate aveau rafturi cu margine, formând mai multe etaje de planuri înclinate pe care cărțile erau puse culcat, alături unele de altele, ocupând astfel un loc egal cu lățimea lor. Polița pe care erau scrise titlurile volumelor se afla uneori deasupra dulapului, acestea fiind expuse astfel tuturor privirilor[2].

Pentru a decora bibliotecile erau așezate aici portretele și statuile oamenilor celebri. "Nu trebuie să omit nici o invenție modernă, spunea Plinius cel Bătrân[3].

De câtva timp se păstrează în biblioteci, din aur, din argint sau cel puțin din bronz, busturile marilor oameni a căror voce nemuritoare a răsunat în acele locuri; și chiar atunci când imaginea lor nu ne-a fost transmisă, regretele noastre le substituie trăsăturile pe care imaginația noastră le-o împrumută; este ceea ce se întâmplă pentru Homer și, desigur, nu concep o mai mare onoare pentru un muritor decât această dorință pe care o încearcă oamenii din toate secolele de a ști care au fost trăsăturile sale. Obiceiul despre care vorbesc a fost stabilit la Roma de către Asinius Pollion, care primul, deschizând o bibliotecă publică, a redat geniul marilor oameni patrimoniului națiunilor. Nu aș putea să spun însă dacă regii Alexandriei și Pergamului, care și-au disputat gloria de a fonda biblioteci, nu au făcut același lucru înaintea noastră"[4].

Dispoziția adoptată de către amatorii din Roma[5], pentru a adăposti cărțile era destul de ingenioasă. Mai întâi alegeau o încăpere cu vedere spre răsărit: mică, simplă, cu lumină discretă sau uneori chiar obscură; această încăpere era garnisită cu rafturi construite în general din lemn prețios sau rar: cedru, abanos, stejar, lemn de esență tare sau parfumată, ornate cu încrustații din fildeș sau din metal. Pe aceste rafturi *volumina* erau culcate, în timp ce *codicele*, numit *libri* începând cu secolul al IV-lea, era așezat în picioare. Din

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

fiecare *volumen* ieşea o bucată de pergament pe care se găsea scris titlul sau partea din lucrare, dacă aceasta avea mai multe părţi. Pentru a evita orice confuzie, fiecare lucrare conţinând mai multe părţi: tomuri, cărţi, volume, am spune noi astăzi, se afla închisă într-o casetă, o *capsa*, fiecare tom fiind scris pe un pergament separat şi formând, în consecinţă, un rulou diferit. Iată descrierea pe care Plinius cel Tânăr ne-o face despre biblioteca instalată în casa sa de la ţară, la Laurentin: "În colţ se află o cameră în formă de absidă ale cărei ferestre primesc succesiv razele soarelui pe tot parcursul zilei. A fost inserat în perete un dulap care îmi serveşte de bibliotecă şi care conţine, nu cărţile pe care le citeşti o singură dată, ci cele pe care le recitesti neîncetat". Mai rare erau cărţile şi amatorii în timpul grelei perioade din Evul Mediu[6], vremuri de războaie barbare, de lupte neobişnuite şi în care nobilii, cei bogaţi erau de o ignoranţă mai profundă decât clerul şi o anumită parte a poporului. Atunci cărţile se găseau numai în mănăstiri, şcoli episcopale şi de asemeni în biblioteci. La originea acestei perioade, cărţile, ca şi bijuteriile şi toate obiectele preţioase, erau închise în cufere din stejar masiv, cu balamale din metal foarte migălite; erau, ca să spunem aşa, mobilele care, împreună cu patul mare şi scaunele fără spetează, ţineau loc de mobilier. Charles Lucas, de la care am luat aceste informaţii, adaugă: "Aproape tot timpul Evului Mediu şi la începutul Renaşterii bibliotecile particulare ale marilor seniori, compuse atunci dintr-un foarte mic număr de lucrări pe care ei le duceau în călătorii şi în expediţii militare, au fost cuprinse în cufere, ca şi hainele şi argintăria lor"[7].

În Evul Mediu, *Leutrin* sau *Lectrum*[8], cu un mecanism ingenios, permiteau să frunzăreşti în sălile de studiu şi fără să le deplasezi enormele volume din pergament. Erau unele lungi pentru a servi în biblioteci; erau de toate formele în stranele bisericilor, dar îngerul şi vulturul cu aripile desfăşurate erau cele mai obişnuite, se spunea în mod curent îngerul şi vulturul pentru pupitru, aşa îl califică Villars de Honnecourt, indicând un mecanism care să orienteze capul păsării spre diaconul care citeşte Evanghelia.

În multe mănăstiri se insera un dulap chiar în grosimea zidului şi aici se aşezau manuscrisele şi cărţile. Erau şi pupitre sau strane portative pe care cartea era prinsă în lanţ. Acest mod de a înlănţui cartea de o masă, de un pupitru la înălţimea omului sau a cântăreţului de strană era foarte răspândită în secolul al XVII-lea, ca de exemplu în biblioteca din Leyda, unde toate volumele erau aşezate pe un singur rând şi cu cotorul întors spre fundul raftului şi cu gutiera (şantul) înainte.

În Evul Mediu, pentru a confirma mai energic această prohibiţie tacită a "împrumutării" cărţii, inscripţiile indicau cititorului grija pe care trebuia să o aibă şi se terminau adesea printr-un blestem sortit osândirii veşnice a spoliatorului sau a hoţului[9].

Un regulament al vechii biblioteci de la Sorbona, diferit de cele reproduse anterior în această lucrare, menţionează că aceste cărţi trebuiau legate cu lanţuri din fier de pupitrele care le ţineau.

După dl. L. Lalanne, încă din primele secole ale bisericii, scumpetea cărţilor a dat loc unui obicei lăudabil. Se suspendau, într-un anumit loc din biserici, scrierile sau vreo carte de rugăciuni pentru ca cei credincioşi să poată veni să le consulte. Acest obicei ne trimite spre secolul al V-lea, căci iată ce spune abatele Gelase, care a trăit prin anii 450:

"Exista o carte, scrisă pe pergament, conţinând Vechiul şi Noul Testament, care valora 18 bănuţi de aur şi pe care au prins-o cu lanţ în biserică ca să o poată citi toţi credincioşii. Un călugăr străin a furat-o şi bătrânul abate nu l-a urmărit, deşi îl văzuse. Celălalt a mers în târg căutând să o vândă cu 16 bănuţi de aur. Cel care a vrut să o cumpere i-a cerut permisiunea să o examineze şi în acest scop a dus-o la abatele Gelase care i-a spus: «Cumpăr-o, e frumoasă, merită acest preţ». Cumpărătorul spuse vânzătorului: «Am arătat-o abatelui Gelase şi mi-a spus că e prea scumpă şi că nu merită preţul pe care mi-l ceri». Vânzătorul îi spuse: «Nu ţi-a mai spus nimic altceva?. – Nu, răspunse celălalt». Atunci el spuse: «Nu mai vreau să o vând». Şi copleşit de căinţă, l-a căutat pe Gelase şi a vrut să-i înapoieze cartea, dar abatele refuză spunându-i: «Dacă nu o păstrezi, nu vei putea avea odihnă». Călugărul străin o păstră şi, convertit de această atitudine, rămase cu abatele până la moartea sa"[10].

În 1497 unul din profesorii Facultăţii de Medicină din Paris avea ca servitor un anume Philbert care a intrat în bibliotecă şi a furat mai multe volume dintre care doar două au putut fi regăsite imediat; vinovatul a fost arestat şi închis trei luni. Facultatea a trebuit să ia măsuri severe şi, fără să ia în seamă nici o reclamaţie, a închis pentru moment biblioteca. În acelaşi timp, decanul Richard Hélain a dat doi scuzi de aur pentru a cumpăra lanţuri de fier destinate ataşării cărţilor de mese[11]. Aceste lanţuri erau încă păstrate la Şcoala de medicină în 1770; ele au dispărut apoi odată cu atâtea alte preţioase suveniruri din acea epocă.

În Evul Mediu se dădea numele de *catenati*[12] acestor cărţi pentru că aveau grijă să le lege cu lanţuri de fier sau de aramă, fixate în zid. Acest cuvânt a fost adoptat pentru a explica un fapt: erau puse în lanţuri cărţile ca nişte criminali sau animale de pază, dar pentru alte motive; adesea în hrisoave, inventare, cataloage şi scrieri ale vremii se găsesc cuvintele *cathenare* şi *cathenizare*. Du Cange citează două exemple pe care le-am putea multiplica la infinit. *Legavit libros... volens ut ad librariam nostram ponantur et Cathenentur.* Şi mai jos: *Promittimus... praedictos libros ad nostram libreriam Cathenizare.* Istoria vechilor biblioteci din Paris furnizează exemple din acestea la fiecare pagină. "Acestea nu erau cărţi acoperite cu aur şi argint, cu legături aurite, după cum remarcă dl. Paul Lacroix în *Curiozităţi ale istoriei artelor*, ca să pui lanţuri în biblioteci şi în biserici; ele nu ar fi fost în siguranţă în mâinile primului venit. Ele erau strânse în «dulapurile» cu comori, cu relicve. Cărţile care se prindeau cu lanţuri de fier sau de aramă de zidurile bisericilor erau legate în lemn masiv, cu colţuri şi margini din metal; este vorba de Biblii, Evanghelii şi cărţi de rugăciuni pe care moşteniri pioase le puneau la dispoziţia celor credincioşi. Erau prinse în lanţuri în acelaşi mod şi cărţile anumitor biblioteci în Evul Mediu iar legăturile groase din fier ale unora care au ajuns până în zilele noastre cu vechea lor copertă poartă încă inelul prin care circula lanţul fixat de pupitru".

Oraşul Hereford[13] este incontestabil cel mai bogat în biblioteci ale căror cărţi au rămas cu lanţuri: Biblioteca catedralei şi cea a Bisericii tuturor sfinţilor sunt cele mai frumoase specimene: accesul la ele este dificil, ceea ce explică şi conservarea lor în starea primitivă. E în afară de orice contestaţie că acest obicei îşi are obârşia într-o perioadă foarte îndepărtată, că s-a introdus încetul cu încetul în tradiţia literară şi că în secolul al XIV-lea nu era încă în general admis, deoarece Richard du Bury în al său *Philobiblion* vorbeşte în mai multe locuri despre "*dulapuri*", "*cufere*", "*jafuri*", "*pedepse*" pentru cărţi; existau deci atunci mai multe moduri de păstrare pentru cărţi şi nu erau toate încă puse în lanţuri.

Noi ştim că a donat biblioteca sa din caritate şi că aceste cărţi transportate la Oxford au fost puse pe lanţuri "*după voinţa sa*" şi pentru a observa regulamentul pe care l-a făcut el însuşi. Plasând deci între secolele al XI-lea şi al XII-lea obiceiul care tindea să se generalizeze de a înlănţui cărţile, trebuie

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Ilustrație dintr-un manuscris englez despre *Apocalipsă*, British Museum

să ne apropiem de adevăr: inventarea tiparului a făcut ca acest obicei să cadă în desuetudine, așa cum folosirea armelor de foc a făcut inutilă armura vechilor cavaleri. Două fapte vor fi suficiente pentru a dovedi că în curând după inventarea tiparului a încetat înlănțuirea cărților. Savantul liturgist Lebrun-Desmarettes care, sub titlul *Călătorii liturgice* și numele de dl. de Mauléon, ne-a lăsat notițe atât de prețioase despre datinile Bisericii Franței la sfârșitul domniei lui Ludovic al XIV-lea, remarcă precum un lucru extraordinar, vorbind despre Saint-Gratien din Tours, că "Biblioteca acestei biserici care ține cât lungimea unei galerii a mănăstirii este toată plină de frumoase manuscrise așezate și prinse în lanțuri pe pupitre, atât la mijloc cât și în partea laterală a zidului". El nu era totuși nici un entuziast, nici un ignorant. Cei care ar fi tentați să cerceteze aceste mănăstiri vor fi foarte mirați, fără îndoială, să afle că ele s-au transformat în grajduri și că locul cărților a fost luat de cai.

În secolul următor, Claude Charvet, un alt savant modest, care a dat istoria Bisericii de la Viena, n-a spus decât un cuvânt de "*Tornafolium*" tratând despre bibliotecă; el a fost mai explicit pentru a răspunde întrebării adresate în scris de către abatele Deville, paracliser la biserica din Lyon, care dorea să știe dacă la Viena, ca și la Lyon, exista "*obicciul aparte*" de a înlănțui cărțile și între altele *Cartea legilor*, capitulare reînnoite în secolul al XIV-lea și pe care veneau să o consulte în sala de consiliu a canonicilor unde era prinsă în lanț, volum cunoscut sub numele "*Liber incatenatus*" (carte înlănțuită) și în alte biserici sub acela mai neobișnuit și mai vulgar de "*barbet*", "*barbetum*", poate, spune el, pentru că era privit ca un câine în lesă.

Obiceiul de a lega cu un lanț fixat fie de un zid, fie de o masă în sala adunărilor canonicilor, fie în spatele altarului sau de un stâlp în biserici anumite cărți scrise de mână în slujba călugărilor sau a clerului, era foarte vechi la Lyon. În pomelnicul de la Saint-Jean, se vede că Thibaud de Vasselien, călugăr, a lăsat moștenire consiliului canonicilor, prin testamentul său din 23 mai 1327, o *Viață a Sfinților*, cu condiția ca acest volum să fie așezat cu lanț în spatele altarului de la Saint-Jean: "Item dicte ecclesie Lugdunensi dedit et legavit librum suum de floribus sanctorum ut ponatur in cathena retro altare beati Johannis".

Yves, abate la Cluny, a donat prin testament (1257) mănăstirii sale Evangheliile explicate pentru a fi citite în refectoriu și douăzeci și două de alte volume, "*care vor rămâne legate cu lanțuri de zidul mănăstirii*"[14].

Foarte comun înaintea invenției tiparului, acest obicei s-a păstrat în comunitățile religioase. Charvet își amintește că a văzut într-o mănăstire de călugări o foarte frumoasă carte de strană înlănțuită de un suport de strană. Editorul W. Pickering a publicat în 1833 gravura unui magnific pupitru de strană sculptat provenind din biserica din Ramsay (Huts). Antifonarul (carte de cântări religioase) este reținut pe pupitru de un lanț; i se atribuie acestei mobile data de 1450 și poate una mai îndepărtată. Prin tipar cărțile s-au multiplicat; lanțurile nemaifiind suficiente, corporațiile și comunitățile au obținut de la Papi sentințe de excomunicare împotriva acelora care sustrăgeau cărțile. Autorul nostru vienez ne povestește un exemplu destul de neobișnuit. Cardinalului d'Amboise, emisar al Sfântului Scaun, având nevoie de *Comentariile* lui Saint Hilaire asupra Psalmilor care se găsesc în arhivele Sfintei Capele de la Bourges, i s-a răspuns că nu puteau fi deplasate fără să se expună excomunicării. Emisarul s-a folosit de toată autoritatea sa pentru a le obține; dar a trebuit să absolve din punct de vedere juridic pe călugări de pedeapsa la care s-ar fi expus dacă le-ar fi împrumutat.

Nu este oare o amintire a vechiului obicei de a pune cărțile în lanț în biserici și de a le așeza în cuști sau în spatele grilajului faptul că afișele municipale, publicațiile oficiale etc. se așează în cadru închis și sub grilaj? Cărțile prevăzute cu inele care le țineau înlănțuite sunt destul de rare în Franța în marile depozite literare; aproape toate pierzându-și vechea legătură pentru a primi una mai modernă, este dificil de determinat poziția inelului. Pentru volumele mai considerabile, infolio, inelul părea să fi fost fixat în partea superioară, ca pentru cartea de strană din biserica de la Ramsay și cele ale Bibliotecii catedralei din Hereford.

La Saint-Gratien din Tours, așa cum am spus mai înainte, cărțile erau pe pupitre atât în mijloc cât și lângă perete; la Notre-Dame de Paris, la Saint-Victor, volumele erau înlănțuite de pupitre desemnate în catalog printr-un număr de

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

ordine. Primele cărți tipărite care au fost luate drept cópii ale manuscriselor au fost puse în lanț, martor fiind exemplarul din lucrarea *Scrisori* de S. Jérôme, vândut la mănăstirea Saint-Victor de către P. Schœffer și care a rămas mult timp în lanț ca manuscris. Construcția bibliotecii acestei celebre mănăstiri începută în 1501 nu a fost terminată decât în 1508; cărțile, cel puțin manuscrisele, erau rânduite pe pupitre și legate cu lanțuri din fier: "*Libros manuscriptos super pulpitis cum catenis conscriptos*". Nu exista catalog înainte de 1510 și e de presupus că aceste cărți au fost înlănțuite la întâmplare pe pupitre.

În 1406, un preot, Henri Beda, lăsând moștenire breviarul său bisericii din Saint-Jacques-la-Boucherie, a lăsat în același timp lui G. l'Exale, epitrop al acelei biserici, 40 soli rentă, cu obligația de a-i construi o colivie pentru a-și așeza acolo breviarul.

Catedrala din Mans a păstrat o rară și neobișnuită amintire a acestui vechi obicei. În grosimea zidului care separă strana de partea meridională este făcut un pupitru săpat în piatră. Acest fel de nișă este surmontată de un mic fronton ogival și însoțit de o inscripție în latină, cu caractere de la începutul secolului al XV-lea, care se poate traduce astfel: "Jupân Guillaume de Thélard, canonic al acestei biserici, a donat acest Breviar pentru folosința nevoiașilor. Rugați-vă la D-zeu pentru el". Acest Breviar a dispărut de mult timp, dar se văd încă în zid găurile grilajului care îl proteja și polița care îl ținea.

Volumul era astfel închis într-un fel de colivie cu ochiuri destul de largi pentru ca degetele să poată întoarce foaia și destul de strâmte pentru a putea preveni orice tentativă de sustragere.

În biserici se puneau așa nu numai cărți religioase. Autorii lucrării *Arta de a verifica datele* menționează o carte înlănțuită, așezată în catedrala Mâcon și care conținea lista seniorilor acestui oraș. În orașele din sud, cartea regulamentelor municipale era adesea fixată de zid printr-un lanț din fier și pusă într-o colivie închisă cu lacăte sau cu broaște și numai consulul avea cheia de la ea.

Dacă ne referim la frontispiciul lui Terențiu din 1493 reprezentându-l pe autor așezat în fața unei cărți deschise în fața lui și ea așezată pe un pupitru, biblioteca văzută în fundal este un fel de sipet destul de ridicat și deschis în față; se observă aici niște cărți fără lanțuri, într-un talmeș-balmeș, poate puțin prea pitoresc. Călugării sunt adesea înfățișați șezând pe o pernă pusă pe un scaun înalt, cu picioarele pe un taburet pentru ca coapsele să fie în poziție orizontală, scriind pe genunchi și având la îndemână manuscrise sau cărți care le sunt utile. La începutul *Decameronului* lui Boccaccio, prima ediție a lui Boccaccio ilustrată, publicată la Veneția în 1492, în *Libri philomusi* publicată de Gruninger la Strasbourg în 1497 și în mai multe alte lucrări din secolul al XV-lea și începutul secolului al XVI-lea, autorii sau clericii sunt reprezentați fie ocupați cu scrisul pe un pupitru rotitor, fie așezați în scaun și profesând, având alături sau în fața lor un cufăr deschis unde se găsesc mai multe manuscrise sau cărți tipărite. Câteva litere majuscule, în principal cele folosite de Antoine Vérard, aveau centrul ocupat de un cleric așezat într-un scaun din lemn sculptat scriind la un pupitru rotitor.

În Evul Mediu, când manuscrisele au fost scoase din cuferele unde erau păstrate, pentru a le așeza în corpuri de bibliotecă, au fost etalate unele alături de altele, fiind puse culcat în cazul pupitrelor înclinate. Când numărul lor a crescut, au fost culcate orizontal, unele peste altele[15], cu titlul scris pe cotor sau pe tranșă, după partea care era așezată în afară; vin apoi cele în poziția verticală, cu cotorul în sus sau în exterior, cum se practică astăzi, ca rezultat al progresiei constante a tuturor produselor de tipografie. A propos de cărți înlănțuite, am menționat deja biblioteca din Leyda, și trebuie să detaliem modul ei de instalare; și deși este vorba de o bibliotecă publică, aranjarea ei ar putea foarte bine conveni unui amator sau unui librar care dispune de încăperi vaste pentru a adăposti aici cărțile. Comoditatea acestui sistem sare în ochi și ușurința căutării este mare: cărțile erau dispuse ca spicele, pe două părți, partea inferioară se compunea dintr-o placă-pupitru pe care se putea lucra stând în picioare, partea de sus cuprindea raftul pe care cartea era așezată și nu depășea înălțimea unui om; în fine, în partea superioară se găsea o dungă în pantă pe care se afla înscrisă secțiunea bibliografică căreia îi aparținea lucrarea. În timpul lui Francisc I, cărțile se îngrămădeau pe rafturi sau jos, în mobile[16]. Caterina de Medici avea într-o cameră vecină cu a sa un dulap cu viziere care conținea cărțile ei de căpătâi. Din primii ani ai secolului al XVI-lea bibliotecile amatorilor se distingeau prin construcția lor elegantă și gustul cu care era făcut amplasamentul cărților. În timpul domniei lui Carol al IX-lea, biblioteca forma o mobilă înaltă, cu fronton. Renașterea, ca în toate lucrurile, și-a introdus spiritul, esența, și astfel cuferele grele ale secolului precedent s-au transformat în bufete cu vitrine, cu rafturi multiple și cu un corp inferior mai dezvoltat. Totuși, unii amatori, posedând numeroase volume, și-au rezervat o sală în care au pus să se construiască dulapuri lipite de pereți împrejurul întregii încăperi; sculpturi bogate și ornamente pe panouri decorau ansamblul. Bibliotecile au suportat fluctuația modei, transformarea stilurilor, dar principiul a rămas în general același.

Note:

1. "The Library Journal", New York, tom II, nr. 4.

2. E. Werdet, *Istoria cărții în Franța*, Paris, E. Dentu, 1861, in-18.

3. Pentru a ne forma o părere despre "Dulapul cărților" la antici, putem examina desenele donate de G. Pancirol în *Notiția a demnităților Imperiului* – p. 254. *De Armariis librorum hic a notitia representatis*, Geneva, 1623, in-folio, și cele reproduse de Schwartz în tratatul său: *De re libraria*.

4. Cf. *Istoriei naturale*, I, XXXV, c. 2, traducere de dl. Guerault.

5. Mai ales la Roma ați fi găsit la începutul erei creștine bogate depozite de carte, formate și organizate de către savanți, care nu erau lingviști de profesie, cum spunem noi astăzi, dar care se interesau de lucrările scrise în limbi foarte diverse. Autorii etrusci au furnizat partea lor bogățiilor bibliotecii, a cărei grijă Cezar a încredințat-o primului erudit al vremii sale, Terentius Varron. După cucerirea Africii asupra cartaginezilor, s-au adus din această țară cărți scrise în limba punică, adică feniciană, în special tratate de agricultură, care au fost repede traduse în latină pentru folosința romanilor; dar grecii mai ales au inundat piețele Romei cu abundența produselor lor; iar literatura română, rivalizând cu cea a Greciei, a trebuit să creeze în principalele biblioteci din Roma două departamente, cum s-ar spune astăzi, unul pentru limba greacă, celălalt pentru limba latină, fiecare având conducătorul său. E. Egger, *Istoria cărții de la origini până în zilele noastre*, Paris, in-18.

6. În lucrarea sa *Starea științelor pe vremea lui Carol cel Mare*, abatele Jean Lebeuf menționează deja faptul că în acea epocă lipsa de cărți a făcut nedreptăți considerabile: însuși Alcuin era lipsit de ele și nu cita mulți autori decât din memorie. Într-un loc el se plânge că lipsesc din Franța mai multe cărți de beletristică pe care le avea în Anglia; el spune undeva că nu are deloc lucrările lui Plinius. Aici el caută tratatul Sfântului Augustin; colo, exemplarul său din *Scrisorile Sfântului Grigore cel Mare* îl aruncă în disperare, neavând mai multe exemplare pentru a vedea diferența și a recunoaște că al

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

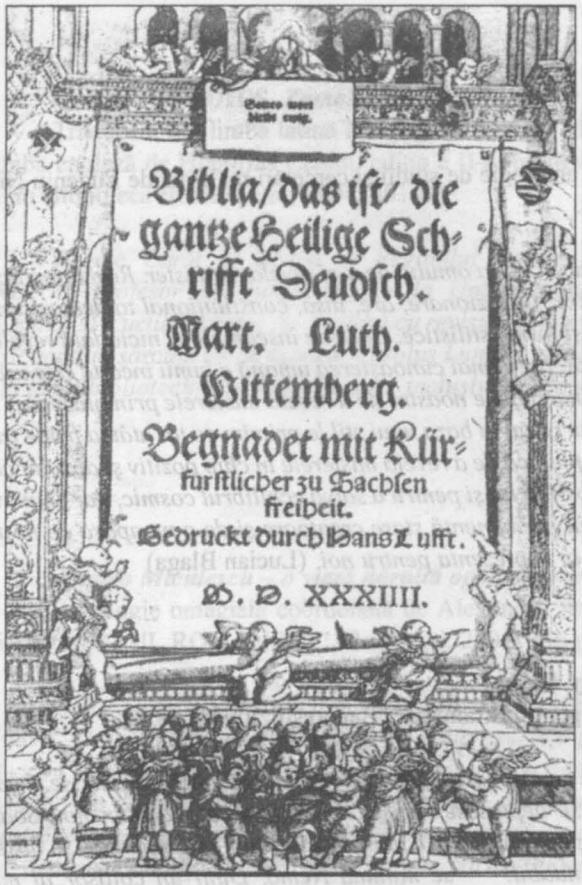

Ilustrație de Lucas Cranach pentru prima ediție completă a *Bibliei* lui Luther. Wittemberg, 1534

său nu era complet. Se citeau autorii păgâni în școlile ordinului de la Cluny... Acest studiu era privit aici ca fiind foarte potrivit pentru înțelegerea cărților sfinte; și, pentru a ne servi de limbajul lui Jean de Sarisbery, ei căutau aurul înțelepciunii, după exemplul lui Virgiliu, în noroiul lui Ennius. Dar oricât de mulți profesori și elevi ar fi existat în secolul al XI-lea, știința acelor vremuri nu putea fi profundă: numărul cărților era încă prea mic pentru a forma adevărați savanți. Profesorii nu erau mai puțin rari decât cărțile.

7. Un calcul al Arhivelor Naționale (J. 961, no. 105) ne arată cum Claude Chappuis, bibliotecar al lui Francisc I, a ambalat lăzi întregi de cărți care trebuiau să-l urmeze pe rege în timpul călătoriilor sale.

8. 1006 Pulpitum ex aere deaurato fabrefactum, in quo evangelium in missa canebatur. (Ann. Ordini S. Bened. ap. Mabillon).

1080 Pulpitum gallice letrum et nota quod pulpitum est assensus graduum ad locum ubi legitur, quia letrum sive analogium est id super quod ponitur liber (Dict J. de Garlandia).

9. Există în Arhivele municipale din Senlis un manuscris legat în lemn și prevăzut cu un lanț de fier; este numit "Capitularul înlănțuit" și conține hărțile comunei încă din secolul al XIII-lea. Legăturile din fier ale manuscriselor, care au ajuns până la noi cu copertele lor vechi, poartă încă inelul prin care trecea lanțul fixat la pupitru. Dl. Victor Advielle, colecționar erudit, posedă un manuscris al lui Aristotel, în-4, secolul al XV-lea, în legătura vremii și care a păstrat lanțul din fier care îl ținea legat de pupitrul vreunui vechi colegiu.

10. Fleury, *Istoria ecleziastică*, cartea XXVIII, c. 38.

11. Die novembris 1509, Facultas gratias egit amplissimas Magistro Richardo Helain, quod, ad ligandos in burello libros cum catenis ferreis, duo scuta dedisset. Synopsis rerum memorabilium etc., p. 101. T.-B. Bertrand, Annales medici manuscripti, p. 355.

12. Episcopul de Paris, Guillaume Chartier din Bayeux, care a murit la 1 mai 1472, a lăsat moștenire catedralei 13 manuscrise foarte frumoase, *pulcherrima*, dintre care unul conține o culegere a întregului proces al Fecioarei din Orléans. Martial d'Auvergne spune în ale sale *Vigilles de Charles VII* (Ajunurile sărbătorilor religioase ale lui Carol al VII-lea): "Sus numitul proces este înlănțuit / În librăria Notre-Dame / Din Paris; și a fost dat acolo / De către episcopul pe care Dumnezeu l-a chemat la el". Regulamentele mănăstirești conțin un întreg arsenal de pedepse date împotriva celor care fură sau distrug cărțile. Călugării de la Sf. Victor, care au publicat pedeapsa cu excomunicarea împotriva oricui le va jefui vreo carte, au avut de suportat în secolul al XVI-lea ironiile lui François Rabelais. Se cunoaște catalogul fantastic pe care l-a făcut bibliotecii lor, care era frumoasă și numeroasă. Toată sarea lui Rabelais consta în enumerarea titlurilor ca acesta: *Item, pois au lard avec commentaire*. De multă vreme era cunoscută legenda privind dragostea nemărginită pe care cărțile o inspirau în mănăstiri.

13. Biblioteca catedralei din Hereford a fost conservată cu pioșenie în starea sa primitivă: cărți, lanțuri, lambriuri, nimic nu a fost schimbat; vizitatorul se găsește transportat cu patru secole în urmă. Ea conține aproximativ 2.000 de volume, toate foarte rare și conservate admirabil. Cea mai mare parte sunt scrise în latină (ele au pe cotor, între fiecare ieșire a legăturii, două triunghiuri întrepătrunse). Sunt 236 de manuscrise, din care cel mai vechi este o copie făcută în anglo-saxonă de către patru clerici. Această lucrare a fost lăsată moștenire catedralei de către Athelstan, ultimul episcop saxon al acestei dioceze și care a ocupat scaunul episcopal între anii 1012 și 1056. Un alt manuscris, și mai prețios, *Liturghierul de la Hereford*, admirabil scris, a fost terminat în această dioceză în anul 1265. Se mai află aici: un exemplar original din Biblia din Wickliffe, foarte bogat legată; alte Biblii de la 1480 până în 1690; Gerroni, *Opera*, 1494; Hartmanni, *Chronicon*, 1493; Higden's *Polychronicon*, cu adițiuni de William Caxton, 1495; *Ptolemæi geographia*; *Legenda Aurea*, 1483, de Caxton; *Linde wodus super Constitutiones provinciales* și o carte care se raportează la mesă, 1475; aceste două ultime volume sunt dintre cele mai vechi cărți tipărite. În afară de cărți, arhivele catedralei conțin de asemeni multe relicve curioase, cufere din stejar, fragmente de cruci sau lucrări în piatră. Faimoasa planisferă datată 1314 și despre care se crede că ar fi cea mai veche existentă, după cea din catedrala de la Florența, a fost luată din bibliotecă și se găsește acum așezată, pentru comoditatea vizitatorilor, într-una din aripile mănăstirii.

14. Bibliotecile mănăstirești de la Toulouse erau altădată faimoase. Se puteau vedea încă din secolul al XVIII-lea cărți enorme fixate pe pupitre cu ajutorul lanțurilor din fier și era interzis să se ia vreun volum, fiind pedepsit cu excomunicarea. Arhivele orașului cuprind acum unele din aceste cărți legate solid cu scândurele de brad pe care le acoperă o piele groasă și prevăzute cu lanțuri care serveau la fixarea lor.

15. În zilele noastre, la Constantinopol, biblioteca inaccesibilă a vechiului serai se compune din numeroase dulapuri cu grilaj, în spatele cărora manuscrisele și cărțile sunt așezate teancuri cu mai puțină grijă decât prosoapele.

16. Francisc I, care a fondat la Fontainebleau o mică bibliotecă, reunind în ea cărțile strămoșului său Jean, conte de Angoulême, și pe ale tatălui său, a ordonat să fie transportată aici marea colecție adunată la Blois de către prinții casei de Orléans. S-a alcătuit apoi catalogul tuturor acestor cărți care se compunea din 1.781 manuscrise și 109 tipărite.

(Cunoștințe necesare unui bibliofil, însoțite de note critice și de documente bibliografice, ediția a V-a, Paris, 1899)

Traducere de Nicoleta GOJAN

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Catalog

Caiet "Lucian Blaga" – 2

Colecția "Izvoare de filosofie", antologie de studii și cercetări realizată de Eugeniu Nistor, Editura Ardealul, Tg.-Mureș, 2004, 88 p.

Orice creație de cultură este o încercare a omului de a-și revela un mister. Revelarea aceasta, prin plăsmuiri, fie artistice, fie teoretice, fie vizionare, are, însă, constituțional totdeauna un caracter metaforic și se face în coordonate și forme stilistice. Ceea ce înseamnă că niciodată revelarea misterului nu are un caracter adecvațional. Nu numai cunoașterea umană a lumii inedite este așadar supusă unei censuri transcendente, ci și încercările noastre de a revela misterele prin plăsmuiri sunt supuse unui fel de cenzură. Categoriile cari stau la baza unui stil le primim ca tot atâtea frâne transcendente, prin care Marele Anonim ne împiedică de a revela misterele în chip pozitiv și absolut adecvat. Aceasta pentru ca să nu ne putem substitui lui și pentru a salva echilibrul cosmic, dar și în avantajul nostru însuși, pentru a ne menține în permanentă stare creatoare și de a ne apăra de neștiute primejdii, pe care o revelare absolută le-ar reprezenta pentru noi. (Lucian Blaga)

Iuliu RAȚIU, *Rivalii lui Harry Potter*

Editura Redacției Publicațiilor pentru Străinătate, București, 2004, 141 p.

Pe ecran continua, totuși, să se vadă "hora" cilindrilor cu marțieni. Deodată, se produse o explozie și planeta Venus începu să se deplaseze repede, lăsând să se vadă din nou Soarele luminând intens pe firmamentul negru; pe un alt ecran, planeta albastră – Pământul – se observa limpede, cum ieșea din eclipsă. "Formidabil!" – se minună Nemo. Dintr-un colțișor al navorachetei unde stătuse până atunci, aproape neobservat, apăru și Micul Prinț care se apropie de Robert: "Cred că tot marțienii au furat florile de pe Planeta mea... A sosit timpul să mă lupt și eu cu ei..."

Ioan POP DE POPA, *Iluzia puterii.* Convorbiri cu Aura Matei-Săvulescu

Editura "Acvila din Carpați", 1992, 284 p. + 15 p. il.

Întoarcerea în trecut înseamnă regăsirea tinereții cu zilele-i lungi și pline, cu episoade aglomerate de senzațional care, decantate prin filtrul memoriei, au pierdut tot ce-a fost neplăcut sau dureros. Acum, timpul nu vă mai poartă cu micile și marile lui bucurii ori necazuri, fiindcă după atîta amar de experiență profesională îl purtați dumneavoastră în minte, suflet, trup. Încercați să depuneți mărturie despre el, trebuie să o faceți, dar nu printr-o amorfă suită de răzlețe amintiri, învălmășite în clepsidra vieții, ci prin creația dumneavoastră, cea mai tăcută și dură școală a răbdării, curajului și lucidității, care a scrijelat destinul profesorului de chirurgie cardiovasculară: Ioan Pop De Popa...

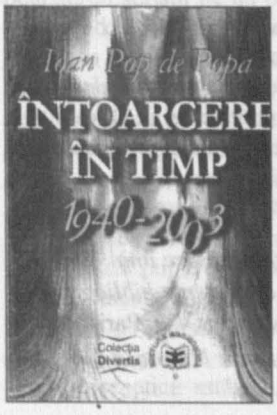

Ioan POP DE POPA, *Întoarcere în timp 1940 – 2003*

Editura Economică, București, 2003, 480 p.

Primul volum al acestui roman, intitulat Iluzia puterii, *a fost elaborat în anul 1992 sub forma unui roman memorialistic de o ținută academică elegantă. El a văzut lumina tiparului în limbile rusă, turcă și azeră în anul 2002. În acest roman nu am trecut multe lucruri care puteau deranja anumite persoane, considerând că așa este bine, mai ales cele cu referire la sfera activităților mele. Nu am bănuit faptul că împotriva activităților desfășurate de mine cu cele mai bune intenții de interes colectiv se vor declanșa atacuri și o furtună morală. Ele serveau doar interesului celor mulți și suferinzi – bolnavii...*

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Carolus LUNDIUS, *Zamolse – primul legiuitor al geților*

Traducere din limba latină în limba română de Maria Crișan, traducere din limba română în limba engleză de Honorius Crișan, ediția a II-a, bilingvă româno-engleză, revăzută și adăugită, Editura Biblioteca Bucureștilor, 2004, 401 p.

Regele Carol al XI-lea al Regatului Suediei l-a însărcinat pe eruditul CAROLUS LUNDIUS (profesor de științe juridice la Universitatea din Upsala, asesor regal, mai apoi Președinte al Curții Supreme de Justiție) cu revizuirea întregii legislații suedeze. Spre a duce la bun sfârșit această sarcină deloc ușoară, Carolus Lundius a făcut o călătorie de studii de peste un deceniu la toate bibliotecile mari din Europa, inclusiv la Biblioteca Vaticanului...(Maria Crișan)

Angelo Miculescu – o viață dăruită ogorului românesc

Antologie omagială coordonată de Alexandru Brad și Teodor Marian, Editura Fundației Naționale "SATUL ROMÂNESC", București, 2004, 366 p. + 17 p. il.

În loc să distrugem, am fi putut să reparăm ceea ce nu s-a făcut bine sau foarte bine până în 1989... Despre nimic nu se vorbește cu atâta ușurință și atât de neadevărat ca despre agricultură... Nu sunt un nostalgic, decât după mândria de a fi fost agronom într-o perioadă în care țara a avut nevoie de noi și am servit-o cu abnegație, aducându-i agricultura la nivel european... Cu două-trei excepții, am fost copii veniți la București de pe toate coclaurile țării, dornici să învățăm, să ne depășim condiția socială, să ne ajutăm părinții și neamul să se ridice din pământ...

(Angelo Miculescu)

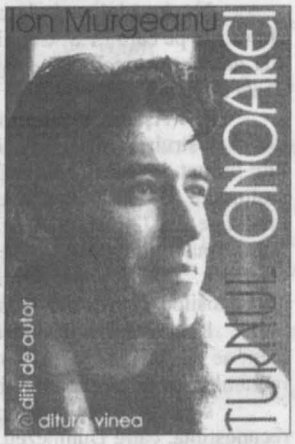

Ion MURGEANU, *Turnul onoarei*

Prefață de Miron Blaga, Editura Vinea, București, 2004, 294 p.

Ion Murgeanu e un poet de o remarcabilă modernitate, alternând tonul direct cu halourile sugestive, conceptualismul, – orientat moral – cu metaforismul îndrăzneț și gratuit, seriozitatea cu joaca și sarcasmul, capacitatea de a gândi și regândi o idee cu distanțarea estetică de ea.

(Ștefan Augustin Doinaș)

Ursula ȘCHIOPU, *La marginea timpului care-și caută umbra...*

Ediție de Matei Albastru, Editura România Press, București, 2004, 88 p.

Poezia "în dulcele stil clasic" tradiționalist-transilvăneană a Ursulei Șchiopu atinge altitudini de concentrare esențializa(n)tă și obiectualiza(n)tă demne de cele mai performante și celebre "texte" de poezie "pură" și "concretă". (Matei Albastru)

NOTĂ: Rubrică realizată cu sprijinul Serviciului Dezvoltarea Colecțiilor al Bibliotecii Metropolitane București

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Agenda culturală

Simpozion aniversar

Academia Română a ţinut să omagieze aniversarea a 250 de ani de la deschiderea celor mai vechi şcoli sistematice româneşti, supranumite "Fântânile Darurilor" de către episcopul Petru Pavel Aaron, în Diploma de la 11 octombrie 1754.

La Simpozionul aniversar, organizat în ziua de 21 septembrie 2004 în amfiteatrul "Ion Heliade Rădulescu" al Bibliotecii Academiei Române, au ţinut comunicări Acad. Eugen Simion, Preşedintele Academiei Române, Acad. Răzvan Theodorescu, Ministrul Culturii şi Cultelor, Episcopul de Oradea al Bisericii Române Unite cu Roma Virgil Bercea, prof. univ. Ion Buzaşi, directorul Colegiului Universitar "Gheorghe Şincai" din Blaj, şi scriitorul Ion Brad.

Vorbitorii au evocat pe larg însemnătatea acestor celebre şcoli, de pe băncile cărora au pornit cultura şi literatura română corifeii Şcolii Ardelene, Samuil Micu, Gheorghe Şincai, Petru Maior, Ion Budai Deleanu, marile personalităţi transilvane ale Revoluţiei de la 1848, Simion Bărnuţiu, Timotei Cipariu, G. Bariţ, Ioan Maiorescu, Aron Pumnul, August Treboniu Laurian, Papiu Ilarian, rânduri de cărturari, istorici, scriitori, prelaţi ai Bisericii Greco-Catolice, care au dus în toate provinciile româneşti luminile latinităţii şi continuităţii românilor în vechea Dacie.

Simpozionul s-a bucurat de prezenţa unui numeros public, alcătuit din academicieni, scriitori, oameni de cultură, profesori, studenţi şi elevi din Capitală.

Lumină Lină – Gracious Light

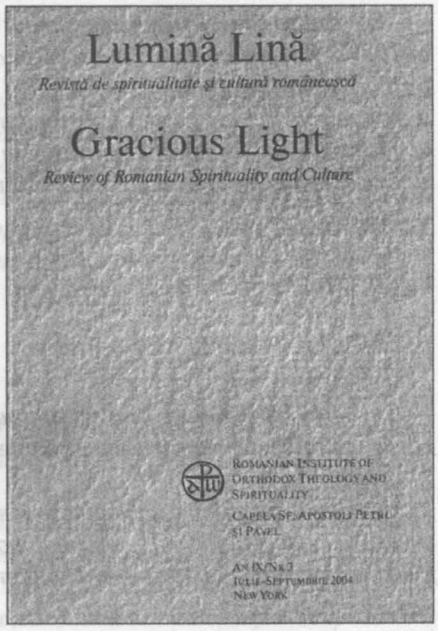

Cu nr. 3 (iulie – septembrie 2004), revista new-yorkeză "de spiritualitate românească" se situează parcă mai în miezul problemelor, valorilor şi interesului cultural al vieţii care ne preocupă şi ne doare, decât multe dintre publicaţiile "din ţară", poate pentru că dorul (vezi Marius Chelariu: "*Paradigmele dorului* privite ca o punte între culturi") şi depărtarea întreţin focul spiritualităţii şi lumina lină care-l distinge în orizonturile lumii contemporane.

De la preocupările bisericeşti la cele de cenaclu şi de contacte cărturăreşti, de la sondări în tărâmurile credinţei la comentarii şi informaţii în texte şi "fotoalbum", şi în acest număr te întâmpină personalităţi, mărturisiri, evocări, pagini de poezie şi proză, cronici, eseuri, proiecţii în "istorie evenimenţială" ori literară, aniversări, dialoguri, rememorări – un profil de revistă bogat, care presupune stăruinţă şi devoţiune în împrejurări pe care le bănuim a nu fi deloc uşoare.

Ne îngăduim şi de această dată să reproducem câteva alineate (argumente) din lămuririle pe care Î.P.S. Calinic, Episcop al Argeşului şi Muscelului le aduce într-o problemă atât de controversată în peisajul şi mentalităţile bucureştene: "De ce este nevoie de o *Catedrală a neamului*?"

"… Aşadar, după primul război mondial şi după reunificarea provinciilor româneşti, ideea construirii acestei Catedrale, simbol al unităţii, a fost reluată la 10 mai 1920 de Mitropolitul Primat de atunci, Miron Cristea. Regele Ferdinand a luat hotărârea de a ridica în semn de mulţumire adusă lui Dumnezeu, Biserica Mântuirii şi a înaintat Sfântului Sinod, actul său de implicare. La 23 mai 1920, Sfântul Sinod auzea, în premieră, actul regal ctitoricesc, Mitropolitul Primat citind hotărârea regală numită şi *Hrisov domnesc*, pe care îl redăm mai jos:

«… Noi şi poporul român am avut fericirea a conduce ţara la înfăptuirea visului de aur a strămoşilor: Unirea într-un singur stat naţional!

Deci şi Sfânta Biserică, care dorim a se înălţa întru amintirea acestui strălucit eveniment se cuvine să fie un monument vrednic de ţelul măreţ ce l-am atins, şi opera tuturor românilor, ca un simbol al unităţii de neam şi de credinţă.

Neamul întreg şi-a încordat vânjoasele-i braţe pentru îndeplinirea scumpului său ideal naţional. Neamul întreg se cuvine să-şi arate recunoştinţa, către Dumnezeu, de la Care ne vin toate darurile, ridicându-I altar de închinare ca o podoabă a gândului artistic românesc.

Iar pentru fericita întrupare a acestui gând al nostru şi pe temeiul orânduirilor canonice, cer Preasfinţitului Sinod al Bisericii strămoşeşti Înalta sa binecuvântare spre a putea începe pregătirile pentru ridicarea acestei sfinte Biserici…»

Cât despre locul stabilit de vizionarul Patriarh Miron Cristea, acesta a fost susţinut de unii specialişti între care şi reputatul arhitect român, Cristofi Cerchez, care scria în ziarul *Universul* din 2 martie 1929: «Eu, un astfel de monument, nu l-aş vedea în altă parte decât în Parcul Carol, cu acele frumoase grădini, cu acea deschisă şi adâncă esplanadă, cu acea splendidă perspectivă, şi anume, pe locul unde se găseşte Palatul Artelor, devenit Muzeul Militar, care nu sintetizează şi nu simbolizează nimic. Ar fi şi un act de pietate faţă de Eroul Necunoscut, care, în nici un caz nu aparţine unui muzeu, fie el chiar militar. Eroul Necunoscut este simbolul mistic al însăşi naţiunii şi el nu poate sta decât într-un loc de pietate».

Chiar şi Patriarhul Miron a fost atacat şi hărţuit de presă, iar vremurile n-au fost pe potriva gândurilor sale, Catedrala, aşteptând oameni din alte vremuri, cu suflet de aur şi voinţă de domni şi regi, ctitori de ţară şi altare!

Prin anul 1943, Patriarhul Nicodim a mai făcut o încercare, dar s-a stins din cauza urgiilor celui de al II-lea război mondial.

Iar Patriarhul Justinian a trebuit să salveze întreaga Biserică de la prăbuşire, timp şi forţă uriaşă consumată pe rugul rezistenţei în faţa puhoaielor ideologice.

A venit rândul Patriarhului Teoctist, care din anul 1995 a făcut chemarea în Sfântul Sinod şi în Adunarea Naţional Bisericească, pentru a se porni vârtos pe drumul întrupării Bisericii mântuirii, cum a zis Regele Ferdinand în Hrisovul domnesc şi Catedrala mântuirii neamului, cum a botezat-o Patriarhul Miron…

Credem nestrămutat că sfintele gânduri ale: Mitropolitului Calinic Miclescu, Regelui Carol I, Patriarhului Miron, Regelui Ferdinand I, Patriarhului Nicodim, Patriarhului Teoctist, Sinodului Bisericii Ortodoxe Române, clerului mirean şi monahal, intelectualilor, ziariştilor şi ale evlaviosului popor român iubitor de Dumnezeu, Catedrala patriarhiei, se va întrupa în Parcul Carol «ca o podoabă a gândului artistic românesc», aşa cum a cerut, acum 74 de ani, regele Ferdinand!"

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Calendar

octombrie 2004

♦ 1 octombrie 1684. 320 de ani de la moartea lui **Pierre Corneille**, scriitor francez (6 iun. 1606 – 1 oct. 1684)

♦ 1 octombrie 1899. 105 ani de la moartea lui **Anton Bacalbaşa**, ziarist, prozator şi traducător (21 feb. 1865 – 1 oct. 1899)

♦ 1 octombrie 1929. 75 de ani de la naşterea lui **Gheorghe Vitanidis**, regizor de film (1 oct. 1929 – 25 nov. 1994)

♦ 2 octombrie 1904. 100 de ani de la naşterea lui **Graham Greene**, scriitor englez (2 oct. 1904 – apr. 1991)

♦ 4 octombrie 1669. 335 de ani de la moartea lui **Rembrand**, pictor şi gravor olandez (15 iul. 1606 – 4 oct. 1669)

♦ 4 octombrie 1934. 70 de ani de la naşterea actorului **Mircea Albulescu**

♦ 5 octombrie 1864. 140 de ani de la naşterea lui **Louis Lumière**, inventator şi producător francez de filme (5 oct. 1864 – 1948)

♦ 5 octombrie 1939. 65 de ani de la naşterea lui **Mihai Bandac**, artist plastic

♦ 6 octombrie 1914. 90 de ani de la naşterea lui **Thor Heyerdahl**, explorator, antropolog şi etnolog norvegian

♦ 6 octombrie 1924. 80 de ani de la naşterea lui **Petre Diaconu**, arheolog

♦ 6 octombrie 1929. 75 de ani de la naşterea acad. **Mihai Drăgănescu**

♦ 6 octombrie 1929. 75 de ani de la naşterea lui **Ion Sălişteanu**, artist plastic

♦ 7 octombrie 1849. 155 de ani de la moartea lui **Edgar Allan Poe**, scriitor american (19 ian. 1809 – 7 oct. 1849)

♦ 7 octombrie 1954. 50 de ani de la moartea lui **Dimitrie D. Pompeiu**, matematician (22 sept. 1873 – 7 oct. 1954)

♦ 8 octombrie 1864. 140 de ani de la naşterea lui **Branislav Nuşici**, dramaturg şi publicist sârb (8 oct. 1864 – 19 ian. 1938)

♦ 8 octombrie 1929. 75 de ani de la naşterea lui **Alexandru Andriţoiu**, poet (8 oct. 1929 – 1 oct. 1996)

♦ 8 octombrie 1929. 75 de ani de la naşterea lui **Dumitran Frunză**, poet

♦ 8 octombrie 1939. 65 de ani de la moartea lui **George Mihail Zamfirescu**, scriitor (13 oct. 1898 – 8 oct. 1939)

♦ 10 octombrie 1684. 320 de ani de la naşterea lui **Antoine Watteau**, pictor francez (10 oct. 1684 – 18 iul. 1721)

♦ 10 octombrie 1924. 80 de ani de la naşterea lui **James Clavell**, scriitor britanic (10 oct. 1924 – 7 sept. 1994)

♦ 10 octombrie 1984. 20 de ani de la moartea lui **Dumitru Murăraşu**, istoric literar (26 nov. 1896 – 19 oct. 1984)

♦ 11 octombrie 1929. 75 de ani de la naşterea actriţei **Olga Tudorache**

♦ 12 octombrie 1924. 80 de ani de la moartea lui **Anatole France**, scriitor francez, laureat al Premiului Nobel pentru Literatură pe anul 1921 (16 apr. 1844 – 12 oct. 1924)

♦ 12 octombrie 1934. 70 de ani de la naşterea lui **Alexandru Zub**, istoric

♦ 14 octombrie 1929. 75 de ani de la naşterea lui **Ion Calovia**, poet şi prozator (14 oct. 1929 – 15 feb. 1971)

♦ 14 octombrie 1929. 75 de ani de la naşterea lui **Niculae Gheran**, prozator, editor şi istoric literar

♦ 15 octombrie 1814. 190 de ani de la naşterea lui **M. I. Lermontov**, poet rus (15 oct. 1814 – 27 iul. 1841)

♦ 15 octombrie 1924. 80 de ani de la apariţia, la Bucureşti, a revistei săptămânale **"Mişcarea literară"**, până la 25 octombrie 1925

♦ 16 octombrie 1854. 150 de ani de la naşterea lui **Oscar Wilde**, scriitor irlandez (16 oct. 1854 – 30 nov. 1900)

♦ 17 octombrie 1904. 100 de ani de la moartea lui **Ştefan Petică**, poet, prozator, dramaturg şi publicist (20 ian. 1877 – 17 oct. 1904)

♦ 17 octombrie 1904. 100 de ani de la moartea lui **Dimitrie Th. Neculuţă**, poet (20 sept. 1859 – 17 oct. 1904)

♦ 18 octombrie 1839. 165 de ani de la naşterea lui **Nicolae Teclu**, arhitect, chimist (18 oct. 1839 – 26 iul. 1916)

♦ 19 octombrie 1929. 75 de ani de la naşterea lui **Dumitru Capoianu**, compozitor

♦ 19 octombrie 1929. 75 de ani de la moartea lui **Alexandru Davila**, poet, dramaturg, director al Teatrului Naţional Bucureşti între 1905 – 1908 (12 feb. 1862 – 19 oct. 1929)

♦ 20 octombrie 1854. 150 de ani de la naşterea lui **Arthur Rimbaud**, poet francez (20 oct. 1854 – 10 nov. 1891)

♦ 20 octombrie 1924. 80 de ani de la naşterea lui **Valentin Silvestru**, prozator, publicist şi critic de teatru (20 oct. 1924 – 26 nov. 1996)

♦ 21 octombrie 1984. 20 de ani de la moartea actorului **Ion Finteşteanu** (18 mart. 1899 – 21 oct. 1984)

♦ 22 octombrie 1919. 85 de ani de la naşterea lui **Marius Butunoiu**, sculptor (22 oct. 1919 – 26 ian. 1999)

♦ 22 octombrie 1939. 65 de ani de la naşterea lui **A. I. Zăinescu**, poet (22 oct. 1939 – 2004)

♦ 22 octombrie 1944. 60 de ani de la moartea lui **B. Fundoianu**, scriitor (15 nov. 1898 – 2 oct. 1944)

♦ 23 octombrie 1864. 140 de ani de la publicarea, în Monitorul Oficial, a **Regulamentului pentru Biblioteci Publice**, întocmit de Nicolae Kretzulescu şi aprobat de domnitorul Al. Ioan Cuza prin Decretul nr. 1450 din 23 octombrie 1864

♦ 24 octombrie 1929. 75 de ani de la naşterea artistei decoratoare **Ileana Balotă**

♦ 25 octombrie 1944. 60 de ani de la eliberarea **întregului teritoriu românesc de sub ocupaţia horthystă**

♦ 25 octombrie 1984. 20 de ani de la moartea actorului **Alexandru Giugaru** (23 iun. 1897 – 25 oct. 1984)

♦ 26 octombrie 1624. 380 de ani de la naşterea **Mitropolitului Dosoftei** (26 oct. 1624 – 13 dec. 1693)

♦ 26 octombrie 1884. 120 de ani de la moartea lui **Ion Codru-Drăguşanu**, prozator, publicist (9 nov. 1818 – 26 oct. 1884)

♦ 27 octombrie 1914. 90 de ani de la naşterea lui **Dylan Thomas**, poet englez (27 oct. 1914 – 9 nov. 1953)

♦ 28 octombrie 1704. 300 de ani de la moartea lui **John Locke**, filosof englez (29 aug. 1632 – 28 oct. 1704)

♦ 29 octombrie 1924. 80 de ani de la naşterea lui **Herbert Zbigniew**, poet polonez (29 oct. 1924 – 28 iul. 1998)

♦ 31 octombrie 1964. 40 de ani de la premiera, la Timişoara, a piesei **"Anton Pann"** de Lucian Blaga

NOTĂ: Rubrică realizată cu sprijinul Serviciului Informare Bibliografică al Bibliotecii Metropolitane Bucureşti

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

Contents

Commemoration Year

Stephen the Great and Holy – 500 – *Ioan LUPAȘ* 2

Anton Pann – 150 – *Anton PANN, Ana Maria ORĂȘANU* 5

Patrimony 8

Lăcrămioara MANEA – The Story of a Book over Centuries – The Bible of Blaj 9

Anniversary – The Schools of Blaj – 250 Years of Foundation 10

Contemporary Autographs – *Ion Dodu BĂLAN* 18

Ion CONSTANTIN – The Romanian-Polish Relation (II) 21

EBLIDA Hot News. July – August 2004 – Library and Information Society Issues 27

Bucharest Metropolitan Library – Cultural Events 29

Edouard ROUVEYRE – Necessary Knowledge to a Bibliophile (IV) 31

Catalogue 36

Anniversary Symposium at the Romanian Academy – The Schools of Blaj 38

Gracious Light – Review of Romanian Spirituality and Culture in New York 38

Calendar 39

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA

București, str. Take Ionescu nr. 4
sector 1, cod poștal 010352
Tel: 212.83.11 / Fax: 211.36.25
E-mail: abidob@email.ro
ISSN 1454-0487

Director: Florin ROTARU
Director artistic: Mircea DUMITRESCU
Redactor șef: Ion HOREA
Secretar de redacție și Culegere text: Iulia MACARIE
Tehnoredactare computerizată: Marian TĂNASE

CUPON

ABONAMENT LA
"BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR"

Numele .....
Prenumele .....
Adresa .....
Cod..... Telefon.....
Solicit abonarea la revista **"Biblioteca Bucureștilor"** pe o perioadă de ..... luni.
Adresa: București, Str. Take Ionescu nr. 4, sector 1, cod poștal 010352.
Anexez chitanța de plată a sumei de ..... lei în contul dvs.
nr. RO38 RNCB 5010 0000 3771 0001 BCR sector 1.

Asociația noastră ABIDOB și Biblioteca Metropolitană București sunt singurele reprezentante din România, în calitate de membre, în asociațiile INTAMEL și EBLIDA începând cu anul 1998. Astfel, revista noastră este unica publicație care vă oferă ultimele noutăți din Comunitatea internațională a bibliotecilor.

Administrația noastră face, prin plata directă sau prin mandat poștal, abonamente la revista lunară **"BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR"**. Prețul unui număr este de 20.000 lei. Prețul unui abonament anual (12 numere) este de 240.000 lei.

Tipărit la Tipografia "SEMNE '94"

Redacția revistei "BIBLIOTECA BUCUREȘTILOR" respectă opțiunile autorilor cu privire la normele ortografice

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

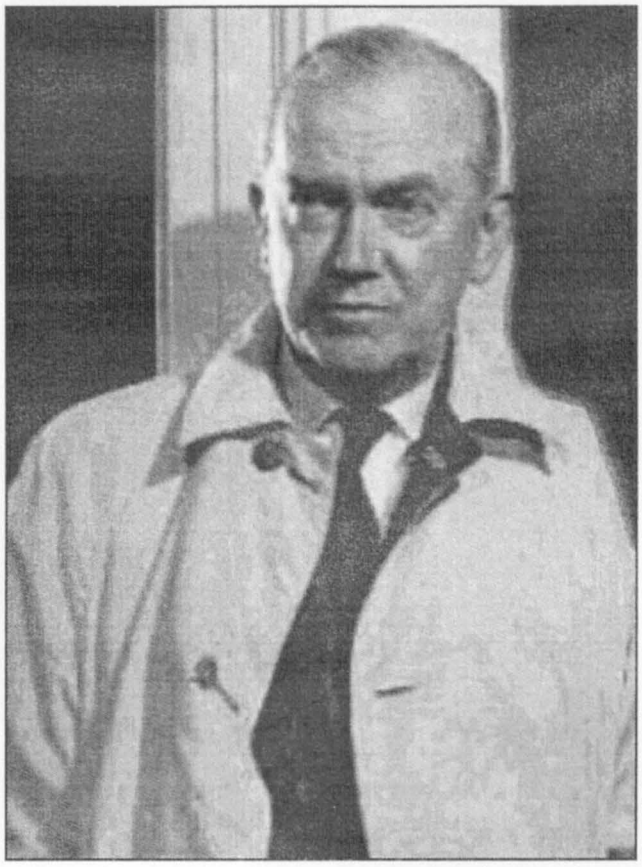

GRAHAM GREENE

1904 – 1991

100 de ani de la naştere

"Atmosfera de roman poliţist care domină opera lui Greene urmăreşte doar să sugereze brutalitatea vieţii. În faţa acestei durităţi a existenţei se pune o singură problemă, aceea a curajului, şi tocmai curajul, transformîndu-se pe plan moral în responsabilitate, va constitui răspunsul dat de Graham Greene fatalităţii".

R. M. Albérès

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro

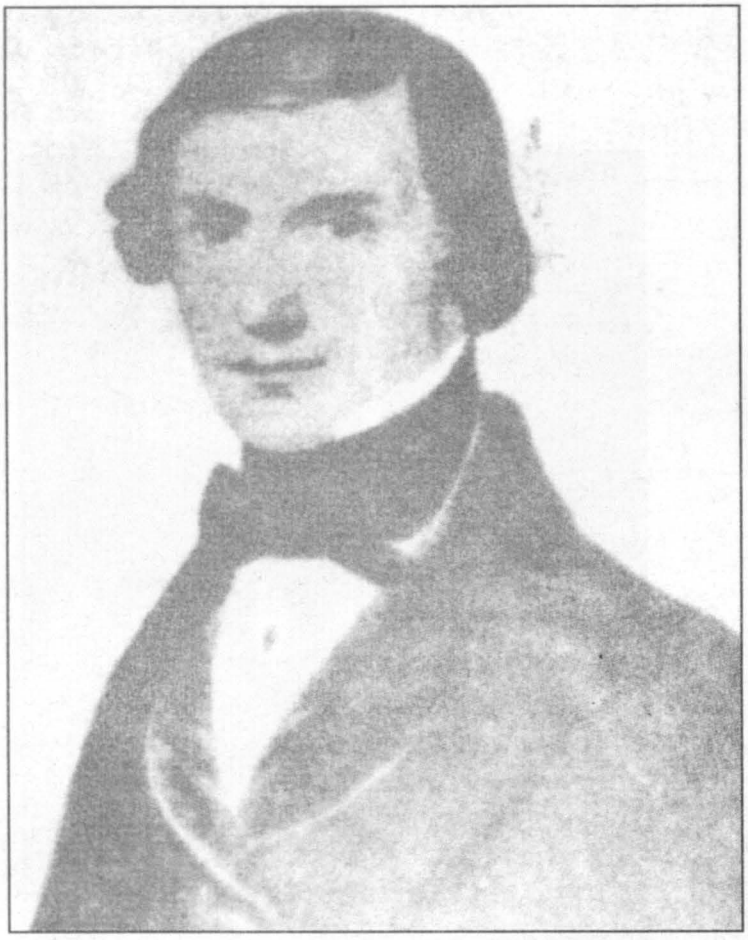

ION CODRU-DRĂGUȘANU

1818 – 1884

120 de ani de la moarte

"Din* Peregrinul transilvan *se schițează o siluetă de artist a expedientului, care nu ridică astăzi împotriviri morale în cititor. Cuceritorul simpatiei noastre… a tentat marea aventură a necunoscutului, cu o sete modernă de «experiențe», care-l arată sub lumina unui precursor… Dar el e un mare scriitor prin alte însuşiri, mai de preț: anume prin sensibilitatea sa extrem de receptivă față de felurimea climatelor spirituale străbătute şi prin tonul natural al impresiilor lui. Este primul nostru călător cu vocație de european, deşi nu uită că e Român şi că trebuie să aibă în vedere ridicarea neamului său… Cheia farmecului său e într-adevăr personalitatea. Ea răscumpără erorile ambianței culturale, prin cea mai bogată alcătuire omenească ce a dat-o literaturii noastre Transilvania din veacul trecut".

Șerban Cioculescu

https://biblioteca-digitala.ro / http://bibmet.ro